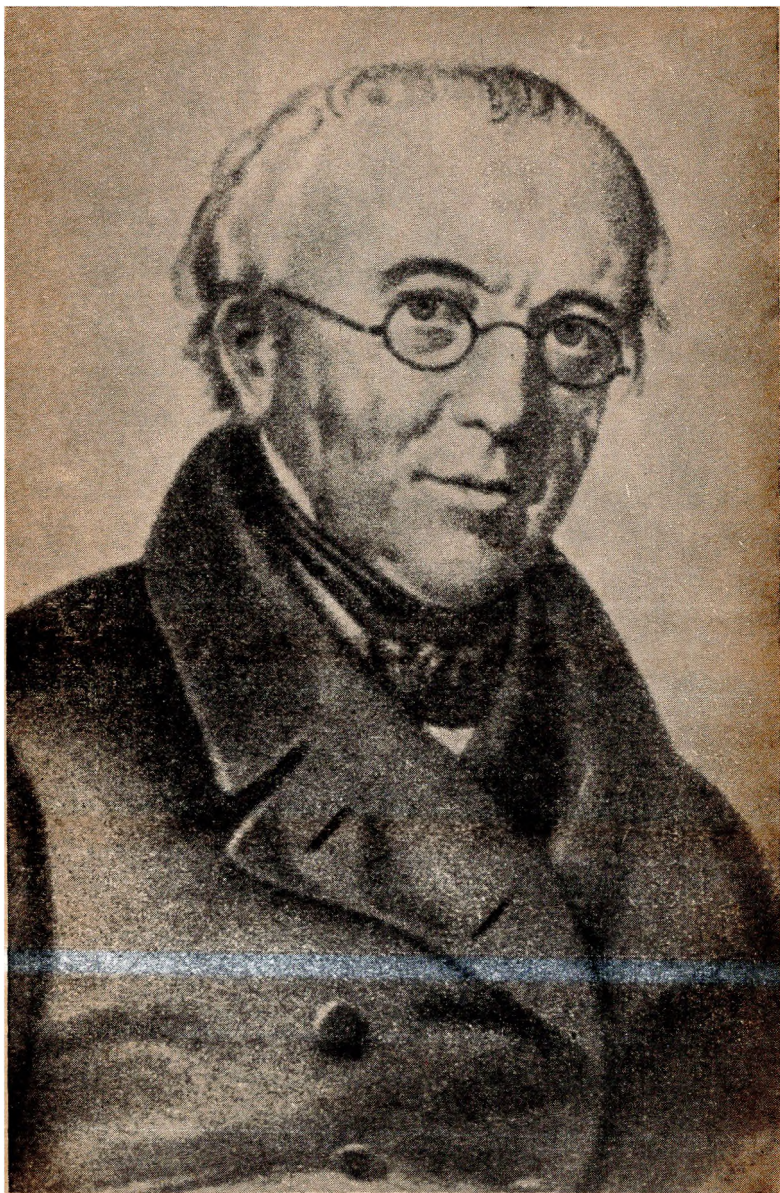

STEEN STEENSEN BLICHER

PASTORUL
DIN VEJLBYE

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

STEEN STEENSEN BLICHER

CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

STEEN STEENSEN BLICHER

PASTORUL
DIN VEJLBYE

și alte povestiri

Traducere din limba daneză
de LOTHAR SCHMIERER

București — 1967

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Povestirile din acest volum s-au tradus după edițiile : *Praesten i Vejlbys og andre Noveller* (Reitzel Forlag, København, 1962) și *Digte og Noveller*, bind I (Gyldendal Forlag, København).

STEEN STEENSEN BLICHER — scriitor netradus pînă astăzi în țara noastră — este unul dintre prozatorii cei mai interesanți și mai originali ai Danemarcei.

Ca și în cazul multor alți scriitori, critica literară a vremii — așa-numita „epocă de aur“ a literelor daneze — nu i-a fost prea binevoitoare. Însă foarte curînd după moartea lui Blicher, opera sa a pătruns în cercurile largi ale cititorilor și astăzi el este așezat alături de cei mai cunoscuți dintre contemporanii săi : Hans Christian Andersen, strălucitul povestitor ; Adam Oehlenschläger, scriitor liric și dramatic ; B. S. Ingemann, autor de romane istorice. Meritul său mai constă și în faptul că este cel dintîi autor danez care descrie oamenii și natura peninsulei Iutlanda, acea parte a țării considerată — în prima jumătate a secolului al XIX-lea, de burghezia din Copenhaga — ca înapoiată sub toate aspectele.

Născut în Iutlanda — La Vium, lângă Viborg — la 11 octombrie 1782, în Iutlanda și-a petrecut cea mai mare parte a vieții.

Tatăl său care, după o veche tradiție familială, se făcuse pastor, călăuzit de idei progresiste, și-a crescut fiul în același spirit. Nu l-a învățat numai limbile clasice, dar i-a

trezit interesul și pentru soarta patriei și poporului său, pentru natura și istoria țării, l-a ajutat să cunoască oamenii și să-i înțeleagă.

Împlinind 12 ani, fu trimis la școala clasică din Randers, unde se pregăti pentru studiul teologiei, pe care îl și începu în 1799, ca să-l întrerupă după doi ani, din cauza unei boli grele.

Pînă la 1803 a trăit ca preceptor pe o moșie din insula Falster. Reluîndu-și apoi studiile la Copenhaga, l-au ajuns din urmă gravele evenimente politice : două invazii engleze, prin care Danemarca pierdu cea mai mare parte a flotei sale comerciale ; alianța cu Franța și participarea la războaiele de cucerire ale acesteia ; pacea de la Kiel din 1814, prin care Norvegia își redobîndea independența după patru secole de dominație daneză. Aceste evenimente au constituit fundalul concret-istoric al nașterii romantismului danez.

Numai în anul 1809, Blicher și-a putut în sfîrșit termina studiile. În 1810 a fost numit profesor la școala clasică din Randers. În răstimp, se însură cu o văduvă bogată, dar fericirea nu fu de lungă durată. Banii s-au irosit, familia creștea mereu și greutățile materiale l-au urmărit de fapt pînă la moarte. Pierzînd postul de profesor, a trăit pînă în 1819 ca simplu țăran la Randlev. Atunci obținu în sfîrșit postul de pastor la Thorning, lîngă Viborg. Parohia se afla într-o regiune sărăcăcioasă — și chiar după ce putu prelua parohia Spentrup, cu veniturile substanțiale ale unui ținut îmbelșugat, datoriile îi crescură pînă într-atît, încît nu scăpă de amenințarea unei vînzări silite decît printr-o colectă publică, în anul 1840.

Cea mai mare parte a operelor sale datează din vremea șederii la Spentrup. Dar încă mult mai înainte începuse să scrie. Astfel, o dramă romantică inedită a pierit la bombardarea orașului Copenhaga, în 1807. A tradus și publicat, în două volume, Scrierile lui Ossian de Macpherson. În

1814, numele său apăru pentru întâia dată pe coperta unei cărți — o colecție de poezii. În tot acest timp a luptat zadarnic pentru a ieși din izolarea unei parohii rurale, departe de capitală și chiar de alte regiuni unde ar fi putut avea contact cu cercuri intelectuale. Nu și-a putut realiza arzătoarea dorință de a vizita țări străine, mai ales Anglia. O singură dată a putut călători în Suedia. Chiar la Copenhaga, nu ajungea decât la intervale de mai mulți ani. După una dintre aceste călătorii a apărut, în 1877, opera sa poetică *O călătorie de șase zile în Iutlanda, în care combate, în formă satirică, sentimentalismul versificatorilor romantici atât de depărtați de realitate, prosternați la picioarele domnilor celor mari și cere ca versurile lor „să nu acopere jelanii care se ridică din cocioabe spre tronul stăpînitorului“*. El susține că poetul trebuie să fie „un cîntăreț al păcii“. Blicher detesta războiul și îi înfieră pe scriitorii care îl preamăresc. Între anii 1820 și 1830 apărură cele două volume : *Ghiocci și Păsări călătoare* ; acestea cuprind cele mai bune poezii ale sale.

Apogeul activității literare Blicher îl atinge în nuvele. Trecuse de 40 de ani cînd, în 1824, îi apărură într-o revistă din Iutlanda primele trei nuvele. În publicația lunară „*Aurora boreală*“, creată și editată de el cu imense sacrificii, au apărut între anii 1827 și 1829 un număr de 25 de nuvele ; dintre acestea, abia în ultimii ani ai vieții sale, o editură din Copenhaga i-a publicat cîteva.

Numărul acestor nuvele este mare și calitatea lor artistică nu este omogenă nici ca fond, nici ca formă, dar cele mai bune se bucură și astăzi de mare popularitate în Danemarca. Ele prezintă o extremă varietate în ce privește tematica, epoca acțiunii și stilul. Personajele sînt luate din toate straturile societății, de la zlătarul nomad pînă la nobilul latifundiar. Locul acțiunii este de cele mai multe ori Iutlanda. Blicher este un maestru desăvîrșit al stilului, pe care

îl variază cu aceeași amplitudine ca și temele. Povestirile pe care le prezentăm astăzi cititorilor noștri sînt o ilustrare a acestor calități.

Blicher a luat parte activă la politica țării sale, propagînd ideea reunirii celor trei țări scandinave ; pacifist convins, el a combătut ideile liberalismului șovin, propovăduind ca poporul danez să înlocuiască spiritul războinic al strămoșilor vikingi cu năzuința spre înfăptuiri pașnice, mai ales în domeniul cultural.

Străduințele sale au avut prea puțin răsunset. Dezamăgit și obosit de dificultăți, copleșit de griji materiale, Blicher s-a stins la 26 martie 1848, în parohia sa din Spentrup.

TRADUCĂTORUL

PASTORUL DIN VEJLBYE

Povestea unei crime ¹

¹⁸

(Din jurnalul pretorului Erik Sørensen precum și din două scrieri de însemnări ale pastorului din Aalsee)

A

JURNALUL LUI ERIK SØRENSEN

În numele Domnului ! Așadar, după a lui Dumnezeu milostivă hotărîre și din a scumpului meu stăpîn ² însărcinare, am fost înălțat din nevrednicia mea la slujba de prefect și jude al acestui popor. Fie ca Judecătorul atotcu-prinsului să mă lumineze ca să-mi împlinesc această sarcină împovăraătoare cu înțelepciune, dreptate și blagoslovire ! „Judecata oricui purcede de la Domnul.“ (Proverbe, 29, 26).

Nu-i bine ca omul să fie singur. Astăzi sînt în stare să-mi hrănesc femeia și deci a sosit vremea să o caut ;

¹ Subiectul este inspirat de o celebră eroare judiciară, comisă în anul 1626, comentată ulterior în repetate rînduri. În povestirea sa (apărută în 1829), Blicher a introdus un al doilea personaj principal, căruia îi dă rolul de judecător unic. În realitate, procesul a fost judecat de un tribunal, hotărîrea confirmată de Curtea supremă, iar apelul la clemența regelui, respins. Pentru a reda cît mai expresiv coloritul epocii, scriitorul a ales ca formă literară însemnările — imagine — a doi contemporani, putînd păstra astfel neștirbite stilul, vocabularul și ortografia de atunci. (Notele aparțin traducătorului.)

² Denumirea „stăpîn“ este atribuită de bună seamă dregătorului care înainte de 1660 fusese superiorul ierarhic și instanța de apel a judeului (judecător unic, în primă instanță). Judele era ales dintre țărani circumscriptiei judiciare și nu avea nici un fel de pregătire specială. Judele întrunea cele două funcții care, mult mai tîrziu, prin Legea de organizare a justiției din 1916, vor fi repartizate între judecător și polițai. Judele era retribuit prin alocarea unei proprietăți scutite de zeciuială și de alte dări.

fiica pastorului din Vejlbys are nume foarte bun printre toți cei care o cunosc. După ce maică-sa a adormit întru Domnul, ea a cîrmuit gospodăria cu multă pricepere și fără risipă. Dar cum nu sînt decît doi copii, ea și studentul, poate aștepta o moștenire frumușică atunci cînd bătrînul, odată și odată, se va săvîrși.

Astăzi a fost la mine Morten Bruus din Ingvorstrup — avea de gînd să-mi cîntească un vițel grăsun ; dar mi-am adus aminte de cuvintele lui Moise : „Blestemat să fie cel care primește daruri“. Asta-i om căruia-i arde numai de pricini de judecată, de a înșela lumea — și mai e și un mare lăudăros ; nu vreau să am nici o treabă cu el, decît doar atunci cînd sînt în scaunul de jude.

Acum m-am sfătuit întîi cu Stăpînul Cerului și apoi cu inima mea ; m-am lămurit că fecioara Mette Qvist este singura fată cu care înțeleg să viețuiesc și să mor. Însă vreau să mai văd o bucată de vreme cum merg lucrurile, în liniște și cu luare-aminte. Frumusețea e înșelătoare și drăgălășenia e deșertăciune. Dar nici nu pot tăgădui că e cea mai mîndră făptură din cîte mi-a fost dat să văd în viață.

Nici eu nu știu pentru ce anume, dar mi-e silă de acest Morten Bruus ; e de ajuns să-l văd ca să mă treacă un fel de vis urît, dar atît de întunecat și nedeslușit, că nici nu aș putea spune că l-am visat vreodată. Poate că nu-i decît un fel de presimțire. Iar a fost aici, ca să mă îndemne să-i cumpăr o pereche de morencopi¹ — dobitoace de toată frumusețea și la un preț de nimica toată. Dar tocmai asta mi-a dat de bănuît ; știu că a pus mîna pe ei pentru 70 de taleri ; el voia să mi-i lase la același preț, cu toate că fac cel puțin 100 taleri, ca pereche de prăsilă. Oare nu-i și asta un fel de mituire ? De bună

¹ În original *Mohrenkopper* — adaptare foarte puțin modificată a termenului german *Mohrenkopf*, nume dat unei rase de cai negri.

seamă că așteaptă iar să se judece — nu-mi trebuie cai de la unul ca el.

Azi m-am dus la pastorul din Vejlbbye. Fără îndoială, e un om de treabă și cu frica lui Dumnezeu ; însă nestăpînit și iute la mînie ; nu îngăduie să i te împotrivești cînd a spus într-un fel ; și mai e și strîns la pungă. Tocmai fusese un țaran la el, cu rugămintea de a-l dezlega de zeciuială. Omul era mai mult decît sigur un tîlhar, fiindcă darea lui nu era prea mare ; dar domnul Søren îl bruftui așa fel, încît nici un cîine n-ar fi primit o bucată de pîine de la el ; și cu cît ocăra mai mult, cu atît se învăpăia mai tare. Dar, Doamne Sfinte, fiecare om își are greșelile sale. Asta nu înseamnă că avea vreun gînd rău, fiindcă îndată după aceea porunci fiicei sale să-i dea omului o bucată de pîine cu ceva bun și un pahar cu bere. Fiică-sa e o fată atît de cuviincioasă și frumușică ! Era atît de drăgălașă și smerită cînd îmi dădu bună ziua, încît mi-a mers drept la inimă și nu am mai fost în stare să-i spun o singură vorbă.

Vătaful meu slujise acolo vreme de trei ani ; vreau să-l mai întreb și pe el cu toată băgarea de seamă cum se poartă dînsa cu argații și să încerc să mai aflu și orice altele despre ea. De la slugi aflu adesea cele mai temeinice lămuriri.

Doamne, Dumnezeule ! Rasmus, vătaful, îmi povestește că nu e mult de cînd Morten Bruus fusese în pețit la parohia din Vejlbbye și plecase cu buzele umflate. Pastorul nu s-ar fi împotrivit, fiindcă pețitorul era om cu stare, însă fata nu voia cu nici un chip. Oricît a stăruit tatăl la început, cînd a văzut cîtă silă îi era, a rămas după voia ei. Asta n-a fost din trufie — spunea Rasmus — fiindcă fata este tot atît de smerită pe cît este de bună și nu se ferește de loc să spună că tatăl ei se trage tot din țărani, ca și Morten Bruus.

Acum înțeleg ce rost aveau morencopii din Ingvorstrup aici, la Rosmus : rostul era să abată judecata din calea ei dreaptă. Turbăria și livada lui Ole Andersen făceau la un loc mai mult decît un blid de linte ; ei bine, nu, cin-

stite Morten ! Nu-l cunoști pe Erik Sørensen. „Să nu încalci dreptul săracului.“

Domnul Søren din Vejlbys a fost azi-dimineață la mine. N-a stat decît puțin, doar pentru a-mi povesti întîmplarea cu noul vizitativ pe care-l tocmise, Niels Bruus, frate cu proprietarul din Ingvorstrup. S-a arătat de la început că omul era leneș, obraznic și mai avea și obiceiul să vorbească fără a fi întrebant. Ar fi voit pastorul să-l pedepsească și să-l vadă închis în temniță ; dar nu avea martori pentru așa ceva. L-am putut sfătui numai să caute să se descotoarsească de el cît mai degrabă, sau să se descurce cu el pînă la sfîrșitul cîștiului. La început mi-a răspuns cam ținînd ; dar cînd mi-a auzit temeiurile, mi-a dat dreptate ; ba îmi și mulțumi pentru bunele mele povești. Se mînie repede, dar nu-i rău și-i destul de înțelegător dacă-i dai timp să-și ia seama. Așa că ne-am despărțit ca buni prieteni. Nu am apucat să vorbim nimic de fecioara Mette.

Am avut o zi cît se poate de plăcută în casa parohială din Vejlbys. Cînd am ajuns eu acolo, domnul Søren nu era acasă, dar fecioara Mette m-a primit cu multă prietenie. Cînd am intrat pe ușă, ședea la roata ei și torcea, și mi s-a părut că fața ei se învioră, ba chiar se roși. Nu știu cum se făcu, dar mi-a trebuit multă vreme pînă am găsit ce să vorbesc cu ea. Cînd am de judecat o pricină, știu întotdeauna ce am de spus, iar cînd descos un tîlhar nu caut mult ; dar în fața acestei copile blînde și nevinovate am rămas ca un găinar prins cu mîna în coteț. În sfîrșit, mi-a dat în gînd să-i vorbesc de pricina lui Ole Andersen, de turbăria și de livada lui ; și iarăși, nu știu cum se făcu de am schimbat vorba de la livadă la flori. Și așa, de la una la alta, am ajuns la trandafiri, la vioarele și la părălute, pînă ce în sfîrșit mă luă cu dînsa în grădină ca să-mi arate podoaba de flori îngrijite de ea. Cu aceasta trecu timpul, pînă veni de la îndeletnicirile sale și domnul Søren. Atunci dînsa se duse la bucătărie și nu s-a mai înapoiat decît aducînd tot ce trebuia pentru masa de seară.

Tocmai cînd intra pe ușă, pastorul îmi spuse : „N-ar fi prea tîrziu să începi și dumneata să te gîndești la înte-

meierea unei căsnicii, astfel cum îi place Domnului.“ (Chiar cu o clipă mai înainte vorbisem de strălucita nuntă de deunăzi de la moșia Høgholm.) Fecioara Mette roși iarăși ca un bujor. Tată-său surise pe sub mustață și spuse: „Ți se vede pe față, fiica mea, că ai stat mult lângă vatră.“

Povața cea bună a pastorului mi-a pătruns drept în inimă și nici nu va trece multă vreme pînă cînd — în numele Domnului — voi merge să cer mîna fetei, fiindcă socoteam că vorbele tatălui erau ca un îndemn nemărturisit și că i-ar plăcea să-i fiu ginere. Dar fiica — pentru ce oare roșise? — nici asta nu putea fi decît un semn bun.

Așadar, săracul își păstrează turbăria și livada, iar bogatul are desigur mare necaz pe mine. Înainte de a se citi hotărîrea, el se uitase cu îngîmfare și în bătaie de joc la sărmanul Ole Andersen. La cuvintele „În numele legii, judecata...“, Morten Bruus se uită în toate părțile cu un rînjit răutăcios, ca și cum nu se îndoia de loc că va cîștiga. Și nici nu se îndoise vreodată — știm bine că mai înainte se lăudase că „ar fi o prostie ca păcătosul de calic să-și închipuie că ar putea ciupi ceva tocmai de la unul ca mine“. Totuși, așa s-a întîmplat.

Cînd auzi hotărîrea, se încruntă, își strînse buzele și se făcu alb ca varul. Se stăpîni însă și la ieșire îi spuse potrivnicului: „Să-ți fie cu noroc ce-ai cîștigat, Ole Andersen! Mlaștina ta de turbărie n-are să mă sărăcească; boii din Ingvorstrup își vor găsi finul ce le trebuie și fără livada ta.“

După ce ieși afară, l-am auzit făcînd haz de necaz și, în timp ce porni călare, scotea pocnet după pocnet din bici, de răsuna pădurea.

Greu să fii judecător! La fiecare nouă hotărîre, te alegi cu un nou dușman. Dar ce-are a face! Bine că ne mai putem păstra conștiința ca prieteni! „Îndură jalea de dragul conștiinței!“

Astăzi a fost ziua cea mai fericită a vieții mele: în casa parohială din Vejlbye s-a serbat logodna noastră. Viitorul meu socru a vorbit, alegînd ca temă „Milei tale am încredințat fiica mea“ (Moise, Cartea I, 16, 5). A lămurit

aceste vorbe cu multă inimoșie, arătînd cum avea să-mi lase în grijă comoara sa cea mai scumpă pe lume și cerînd ca, mai presus de toate, să fiu bun cu ea. (Și eu vreau aceasta ! Așa să-mi ajute Dumnezeu !)

N-aș fi crezut niciodată că omul acesta, atît de serios și aproape aspru, să poată fi atît de duios ; la urmă avea lacrimi în ochi și îi tremurau buzele ca și cum abia se putea stăpîni să nu izbucnească în plîns. Iubita mea logodnică plîngea însă ca un copil, mai ales cînd tatăl ei ajunse a vorbi despre mama ei adormită întru Domnul. Iar cînd apoi spuse cuvintele : „Tatăl și mama te vor părăsi, însă Dumnezeu va rămîne cu tine“, am izbucnit și eu în plîns — mă gîndeam că am avut și eu cîndva părinți iubiți, pe care încă de mult Domnul i-a luat în sălașul său de veci ; apoi însă a îngrijit cu atîta milostivire de un sărman copil ca mine.

La sfîrșitul sărbătoririi am primit de la dulcea mea logodnică cel dintîi sărut. Dumnezeu să-i umple sufletul de bucurie ! Mă iubește negrăit de mult.

La masă, veselie era mare. Dintre oaspeți, mulți erau rude ale răposatei doamne pastor, însă nimeni din partea pastorului, fiindcă nu avea decît puține și foarte îndepărtate neamuri, care locuiau tocmai sus, la Skagen. Nu s-a precupețit nici vinul, nici mîncarea, iar după ospăț s-a jucat cu însuflețire aproape pînă s-a făcut ziuă nameaza mare. Au fost de față și pastorul din Lyngbye, cel din Aalsøe și cel din Hyllestød ; celui din urmă i se urcase la cap vinul, încît am socotit că-i mai bine să-l culcăm. Viitorul meu socru a băut și el destul de mult, dar se ținea bine, căci are o putere de uriaș și ar rămîne treaz și după ce toți pastorii din eparhie ar cădea sub masă. Am băgat de seamă că ar fi avut mare plăcere dacă mi s-ar fi învîrtit și mie puțin capul, dar eu m-am ferit — și apoi, nici nu-mi plac băuturile tari.

A fost de rău că viitorul meu socru l-a luat în slujbă pe Niels Bruus ! E o fire îndărătnică ; se potrivește bine cu fratele său din Ingvorstrup. Ce bine ar fi să-și ia simbria și apoi să închidă ușa pe dinafară — mult mai bine decît ca stăpînul să-și murdărească degetele pe un măgar ca el. Dar bunul pastor e atît de iute la mînie și atît de greu i se

poate intra în voie — și două pietre tari nu macină bine. Ține neapărat ca Niels să slujească pentru cât a fost tocmnit — și de acolo nu ies decît supărare și necazuri. Acum citeva zile i-a tras o palmă, după care nemernicul a amenințat că : „Asta ai să mi-o plătești !” Dar toate s-au petrecut între patru ochi.

L-am chemat la mine, l-am dojenit și i-am arătat că treaba putea să aibă urmări rele. Aproape nu mi-a răspuns nimic — omul e îmbufnat. Logodnica mea și-a rugat și ea tatăl să se descotorosească de asemenea slugă, dar pastorul nici nu vrea să audă. Nu prea știu cum o să meargă lucrurile cînd fata va intra în casa mea, fiindcă ea îl scutește pe bătrîn de multe neplăceri și știe să îmbune firile.

Desigur că îmi va fi o soție iubită : „Un butuc de vie în jurul casei mele.”

S-a hotărît ca nunta noastră să se facă după șase săptămîni. Domnul să ne dea bogata și milostiva sa blagoslovire !

A mers rău și e bine că a fost așa ; acum Niels și-a cătat singur de drum. Scumpul meu socru turbează de mînie ; însă eu mă bucur pe ascuns că în chipul acesta a scăpat de un om atît de rău. E adevărat că Bruus va încerca la cel dintîi prilej potrivit să se răzbune ; dar mai avem legi și dreptate în țară și dreptul dă fiecăruia ce-i al său.

Pastorul îi poruncise lui Niels să sape grădina. Cînd veni apoi să vadă ce făcuse omul, îl găsește rezemîndu-se liniștit în sapă și spărgînd niște alune, pe care tocmai le culesese ; dar nu făcuse nici o treabă. Pastorul îl ia la rost ; dar el răspunde țăntoș că nu e tocmnit lucrător cu sapa. Pentru vorba asta se alege cu o pereche de palme și atunci zvîrle cît colo sapa și începe la rîndul lui să ocărască. Acum bătrînului îi sare muștarul, apucă sapa și îl croiește de cîteva ori — asta nu trebuia s-o facă, fiindcă sapa e o armă nepotrivită ca să bați cu ea, mai cu seamă în mîna unui om zdravăn, adus la turbare. Ticălosul s-a trîntit întîi jos, ca și cum ar fi mort ; însă cînd pastorul speriat a dat să-l ridice, sare singur cît colo peste gard și o ia la sănătoasa spre pădure. Așa mi-a povestit socrul meu însuși această istorie neplăcută.

Logodnica mea e însă foarte îngrijorată ; se teme, poate, că omul se va răzbuna într-un chip sau altul, va vătăma

vitele, poate chiar va da foc casei. Ferească Domnul de așa ceva !

Mai sînt încă trei săptămîni și o voi aduce pe dulcea mea logodnică în casă, ca soție. A și fost aici și s-a uitat cu de-amănuntul, atît înăuntru cît și pe afară. S-a arătat foarte mulțumită și n-a avut decît vorbe de laudă pentru curățenia și rînduiala din casă. Singurul lucru de care-i pare rău e că trebuie să-și părăsească tatăl ; bineînțeles că și ea îi va lipsi lui. Dar voi face tot ce-mi va sta în putință ca să-i înlocuiesc pierderea ; voi face schimb cu el și i-o voi da în loc pe buna mea mătușă Gjertrud. E o femeie vrednică într-o casă și încă destul de îndemînată pentru vîrsta ei.

Logodnica mea e un înger ; asta o spun și toți cei care o cunosc — voi fi fără îndoială cel mai fericit soț. Numai lui Dumnezeu să-i fie slava !

Ciudat — unde s-o fi ascuș Niels ? Poate că a fugit dincolo de graniță ! Oricum, neplăcută istorie ; se zvonesc tot felul de lucruri între locuitorii din ținut, sforării care, după cum isocot, își au izvorul la Ingvorstrup. Ar fi rău să ajungă la urechile socrului meu. Ce păcat că nu mi-a ascultat povăța. Din mînia omului nu iese nimic bun în fața Domnului. Dar nu sînt decît un om de rînd și nu mă pot încumeta să dojenesc pe un slujitor al Cuvîntului Domnului ; mai cu seamă că e mult mai bătrîn decît mine. Îmi rămîne numai să nădăjduiesc că bîrfeala se va opri de la sine în curînd.

Mîine voi fi la Vejlbys și voi afla acolo dacă pastorul a auzit ceva din toată astă vorbărie.

Noua brătară, pe care mi-a făurit-o meșterul aurar, e foarte frumoasă și o va bucura desigur pe iubita mea Mette ; numai să i se potrivească, fiindcă am luat măsura în taină și cu toată graba, cu un fir de iarbă !

Mătușa va culege laude pentru gătirea patului — ciucurii sînt deosebit de frumoși.

Scumpul meu socru este cu totul abătut și mîhnit — nu-l mai văzusem niciodată așa. Oameni de bine, oricînd gata

să facă asemenea slujbe, îi aduseseră la cunoștință zvonurile prostești ajunse acum în gura tuturor din ținut. Bruus ar fi spus că „pastorul trebuie să i-l aducă pe frate-său, chiar de-ar fi să-l scoată de sub pământ”. Poate că se ascunde undeva, la Ingvorstrup — poate că a dispărut și nimeni nu l-a mai văzut sau auzit de atunci. Biata mea logodnică își face prea din cale-afară mult sînge rău ; e căznită de presimțiri și vise urîte.

Domnului să-i fie milă de noi toți ! Sînt atît de pleoștit de spaimă și de mîhnire, că abia sînt în stare să țin pana în mînă ; cred că de cel puțin o sută de ori mi-a căzut pe masă. Atît mi-e de strînsă inima și gîndurile atît de cuprinse de îndoieli, încît nici nu știu bine cu ce să încep. Parcă totul s-a năpustit asupra mea într-o singură clipă, ca un trăsnet. Timpul s-a destrămat pentru mine ; seara sau dimineata e totuna ; întreaga zi de groază e o singură străfulgerare, care a pîrjolit pînă în temelie clădirea falnică a dorințelor și visurilor mele de fericire. Un vrednic propovăduitor al cuvîntului Domnului, tatăl logodnicii mele, ridicat și întemnițat ! — și nu numai atît, dar ca răufăcător, ca ucigaș !

Numai o singură nădejde mai am : că totuși e nevinovat ; dar, vai ! e numai paiul de care se agață cel amenințat să se înece. Îl copleșește o grozavă bănuială — și eu, nevrednicul de mine, mai trebuie să-i fiu judecător ! Iar fiica, fiica lui e logodnica făgăduită mie.

Doamne, Mîntuitorule, fie-ți milă de noi ! Nu mai pot îndura !

Ieri a fost ziua cea blestemată ! Cam o jumătate de oră înainte de răsăritul soarelui a venit aici Morten Bruus, însoțit de clăcașul Jens Larsen din Vejlbbye, precum și de văduva și fiica ciobanului *ibidem*¹. După cum spune, Morten Bruus are bănuieli temeinice că pastorul din Vejlbbye l-a ucis pe fratele său. I-am răspuns că auzisem și eu vorba asta, dar am socotit că e scornitură prostească și pizmasă.

¹ *Ibidem* = din același loc (l. latină).

mai cu seamă că însuși pastorul mi-a spus limpede că omul fugise.

„Dacă într-adevăr Niels ar fi vrut numai s-o șteargă“ se împotrivi Bruus, „ar fi venit mai întâi la mine și m-ar fi înștiințat. Dar s-a întâmplat cu totul altceva — ce anume, vă pot dovedi acești oameni buni și de aceea vă rog să-i ascultați în însușirea Voastră de județ“.

„Chibzuiește bine ! îi spun eu, chibzuiește bine, dragul meu Bruus — și tot astfel, voi, oameni buni, înainte de a învinovăți un preot, un duhovnic cinstit și neprihănit ; dacă nu puteți dovedi, și foarte mă îndoiesc că veți putea, să știți că vă veți căi amarnic.“

„Preot sau nu“, se răsti Bruus, „stă scris «Să nu ucizi !» Și mai stă scris : «Nu în zadar poartă stăpînirea paloșul.» Încă mai avem lege și dreptate în țară. Un ucigaș nu poate scăpa de pedeapsă, chiar dacă are de ginere un prefect de eparhie.“¹ M-am făcut că nu bag de seamă înțepătura și am răspuns :

„Ei bine, fie precum doriți ! Kirsten Madsdatter², ce știi despre ceea de ce îl învinuiește Morten Bruus pe domnul pastor al vostru ? Spune numai curatul adevăr, așa cum îți poți lua răspunderea în fața judecării Atotputernicului și așa cum vei avea să-l întărești după aceea cu legiuitul jurământ !“

Iată mărturia ei : În ziua în care s-a spus că Niels Bruus a fugit din casa parohială, puțin după-amiază, trecuse, dimpreună cu fiică-sa Else chiar pe lângă grădina pastorului. Când au ajuns cam pe la mijlocul ulucii care împrejmuește grădina dinspre răsărit, au auzit pe cineva chemînd-o pe Else. Era Niels Bruus, care stătea dincolo de tufișul de aluni și dădea acum la o parte crengile, întrebînd-o pe Else dacă nu vrea cîteva alune. Ea primi o mîna de alune și-l întrebă ce făcea acolo. El i-a răspuns că pas-

¹ Morten Bruus folosește expresia în batjocură : Erik Sørensen era pretor peste un ținut mic. Funcția de prefect de eparhie (în limba daneză : *stiftamtmanden*) e inexistentă ; Danemarca a avut întotdeauna un singur episcop.

² Kirsten Madsdatter = Kirsten, fiica lui Mad. Femeilor li se spunea ue numele de botez urmat de numele tatălui completat cu sufixul *datter* (= fiică).

torul îi poruncise să sape ceva în grădină, dar că el nu s-a prea sinchisit să facă o asemenea treabă și că-i plăcea mai bine să culeagă alune. În clipa aceea se auzi zgomotul unei uși în casă și Niels spuse : „Ia să vedeți cu ce prafătură ne alegem acum.“ Îndată după aceea auziră — de văzut nu puteau vedea nimic, fiindcă uluca era prea înaltă și tufișul prea des — că doi oameni se certau și nici unul din ei nu rămânea dator celuilalt cu vreo vorbă. La urmă l-au auzit pe pastor strigînd : „O să te bat, ciîne, pînă te-oi vedea mort la picioarele mele“ — după care s-au auzit două-trei pocnituri, ca niște palme zdravene. Apoi Niels îl făcu pe pastor de călău și de tîlhar ; la asta pastorul nu mai răspunse, dar în schimb răsunară două lovituri înăbușite și femeile văzură fierul unei sape și o parte a cozii învîrtindu-se deasupra tufei, dar nu se putea vedea cine învîrtea sapa, fiindcă tufa era prea înaltă și prea deasă. După aceea s-a făcut liniște în grădină, însă ele (adică văduva ciobanului și fiica ei) prinseră teamă și, îngrijorate, au plecat la vitele de pe imăș.

Aceeași declarație ca a mamei sale o dădu și fiica. Le-am întrebat dacă nu l-au văzut pe Niels Bruus fugind din grădină ; amîndouă au spus că nu, cu toate că se uitaseră îndărăt de mai multe ori.

Toate acestea se potriveau întocmai cu cele pe care mi le povestise pastorul ; iar dacă nu-l văzuseră pe Niels ieșind din grădină, era de înțeles — fiindcă nici partea de miazăzi a grădinii nu era departe de pădurea unde, după spusele pastorului, pornise Niels în fuga sa.

I-am lămurit acum lui Morten Bruus că mărturiile nu aduceau nici o dovadă cu privire la omorul de care îl învinuia pe preot, întrucît acesta îmi povestise de bunăvoie întreaga întîmplare, întocmai așa cum o arătaseră acum cele două femei.

La aceasta, Bruus răspunse numai cu un surîs șiret și mă rugă să-l ascult și pe al treilea martor — ceea ce am și făcut.

Jens Larsen depuse următoarea mărturie : Într-o seară, tîrziu (însă după cum își amintea, nu era seara zilei în care Niels Bruus fugise, ci seara următoare) venea din Tolstrup spre casă și mergea pe cărarea obișnuită, la răsărit de grădina pastorului. A auzit că în grădină sapă cineva. La început îl cam prinse teama, dar, cum luna lumina din

plin, se hotărî totuși să vadă ce se întâmplă acolo, adică cine putea să aibă treabă în grădină la așa oră târzie. El își scoase sabotii de lemn, se cățăără pe împrejmuire și dădu puțin la o parte crengile tufei, ca să poată privi. Îl văzu pe pastor în halatul său obișnuit și cu scufia albă de noapte în cap, cum netezea pământul cu o sapă ; dar n-a văzut decît atît. Tocmai atunci pastorul se întoarse deodată într-acolo de unde i se păruse de bună seamă că auzise un zgomot ciudat — martorul fu cuprins de teamă, s-a desprins repede de pe ulucă și tot atît de repede a fugit acasă.

Cu toată că, fără îndoială, mi s-a părut destul de ciudat ca pastorul să aibă vreo treabă atît de târziu în grădină, încă nu am găsit că era destul ca să trezească bănuieli cu privire la omorul de care era învinuit — ceea ce i-am și spus acuzatorului, cu îndemînare stăruitoare : Nu numai să-și retragă pîra, dar să și spună în auzul tuturor că zvonul este fără temei și să facă bine să nu-l mai răspîndească în nici un fel. La acestea mi-a răspuns : „Nu înainte de a vedea ce a îngropat pastorul în grădina sa.“

„Atunci ar putea fi prea târziu“, i-am răspuns, „și-ți pui în cumpănă primejdioasă atît cîntea, cît și rostul vieții.“

„Am datoria față de fratele meu să înfrunt această primejdie, răspunse el, și aștept de la legiuita stăpînire să nu-mi tăgăduiască ajutorul și sprijinul dreptății.“

Unei asemenea cereri nu puteam decît să-i dau urmare.

Am pornit atunci, cu acuzatorul și martorii, la Vejlbys : și inima îmi era grea, nu atît de frica de a-l găsi pe omul cu pricina îngropat în grădină, cît de grija de a pricinui spaimă și necaz domnului pastor și logodniciei mele. Pe drum am chibzuit cum aş putea face ca bîrfitorul să simtă întreaga asprime a legii. Ah ! Doamne, Doamne, mă aștepta cea mai groaznică descoperire.

Îmi pusesem în gînd să-l iau pe preot deoparte ca să-l pregătesc, să-i las timpul să-și vină în fire și să se stăpînească, dar Morten Bruus mi-o luă înainte. Cînd să intru cu trăsura în curte, el goni călare pe lîngă mine, se opri drept în ușa și, cînd pastorul o deschise, Morten strigă : „Oamenii spun că l-ați ucis pe fratele meu și că l-ați îngropat în grădină. Am venit acum cu pretorul să cercetăm.“

La auzul acestor vorbe, pastorul a rămas atît de uluit încît n-a putut spune nimic. Am sărit atunci din trăsură strigînd :

„Ați auzit învinuirea, spusă pe șleau. Legea mă silește să dau urmare unei asemenea învinuiri. Dar și onoarea voastră cere ca adevărul să iasă la lumină, ca să se poată închide gura bîrfitorilor.“

„E destul de dureros pentru o față bisericească, zise atunci pastorul, să fie silită a se apăra împotriva unei învinuiri atît de cumplite ; dar, poftiți, grădina vă e deschisă, ca și casa mea.“

Am trecut prin casă și am ieșit de partea cealaltă, în grădină. Acolo ne-a întâmpinat logodnica mea, care s-a înspăimîntat cînd l-a văzut pe Bruus. I-am șoptit repede :

„Fii liniștită, scumpa mea ! Intră în casă și nu-ți face nici o grijă. Dușmanul vostru își pregătește singur pieirea.“

Morten Bruus merse acum înainte spre răsărit în grădină, îndreptîndu-se spre mărăcinișul din fund ; noi, ceilalți, l-am urmat împreună cu oamenii gospodăriei, cărora pastorul le poruncise să vină cu sape și hîrlețe. Pîrîtorul s-a oprit puțin și s-a uitat în jur pînă cînd l-am ajuns. Atunci el arată spre un loc și spuse :

„Aici pare să se fi săpat de curînd ; aici să căutăm.“

„Săpați !“ strigă preotul mînios. Oamenii săpară, dar Bruus, căruia i se părea că nu se lucrează destul de repede, luă hîrlețul din mîna unui argat și începu să sape el însuși de zor.

La adîncime de cîteva palme au dat de un strat atît de tare, încît se vedea limpede că acolo un se săpase de mult — poate de ani de zile.

Ne-am bucurat cu toții — afară de unul singur — și cel care s-a bucurat cel mai mult a fost pastorul ; începuse a crede că și-a biruit potrivnicul și-i zvîrli batjorocitor : „Ai găsit ceva, clevetitorule ?“

Acesta nu-i răspunse, dar după ce a stat să chibzuiască puțin strigă :

„Jens Larsen, unde ai văzut că săpa pastorul ?“

Pînă acum, cîtă vreme s-a lucrat, Jens Larsen se ținuse deoparte, cu brațele încrucișate, uitîndu-se la ceilalți. Cînd îl chemă Bruus, se trezi ca dintr-un vis uitîndu-se împrejur

și arată spre un colț de despărțitură, departe ca la vreo trei sau patru stînjeni de locul unde ne aflam, spunînd :

„Colo mi se pare c-a fost.“

„Ce tot spui, Jens!“ strigă pastorul mînios. „Cînd am săpat eu?“

Fără a se sinchisi de aceasta, Morten Bruus își chemă oamenii spre colțul arătat. Acolo se găseau cîteva cotoare pălite de varză, crengi și vreascuri, pe care el le dădu mai întîi la o parte. Oamenii s-au pornit iarăși pe săpat.

Eram foarte liniștit și mulțumit, vorbeam cu pastorul de toată treaba asta și de osînda ce-l aștepta pe birfitor, cînd unul din argați strigă :

„Sfinte Cristoase!“

Ne-am uitat într-acolo — se ivise marginea unei pălării.

„Aici o să-l găsim pe acela ce-l căutam!“ strigă Bruus.

„Asta-i pălăria lui Niels, o cunosc eu.“

Mi se păru deodată că-mi îngheață sîngele în vine. Toată nădejdea mea se nărui la pămînt.

„Săpați, săpați!“ zbieră neînduplecatul răzbunător, săpînd și el din toate puterile.

Mă uitam la preot — era alb ca un mort, dar holba ochii fără a clipi drept spre locul acela înfiorător.

Un nou strigăt — din pămînt ieșea o mină, îndreptată parcă înspre cei care săpau.

„Uitați-vă!“ răcni Bruus. „Pe mine vrea să mă apuce ; da, frate Niels, sînt aici ! Nu mai e mult și-ți vei afla răzbunarea !“

Oamenii săpau mereu și repede fu dezgropat tot trupul — nu încăpea îndoială : era al celui dispărut. Obrazul lui nu mai putea fi bine deslușit, fiindcă începuse să se descompună și afară de aceasta nasul era zdrobit și turtit ; dar toate hainele, ca și cămașa cu numele său cusut pe ea fură recunoscute de ceilalți argați, chiar și un cercel de plumb din urechea stîngă era știut de toți cîți stăteau în jur ca al lui Niels Bruus, care îl purtase mereu în ultimii ani.

„Ei, precucernice!“ strigă Morten Bruus. „Vino acum și pune mîna pe mort, dacă îndrăznești !“

„Dumnezeule Atotputernic!“ gemu preotul și ridică ochii spre cer. „Îmi ești martor că sînt nevinovat ; nu tăgăduiesc că l-am bătut, dar nu într-atît ca să nu fi putut omul să fugă ; l-am bătut și acum mă căiesc amarnic de asta ; dar cine l-a îngropat aici, numai Atotștiutorul poate s-o știe.“

„O mai știe și Jens Larsen,” strigă Morten Bruus și poate că și alții. Domnule pretor, desigur, veți asculta și mărturiile argaților ; dar mai întâi aștept să-l duceți pe acest lup în piele de oaie acolo unde să nu poată scăpa.“

Vai, Doamne Dumnezeu ! Nu-mi era îngăduit să mă îndoiesc ; lucrul era prea vădit ; dar îmi venea să intru în pământ de groază și de scîrbă. Tocmai voiam să-i spun pastorului să se pregătească a merge la închisoare, cînd el mi-o luă înainte — era palid și tremura ca varga.

„Toate-s împotriva mea, căci e o uneltire a diavolului și a îngerilor săi. Dar încă mai trăiește Unul, care totuși va aduce la lumină nevinovăția mea. Luați-mă, domnule pretor ! În cătușe și în lanțuri vreau să aștept ce va hotărî să-i hărăzească unui păcătos ca mine. Alinați durerea fiicei mele ! Gîndiți-vă că vă e logodnică !“

Nu apucă bine să rostească aste vorbe, că am și auzit un țipăt și o bufnitură în spatele meu — era logodnica mea leșinată, întinsă la pământ. Dar-ar bunul Dumnezeu să zacem acolo amîndoi și să nu ne mai trezim niciodată ! Am ridicat-o și am prins-o în brațe — credeam că murise ; dar tatăl o smulse din brațele mele și o purtă în casă ; îndată după aceea am fost chemat iarăși lîngă cel omorît, ca să văd o rană în capul lui care fusese făcută cu o lovitură de sapă — sau, oricum, de vreo unealtă boantă.

După aceea am intrat cu toții în casă. Logodnica mea își venise în fire. Se aruncă la pieptul meu și mă rugă din tot sufletul — în numele Domnului și a tot ce-mi e mai scump — să fac ce-mi stă în putință pentru a-i mîntui tatăl din această grea încercare ; apoi stărui, în numele dragostei noastre, să-i dau voie să-l urmeze în închisoare, ceea ce am și încuviințat. L-am însoțit apoi eu la Grennae ; dar numai Domnul știe în care stare mă aflam. Nimeni din noi n-a scos un cuvînt în tot lungul acestui drum cumplit. M-am despărțit de ei cu inima zdrobită.

Mortul a fost pus într-un sicriu, pe care Jens Larsen și-l pregătise¹ ; mâine i se va face o cînstită înmormîntare în cimitirul din Vejlbeye.

¹ Era lucru obișnuit ca țaranii, chiar cei mai săraci, să-și alibă sicriul pregătît în casă.

Tot mîine va avea loc cea dintîi înfățișare a martorilor. Dumnezeu să-mi dea putere, mie, care nu sînt decît un biet om !

Doamne ! De ce m-ai împovărat cu această slujbă de atîta răspundere, pe care năzuisem cu atîta tărie să o capăt ? E o grea sarcină aceea de a fi judecător — de mi-aș putea schimba slujba cu oricare dintre sfetnici !¹

Cînd acest slujitor al Domnului se află înaintea mea cu lanțuri la mîini și picioare, gîndul mi s-a dus la Mîntuitorul nostru stînd în fața judecății lui Pilat. Mi se părea că logodnica mea — Dumnezeu s-o ajute, ea zace bolnavă la Grennaae — sta aievea în fața mea și-mi șoptea : „Nu se cuvine să-l judecați pe acest om al adevărului“. Dar-ar Dumnezeu să fie un astfel de om, dar nu văd încă nimic ce ar putea îndreptăți așa ceva.

Cei dintîi trei martori au repetat spusele lor de mai înainte, vorbă cu vorbă, întărindu-le cu legiuitul jurămint ; n-au spus nici mai puțin, nici n-au adăugat ceva. S-au înfățișat apoi alți trei martori : cei doi argați ai pastorului și o slujnică. Cei doi fuseseră în odaia argaților în ziua în care s-a săvîrșit omorul și, fereastra fiind deschisă, auziseră deslușit cum pastorul și cel ucis se ocărau mînios și cum cel dintîi spusese — ceea ce declaraseră și văduva ciobanului și fata ei — „O să te bat, cîine, pînă te-oi vedea mort la picioarele mele !“ Afară de aceasta, mai auziseră în alte două rînduri cum pastorul îl amenințase și îl stîrnise pe Niels Bruus. Ei mai declarară apoi că preotul, cînd se mînia, nu șovăia să bată cu ce-i cădea mai întîi sub mîină și că îl bătuse și pe fostul argat dinaintea lui Niels cu un ciomag.

Slujnica spuse că, în noaptea în care Jens Larsen îl văzuse pe pastor în grădină, nu putuse dormi și, cum era trează, a auzit scîrțîind ușa care dă din tindă în grădină ; cînd s-a sculat apoi de s-a uitat afară, l-a văzut pe preot, în halat și scufie de noapte, ieșind în grădină. Ce a făcut el acolo n-a putut vedea ; dar, cam ceva mai tîrziu, a auzit iarăși scîrțîind ușa.

¹ Judecătorul era asistat de opt locuitori, un fel de jurați.

După ce martorii au fost ascultați și l-am întrebat pe nefericitul om dacă vrea să-și mărturisească fapta sau, dacă nu, ce alta are de spus întru apărarea sa, și-a încrucișat mâinile pe piept și a spus : „Așa să-mi ajute Dumnezeu și sfântul Său cuvânt¹. Vreau să spun tot adevărul, dar nu știu nimic altceva decât ceea ce am mărturisit mai înainte. L-am lovit cu sapa pe răposatul ; dar nu într-atît ca să nu fi putut să iasă fugind din grădină ; ce s-a întâmplat după aceea sau cum a putut ajunge să zacă în grădina mea, asta nu o știu. Ceea ce au spus slujnica și Jens Larsen — că m-au văzut în grădină în timpul nopții — este ori o minciună, ori și asta tot o zămislire a iadului. Eu, păcătosul de mine, n-am pe nimeni pe pămînt care să mă apere ; văd aceasta cum nu se poate mai lămurit. Dacă Cel-de-Sus vrea să tacă, nu-mi rămîne decât să mă plec voinței Sale celei de nepătruns.“ După care își plecă obrazul, lăsă să-i cadă mâinile și oftă adînc.

Mulți dintre cei de față nu și-au putut opri plînsul. Se auziră șoapte că poate totuși e nevinovat ; dar acestea porneau numai din milă și compătimire. Și inima mea ar fi voit să-l achite, însă pentru nimic în lume inima nu trebuie să biruiască mintea judecătorului ; nici mila, nici ura, precum nici hatîrul, nici pizma nu trebuie să aplece cituși de puțin talgerul din cumpăna dreptății.

După convingerea mea, nu pot judeca decât așa : acuzatul l-a ucis pe Niels Bruus, dar nu cu premeditare și pregătire ; adevărat este că avea năravul să-l amenințe pe cel pe care era mîniat și că mai punea mînia la inimă și după ce celălalt nici nu se mai gîndea ; dar, după știrea mea, amenințările lui nu au ajuns niciodată la îndeplinire. La fel de adevărat e că orice om vrea, dacă se poate, să-și păstreze viața și să-și țină cinstea nepătată și de aceea stăruie în tăgăduirea sa cîtă vreme îi e cu putință.

Morten Bruus — îndărătnic cum era din fire și înrăit acum încă, din pricina uciderii fratelui său — începu să vorbească despre anumite unelte care pot stoarce mărturisirea celui ce a păcătuit și stăruie să tăgăduiască ; dar ferească-mă Domnul să pun la cazne pe un astfel de

¹ Formula jurămîntului în justiția din Danemarca, nemodificată pînă astăzi.

acuzat. Și ce alta sînt caznele decît o piatră de încercare a tăriei sau slăbiciunii trupești și sufletești? Cel care e în stare să îndure chinurile — cît și cel care se lasă covîrșit de ele — pot minți la fel de bine. O mărturisire smulsă cu sila nu-i niciodată un adevăr în care să te poți încrede. Nu, mai bine las în plata Domnului împovărtoarea mea slujbă și s-o ia cine pofteste!

Ah, buna și credincioasa mea logodnică! Pierdută e pentru mine pe lumea aceasta — și cît o iubeam de mult!

Mi-a fost dat să îndur o cumplită lovitură. Cum stam și cumpăneam în fel și chip grozava pricină în care aveam de judecat, se deschide deodată ușa și fiica pastorului — nu-mi mai era îngăduit să-i spun logodnică, fiindcă de bună seamă nu-mi va mai fi niciodată soție — se aruncă la picioarele mele și-mi cuprinse genunchii. Era pierdută cu firea, părul îi era despletit. Am ridicat-o în brațe și am plîns amîndoi multă vreme, înainte de a fi în stare să scoatem o vorbă.

Eu am fost cel care mi-am stăpînit mai întîi cumplita îndurerare și i-am șoptit: „Știi ce vrei, inima mea! Vrei să-ți mîntuiesc tatăl. Da! Dumnezeu să ne ajute, sîntem numai niște bieți oameni, dar nu pot! Spune tu singură, copila mea dragă, crezi că tatăl tău e nevinovat?”

Ea își apăsă mîna pe piept și îngîșă.

„Nu știu” — și apoi începu iarăși să plîngă amarnic. „Nu-mi vine să cred că l-a îngropat, dar se prea poate ca argatul să fi murit în pădure de loviturile căpătate — ferească Domnul, se prea poate.”

„Draga mea, Jens Larsen și slujnica l-au văzut doar mergînd în noaptea aceea.”

Ea dădu din cap încetișor și spuse: „Necuratul i-o fi orbit.”

„Ferească-ne Cristos, Mîntuitorul nostru”, răspunsei eu, „ca Satana să aibă o așa de mare putere asupra bunilor creștini.”

Ea începu din nou să plîngă.

„Spune-mi deschis”, începu ea după o mică tăcere, „spune-mi adevărat și fără să te ferești, logodnicul meu; dacă Dumnezeu nu aduce altă lămurire în această pricină, ce osîndă vei rosti?”

Se uita înfricoșată la mine și buzele îi tremurau.

„Dacă n-aș ști că oricare altul ar fi mai aspru decât mine“, i-am răspuns, „mi-aș părăsi slujba de județ — ba aș face asta cu ușurarea sufletului. Dar nu pot să-ți ascund, fiindcă mă întrebi, că osînda cea mai ușoară pe care au hotărît-o prin lege, atît Dumnezeu cît și regele, este «viață pentru viață»¹“. Ea căzu în genunchi, dar se ridică îndată și se dădu înapoi cu cîțiva pași, țipînd ca înnebunită :

„Vrei să-mi omori tatăl ? Vrei să-ți omori logodnica ? Vezi aici ?“ — se apropie iar de mine și ținu mîna cu inelul în fața ochilor mei — „Vezi acest inel de logodnă ? Ce-a spus nefericitul meu tată în ziua cînd mi l-ai pus în deget ? «Milei tale o încredințez pe fiica mea.» Iar dumneata vrei să-mi zdrobești inima !“

Vai, Dumnezeule ! Fiecare vorbă pe care o rostea, mi-o zdrobea pe a mea.

„Dulcea mea copilă“, am oftat eu, „nu vorbi așa ! Îmi sfîșii inima cu un clește înroșit în foc. Ce vrei să faci ? Să-l mîntui de vină pe cel pe care Dumnezeu și legea oamenilor îl osîndesc ?“

Ea nu răspunse și ridică ochii spre cer. Am urmat atunci :

„Un lucru vreau să fac — de e nedrept, să nu mi-l socotească Domnul ca păcat ! Ascultă-mă, copilă dragă, dacă pricina se judecă aici pînă la urmă, viața tatălui tău e pierdută ; nu văd altă scăpare decât fuga. Dacă găsești vreun mijloc pentru asta, voi închide ochii și-mi voi zăvorî gura². Iată ! Îndată după ce tatăl dumitale a fost întemnițat, i-am scris fratelui dumitale la Copenhaga și acum îl putem aștepta în fiecare zi. Vorbește cu el și încercați amîndoi să-l căpătați de prieten pe temnicer ! Dacă nu aveți destui bani, puteți lua tot ce e al meu !“

Cînd i-am spus aceste vorbe, i s-au îmbujorat tot obrazul de bucurie și m-a îmbrățișat strigînd :

„Dumnezeu să-ți răsplătească povața ! Numai să vină fratele meu și ne vom descurca noi.“

¹ Pedepsa capitală simplă, neprecedată de tortură.

² Un pretor avea și atribuții de polițai, pe lîngă sarcinile sale administrative și judecătorești. Erau deci de competența sa orice chestiuni în legătură cu paza deținuților, urmărirea unor evadați din închisori etc.

Apoi stătu o clipă pe gînduri, se desprinsese din brațele mele și urmă :

„Dar încotro să plecăm ? Și dacă vom găsi un adăpost undeva, într-o țară străină, să nu te mai văd niciodată ?”

Spusese aceste vorbe cu atîta înduioșare, încît îmi sîngeră inima. Am strigat :

„Scumpa mea, am să te găsesc oricît de departe te-ai duce ; și dacă n-au să ne ajungă mijloacele ca să avem cu ce trăi, apoi aste ale mele brațe au să muncească pentru noi toți ; am învățat în tinerețea mea să mînuiesc toporul și rindeaua.”

Atunci obrazul îi străluci iarăși de bucurie și mă sărută de nenumărate ori. Amîndoi am înălțat rugăciuni fierbinți, ca Dumnezeu să se milostivească de noi și să izbutim în ceea ce puneam la cale ; apoi dînsa își luă rămas bun, plină de nădejde și voie bună.

Începusem și eu să cred că lucrurile se vor întoarce spre bine. Dar abia plecase logodnica mea și o mie de îndoieli îmi copleșiră cugetul, iar toate piedicile pe care crezusem să le putem înlătura mi se păreau acum munți uriași, pe care mîna mea slabă nu-i va putea urni din loc niciodată. Nu, nu, din așa noapte neagră numai El știe singura cale, El, pentru care bezna nopții e luminoasă ca ziua.

Alți doi martori ! Nici aceștia nu aduc nimic bun ; fiindcă Morten Bruus îi vestește cu un aer răutăcios — omul acesta are o inimă de piatră, care mai e și plină de otravă și de fiere.

Înfățișarea are să fie mîine ; sînt copleșit de gîndul că vin să aducă dovezi împotriva mea însumi. Dumnezeu să-mi dea putere !

S-a isprăvit — a mărturisit tot !

La înfățișare a fost adus arestatul, ca să audă ce aveau să spună cei doi martori noi. Aceștia au declarat că în noaptea cu pricina au mers pe drumul care străbate pădurea și apoi trece pe la grădina casei parohiale ; atunci ieșise un om din pădure cu un sac în cîrcă, îndreptîndu-se, la oarecare depărtare de cei doi, spre grădina pastorului ; fața n-au putut să o recunoască, fiindcă era ascunsă de sac ; cum însă luna îi lumina spatele, au putut vedea deslușit că era îmbrăcat într-un veșmînt verde care atîrna

lung (adică halatul său) și purta o scufie albă, de noapte ; omul a dispărut apoi, când a ajuns lângă uluca grădinii.

Abia isprăvisese această declarație cel dintîi dintre cei doi martori, cînd pastorul se făcu cenușiu la față și numai cu glas stîns mai putu rosti : „Mi se face rău.“ I s-a dat un scaun. Atunci Bruus strigă celor din jurul său :

„Asta l-a ajutat să-și aducă aminte !“

Pastorul nu-l auzi — dar îmi făcu semn și-mi spuse :

„Duceți-mă înapoi, în închisoarea mea ! Acolo vreau să vă vorbesc.“ I se făcu pe voie.

Am pornit la Grennae ; pastorul era într-o trăsurică, însoțit de temnicer și de un paznic înarmat, iar eu eram călare. Cînd se deschise ușa arestului, o văzui acolo pe logodnica mea, care îi făcea patul tatălui ei ; pe speteaza unui scaun de la căpățîiul patului era halatul cu pricina.

Cînd mă zări, logodnica mea izbucni într-un strigăt de bucurie ; credea că tatăl ei fusese scos de sub învinuire și că venisem acum ca să-l liberez din închisoare. Ea lăsă ce avea în mîini și se aruncă la pieptul tatălui. Bătrînul plîngea, lacrimile îi curgeau fără încetare. Nu cuteza să-i spună fiicei ce se întîmplase la înfățișare ; o trimise în oraș cu cîteva însărcinări și o rugă să-i facă tot soiul de tîrguieli. Înainte de a pleca, ea veni repede la mine, îmi apucă mîna și și-o puse pe piept, întrebînd în șoaptă : „Veste bună ?“ Ca să-mi ascund durerea și tulburarea, am sărutat-o pe frunte și i-am spus :

„Ai să auzi mai tîrziu ce s-a petrecut — încă nu știu dacă e lucru de seamă — dar du-te acum să-i aduci tatălui dumitale cele ce ți-a cerut.“

Dînsa plecă.

Vai, vai ! Ce jalnică deosebire între vechea casă parohială unde înainte vreme această nevinovată copilă trăia fără griji și fericită, și această mohorîtă închisoare, unde o vedeam copleșită de îngrijorare și durere, tremurînd de teamă și chiar de groază.

„Sezi, dragul meu“, îmi spuse preotul, așezîndu-se și el pe margimea patului. Își împreună mîinile în poală și rămase așa multă vreme, adînc îndurerat și cu privirea ațîntită în pămînt. În sfîrșit, se îndreptă din șale și își ridică ochii drept spre mine ; așteptam în tăcere și cuprins de frică — parcă aveam să aud hotărîrea care mă osîndea pe

mine însumi — da, da, într-un fel avea să se hotărască și soarta mea.

„Am un mare păcat pe suflet“, începu el. Cît de mare e păcatul, asta o știe numai Dumnezeu din ceruri — eu unul nu o știu. El vrea să-mi rostească osînda aici, precum ca să-mi juruiască în lumea de apoi miluire și fericire pe veci ; slăvit și cinstit fie numele Lui pentru asta !“

Acum părea să fi aflat mai multă liniște și tărie — și reîncepu a vorbi :

„Din copilăria mea, de cînd îmi aduc aminte, am fost întotdeauna certăreț, aprig la mînie și nu îngăduiam să aibă nimeni dreptate decît numai eu ; oricînd eram gata să scot spada din teacă. Însă nu se prea întîmpla să apună soarele înaintea de a-mi trece mînia ; tot astfel, nu purtam ură împotriva nimănui.

Mai eram încă un băiețandru cînd am săvîrșit o faptă de care m-am căit apoi amarnic și de multe ori, ba chiar și acum mă doare cînd îmi aduc aminte de ea ; cîinele nostru de curte, o jivină blîndă, care nu făcea rău nici unei ciori, îmi ciupise gustarea de după-amiază, pe care o lăsașem pe un scaun ; în mînia mea, l-am lovit atît de tare cu sabotul meu de lemn, încît a chelălăit și s-a chinuit grozav pînă a pierit. Era numai un dobitoc fără grai — dar însemna totuși să fiu cu băgare de seamă, că m-aș putea atinge și de oameni. Ca student, am umblat în țări străine și odată i-am căutat ceartă unui *bursch*¹ la Lipsa, l-am provocat la duel și l-am rănit așa de rău în piept, încît abia-abia a mai scăpat cu viață. Chiar numai pentru aceasta mi s-ar fi convenit ceea ce trebuie să îndur acum, atît de tîrziu ; dar pedeapsa cade acum cu greutate înzecită pe capul păcătosului de mine — om bătrîn, preot, sol al păcii și părinte ! Vai, Dumnezeule, Dumnezeule ! ca părinte, durerea e cu-atît mai cumplită...”

Sări de pe marginea patului și-și frînse mîinile, încît îi trosniră toate degetele în încheieturi. Voiam să-i spun cîteva vorbe de mîngîiere ; dar nu mi-a dat nimic în minte. După ce se liniști puțin, se așeză iarăși și urmă :

„În fața dumitale, altădată prietenul meu, astăzi judecătorul meu, vreau să recunosc acum o faptă — pe care

¹ Student mai vechi (l. germ.).

fără nici un fel de îndoială am săvârșit-o — dar de care totuși nu-mi pot da seama în întregime... (mi se păru ciudat și nu știam unde vrea să ajungă, sau dacă știa bine ce vorbește, fiindcă eram pregătit să aud o mărturisire deplină și fără nici o tănuire) — înțelege-mă bine și ia aminte la vorbele mele. Că l-am lovit cu sapa pe acel nefericit, asta o știu și am mărturisit-o nesilit... dacă a fost cu latul sau cu muchia, n-am putut simți în încruntarea mea mînioasă... că a căzut atunci și a fugit... vezi, asta e tot ce știu cu știirea simțurilor. Ce-a mai fost apoi au văzut din păcate patru martori — anume că am adus leșul și l-am îngropat ; și că într-adevăr așa este, sînt silit să cred — și vei auzi îndată pentru ce !

De trei sau patru ori în viața mea s-a întîmplat să fiu lunatic. Cea din urmă dată — să tot fie nouă sau zece ani de-atunci — aveam să țin a doua zi o predică la îngropăciunea unui om care își pierduse zilele pe nepregătite și într-un chip jalnic. Nu știu de ce îmi era greu să găsesc ideea potrivită, cînd îmi veniră în minte vorbele unui înțelept din Grecia veche : «Nu ridica pe nimeni în slavă înainte de sfîrșitul său.»¹ Nu prea se potrivea să folosesc maxima unui păgîn pentru o predică creștinească ; mi se părea însă că același gînd și cu aproape aceleași cuvinte trebuie să se găsească undeva și în Sfînta Scriptură ; am căutat și am tot căutat, dar nu puteam găsi unde anume. Era tîrziu și eram foarte obosit după o zi de grea muncă, așa că m-am dezbrăcat, m-am culcat și am adormit. Cînd, a doua zi dimineața, m-am așezat la masa mea de lucru ca să aleg un alt text și să întocmesc ciorna pentru acea predică, văd spre marea mea mirare, drept în față pe masă, scris cu litere mari pe o foaie de hîrtie : «Nu ridica pe nimeni în slavă, înainte de sfîrșitul său ! Sirah, cap 11, versul 34» ; dar, nu numai atît ci și întreaga cuvîntare, scurtă, însă mai bine întocmită decît oricînd ; — și toate scrise de mîna mea. Nu fusese suflut de om în odaie, fiindcă zăvorăsem ușa pe dinăuntru ; făcusem asta deoarece clanța slăbise și vîntul ar fi putut deschide ușa ; nici pe fereastră n-ar fi putut intra nimeni, căci era iarnă și cercevelele erau prinse de gheață pe toc. Acum știam cine scrisese predica ; nimeni

¹ Cuvinte cu care Solon îl dojenise pe bogătașul Cresus.

altul decît eu însumi. Nu trecuse decît o jumătate de an de cînd, aflîndu-mă într-o stare tot atît de neobișnuită, mă dusesem noaptea în biserică să aduc o batistă de care îmi adusesem aminte seara că o lăsasem pe un scaun, în spațele altarului.

Și așa, dragul meu, cînd cei doi martori și-au făcut astăzi declarația la înfățișare, mi-a venit deodată în minte că mi se întîmplase să umblu în somn. Și mi-am mai amintit că în dimineața după ziua în care fusese îngropat cadavrul, m-am mirat cînd mi-am găsit halatul pe podea în fața ușii, deoarece în fiecare seară îl atîm pe speteaza unui scaun, lingă pat ; ceea ce, pînă în clipa aceea, uitasem. Nenorocita jertfă a mîniei mele nestăpînite trebuie să fi murit deci în pădure și eu, în starea mea de somn, văzusem aceasta aievea și am căutat-o acolo. Da ! Doamne miluiește-mă — acesta trebuie să fie adevărul ; așa trebuie să se fi întîmplat.“

Aici se opri ; își duse mîinile la ochi și plînse amarnic. Eu însă eram în culmea mirării și copleșit de îndoieli. Crezusem tot timpul că cel ucis murise pe loc și fusese îngropat acolo unde căzuse ; cu toate că mi se părea ciudat că preotul să fi putut săvîrși așa lucru în timpul zilei, fără ca cineva să fi băgat de seamă și ca el să fi avut destulă stăpînire de sine pentru astfel de treabă. Însă — mă gîndeam iarăși — nevoia îl silise ; poate că acoperise mortul la repezeală cu cîteva lopeți de țărînă și apoi, noaptea, l-a îngropat mai adînc. Însă cei din urmă doi martori declaraseră că l-au văzut venind cu un sac din pădure ; asta îmi păruse îndată foarte ciudat și m-am gîndit o clipă dacă nu cumva această declarație nu le dărima pe ale celorlalți doi martori și că în acest fel nevinovăția nefericitului pastor nu începea să iasă la iveală. Vai, din păcate, acum toate se înlănțuiesc cum nu se poate mai bine și nelegiuirea sa nu mai îngăduie nici un fel de îndoială. Mă miră numai întorsătura neobișnuită pe care o dă lucrurilor ; că a făcut totul, e sigur ; dar dacă a doua și cea mai puțin însemnată parte s-a petrecut în stare de trezie sau de somn — acesta e singurul lucru nesigur. Declarația pastorului de la început pînă la sfîrșit, întregul său fel de a arăta amănuntele, totul poartă pecetea adevărului — și de dragul adevărului renunță de bunăvoie la viață ; dar poate că mai încearcă acum să mîntuie ceva din cinstea sa ! Ori poate

că și în această privință îi e credincios adevărului ? O asemenea stare de somnambulism s-a mai pomenit și tot astfel s-a mai întâmplat ca un om rănit de moarte să mai poată umbla câțeva vreme.

Preotul făcu câțiva pași în sus și în jos ; apoi se opri în fața mea și spuse :

„Ai auzit acum, între zidurile închisorii, mărturisirea mea ; știu că gura dumitale mă va osîndi ; dar ce spune inima dumitale ?“

„Inima mea“ — abia puteam vorbi de năduf — „inima mea suferă cumplit, și bucuros s-ar sfîșia în clipa asta dacă astfel v-ar putea mîntui de o moarte rea și rușinoasă...“ (Nu-mi era îngăduit să-i vorbesc despre cel din urmă mijloc de scăpare : fuga.)

„Nu ai voie“ — îmi căzu el repede în vorbă — „viața mea e pierdută, moartea mea e îndreptățită și va fi o pildă pentru cei ce îmi vor supraviețui, precum ca să se ferească de asemenea fapte. Dar făgăduiește-mi că nu o vei părăsi pe sărmana mea fiică — m-am gîndit odată să o încredințez milei tale — (aici își șterse lacrimile ce-l pridisera) — eu sînt cel care a năruit această mîndră nădejde ; nu poți lua de soție pe fiica unui răufăcător, dar făgăduiește-mi că o vei oblădui ca un al doilea părinte.“

Copleșit de durere și cu lacrimi fierbinți în ochi, i-am strîns mîna.

„Ai mai auzit ceva în răstimp despre fiul meu ?“ a urmat el apoi. „Nădăjduiesc că nu va afla nimic despre această jale, decît după ce totul se va săvîrși — nu aș fi în stare să-i îndur privirea.“

Aici își ascunse obrazul între mîini ; se întoarse și-și sprijini fruntea de perete — scîncea ca un copil. A ținut o bună bucată de vreme pînă ce fu în stare să vorbească iarăși :

„Să ne despărțim acum, dragul meu, și să nu ne mai vedem decît în sălașul necrutătoarei dreptăți. Și mai îndatorează-mă cu cea din urmă dovadă de prietenie : fă să se isprăvească repede — chiar mîine ! Îmi doresc moartea, fiindcă nădăjduiesc întru Domnul că-mi va fi intrarea într-o viață mai bună decît aceea de acum, care nu mi-a dat alt decît ohin și groază. Du-te, dragul meu, milostive

judecător ! Dă poruncă să fie chemat mîine în fața judecății și trimite încă astăzi după domnul Jens din Aalsøe. El să mă pregătească pentru moarte. Domnul te aibă în paza Sa.“

Îmi întinse mîna fără a se uita la mine ; am ieșit din închisoare clătîindu-mă — eram amețit, ba aproape în nesimțire.

Aș fi pornit de-a dreptul spre casă, fără a mai vorbi cu fiica, dar dînsa m-a întîmpinat chiar în fața închisorii. Trebuie să fi citit osîndirea la moarte în obrazul meu, fiindcă îngălbeni și mă apucă de amîndouă brațele. Se uita la mine ca și cum și-ar cerși viața ; nu era în stare să mă întrebe, sau nu cuteza.

„Fugiți, fugiți ! Scapă-ți tatăl !“ — n-am avut vlagă să spun mai mult.

Am sărit pe cal și m-am pomenit acasă fără să-mi dau seama cînd am ajuns. Așadar, mîine.

Osînda a fost rostită. Pastorul o ascultă cu mai multă liniște sufletească decît avea cel care îi dădea citire. Toți cei de față, afară doar de neînduplecatul său dușman, erau cuprinși de multă milă ; unii șopteau chiar că osînda era prea aspră — da, în adevăr aspră ! Îl desparte pe un om de viață și lipsește pe alți trei de fericirea vieții și de pacea cugetului. Milostivul Dumnezeu să mă judece cu mai multă îndurare decît îmi e îngăduit mie, sărman păcătos, să fiu față de aproapele meu.

Dînsa a fost aici — m-a găsit bolnav la pat ; nu mai e nici o scăpare : el nu vrea să fugă.

Temnicerul fusese cîștigat de partea noastră ; un pescar, nepot al răposatei ei mame, se învoise să-i ducă în Suedia și aștepta cu luntrea cu pînze pregătită pentru aceasta ; dar vinovatul, în cumplita sa cîință, nu putea fi înduplecat. El nu voia să scape de sabia dreptății, nădăjduind să afle o dreptate mai bună prin moartea sa și aceea a Mîntuitorului, pe lumea cealaltă.

Fecioara Mette mă părăsi tot atît de deznădăjduită precum venise ; însă fără nici o vorbă aspră.

Dumnezeu s-o miluiască, sărmăna ! Cum va putea îndura ziua aceea îngrozitoare ? Iar eu zac aici, cu trupul și sufletul bolnav — nu pot da nici mîngîiere, nici ajutor. Fratele ei nu s-a arătat.

Rămîi cu bine, rămîi cu bine, scumpa mea logodnică, iubită mai presus de orice ! Dumnezeu să te ajute în această lume cumplită, pînă ne vom întîlni odată în alta mai bună.

Poate în curînd — fiindcă simt că moartea își întinde brațul după mine — să ajung în Ceruri înaintea celui pe care l-am trimis într-acolo silit de cruda mea slujbă.

„Rămîi cu bine, ales al inimii mele !“ — spuse ea. „Te părăsesc fără ură, fiindcă ți-ai îndeplinit numai aspra datorie. Dar acum rămîi cu bine, pentru că nu ne vom mai vedea niciodată !“

Ea făcu semnul păcii asupra mea. Fie ca Domnul să-mi hărăzească în curînd pacea de veci.

Dumnezeule ! Unde se duce ? Ce are de gînd ? Fratele ei nu a venit — iar mîine, Movila Ciorilor ! ¹

(Aici jurnalul pretorului Erik Sørensen se întrerupe ; însă pentru lămurirea și completarea acestei întîmplări pe cît de groaznică, pe atît de adevărată, ne vom servi de însemnările scrise ale pastorului din parohia vecină, Aalsøe. De altfel, dacă vreun cititor ar pune la îndoială autenticitatea acestor piese, nu trebuie să repudieze, o dată cu veșmîntul dat povestirii, esența ei, care — din nefericire — este prea adevărată. Amintirea faptelor este încă vie în întreg ținutul, iar legenda mai adaugă că tocmai acest caz tragic a dat prilej ca mai tîrziu pricinile să fie judecate, trecîndu-se prin toate instanțele ; juriștii vor putea, de bună seamă, să stabilească epoca la care s-a produs această modificare a legislației.)

¹ Colina de pe cîmpia Aalsøe de lingă Grennaae, unde preotul Søren Qvist a fost decapitat în anul 1626, mai poartă și astăzi acest nume.

INSEMNĂRILE PASTORULUI DIN AALSØE

În al şaptesprezecelea an al păstoriei mele s-a întâmplat în parohia vecină ceva ce ne-a umplut pe toţi de spaimă şi de groază şi a adus ruşine mare şi pagubă vazei slujitorilor Bisericii ; anume, pastorul din Vejlbbye, învăţatul domn Søren Qvist şi-a ucis la mînie argatul şi apoi l-a îngropat noaptea în grădina sa. El a fost dovedit de această faptă îngrozitoare după cuvenita cercetare a judeţului, atît prin mărturia multora cît şi prin spovedania sa — şi apoi osîndit să i se taie capul. Osîndă care a fost adusă la îndeplinire aici, pe cîmpia de lîngă Aalsøe.

Osînditul, al cărui duhovnic fusesem, rugase să-l cercetez în închisoare. Şi trebuie să spun cu adevărat că nu am dat niciodată sfînta împărtăşanie cuiva care să fi fost mai bine pregătit, mai pocăit şi să fi fost un creştin mai evlavios. El se spovedi cu adîncă potăinţă că trăise cu trupească încredere în sine şi că fusese iute la mînie, pentru care Dumnezeu îl lăsase pradă păcatului şi înăsprii cugetului, îl adusese la mare înjosire şi la adîncă tulburare, încît nu mai putea fi mîntuit decît prin mila Domnului. El a rămas credincios adevărului ceresc pînă la sfîrşit, iar la locul de osîndă a ţinut poponului din jur o predică plină de tărie şi de cucernicie, pe care o întocmise în închisoare în cele din urmă zile ale sale şi o învăţase pe dinafară. A vorbit despre mînie şi groaznicele ei urmări, învinuindu-se pe sine însuşi de aceasta şi de înfiorătoarea sa nelegiuire ; a vorbit în cuvinte mişcătoare despre ceea la ce îl ademenise şi împinsese mînia. Temeiul textului era luat din Plîngerile lui Ieremia, cap. 2, versetul 6 : „Domnul l-a ruşinat pe preot în mînia Sa”.

După aceea şi-a scos veşmîntul, şi-a legat singur ochii şi a îngenuncheat cu mîinile împreunate ; şi cum am rostit cuvintele : „Fii mîngîiat, iubite frate, astăzi încă vei fi cu Mîntuitorul în Rai”, capul său căzu sub securea gîdelui.

Ce i-a amărît mai mult moartea a fost gîndul la cei doi copii ai săi, din care cel mai mare, fiul, nu era de faţă — după cum se credea, era la Copenhaga, dar, cum s-a aflat apoi, la Lund ; de aceea nu a sosit aici decît în seara zilei

cînd tatăl își ispășise păcatul. Pe fiica lui, care — spre nemărginită durere de mai tîrziu a ei și a iubitului ei — fusese logodită scurt timp cu pretorul, am luat-o din milostenie creștinească în casa mea, unde a fost adusă mai mult moartă decît vie — în zorii zilei cînd își luase rămas bun de la tatăl ei, pe care îl îngrijise în închisoare cu duioșie filială.

Cînd m-am înapoiat de la cea mai grea slujire din viața mea, am găsit-o destul de liniștită, îndeletnicindu-se cu pregătirea veșmintelor de înmormîntare ale celui tăiat (deoarece fusese îngăduit să fie îngropat în pămînt creștinesc, dar fără nici un alai ¹). Nu mai plîngea, însă nici nu scotea vreo vorbă. Tăceam și eu ; fiindcă — ce i-aș fi putut spune ? Și, oare, nu eram și eu copleșit de gînduri amare ?

După un ceas, sosi o trăsură cu mortul și puțin după aceea intră în curte un tînar în goana calului — era fiul pastorului. Se aruncă peste trupul neînsuflețit al tatălui său și apoi în brațele surorii sale ; fratele și sora se ținură multă vreme îmbrățișați, dar nici unul din ei nu putea vorbi.

După-amiază am pus să se sape o groapă chiar în fața portalului bisericii din Aalsøe ; acolo au fost înhumate, în tăcerea miezului de noapte, rămășițele pămîntești ale celui care fusese pastorul din Vejlbys. O lespede de gresie, pe care era săpată o cruce — piatră pe care o hotărisem mai întîi pentru mine însumi — acoperă mormîntul și-i aduce aminte oricui intră în biserică de adîncul păcat al acestui nefericit și de slăbiciunea firii omenești precum și de singura mîntuire a păcatului prin Crucea lui Isus ².

A doua zi, fratele și sora, acum rămași și fără tată, dispărușeră fără urme — nimeni n-a mai putut nicicînd auzi sau afla ceva despre ei. Dumnezeu știe în ce colțișor s-or fi ascuns, ca să nu-i vadă lumea.

Pretorul bolește mereu și se crede că nu va mai trăi mult. Eu însumi sînt copleșit de griji și de necazuri și mi

¹ Trupurile celor executați, ca și ale sinucigașilor, nu erau înmormîntate în cimitir, ci chiar pe locul execuției sau la marginea unei preturi sau a unei parohii. Dacă, în unele cazuri, se obținea autorizația de înmormîntare în pămînt consacrat, aceasta se făcea după apusul soarelui.

² Lespedea se mai află și astăzi în același loc, pe drumul care duce de la poarta cimitirului către biserică.

se pare că moartea e cel mai mare bine la care putem năzui cu toții.

Bunul Dumnezeu să ne călăuzească, după înțelepciunea și milostivirea Sa !

Doamne, nepătrunse sînt căile Tale !

În cel de-al treizeci și optulea an al păstoriei mele și douăzeci de ani după ce pastorul parohiei vecine, domnul Søren Qvist din Vejlbysse fusese învinuit și osîndit și apoi căzuse sub securea călăului pentru omorul săvîrșit asupra unuia dintre argații săi, s-a întîmplat să vină un cerșetor în curtea mea. Era un bătrîn cărunțit, care se sprijinea pe o cîrjă. Lipseaua tocmai toți argații și de aceea m-am dus însumi la bucătărie ca să-i dau o bucată de pîine ; și atunci l-am întrebât de unde era de fel. El oftă și răspunse :

„De nicăieri.“

L-am întrebât atunci de numele său ; el oftă din nou, se uită sfîcios în jurul său și răspunse :

„Cîndva mă numeam Niels Bruus.“

Aceasta mă lovi ca un trăsnet. Spusei :

„E un nume urîcios ; așa s-a numit unul care a fost ucis aici acum vreo douăzeci de ani.“

El oftă și mai greu și mormăi :

„Numai de-ar fi fost așa, ca să fi murit atunci ; mi-a fost de rău că am plecat din țară.“

Mi s-a făcut părul măciucă și am început să tremur de groază, fiindcă acum mi se părea că îl recunosc deslușit ; ba chiar îl vedeam parcă aievea pe Morten Bruus, peste care aruncasem cîteva lopeți de țărîină acum trei ani. M-am dat îndărăt și m-am închinat ; oredeam că e un strigoi.

Dar el se așeză pe pragul vetrei și oftă :

„Dumnezeule mare ! Aud, domnule pastor, că fratele meu Morten a murit. Am fost la Ingvorstrup, însă noul gospodar m-a gonit — mai trăiește fostul meu stăpîn, pastorul din Vejlbysse ?“

Acum se făcu lumină în mintea mea — avui ca o vedenie a întregii înfiorătoare întîmplări, dar eram atît de amețit încît o bună bucată de vreme îmi pieri glasul.

„Da“, spuse el apoi și mușcă hulpav din pîine, „totul a fost din vina lui Morten — dar oare domnul pastor a avut de suferit ceva din pricina asta ?“

„Niels, Niels!“ strigai eu cu inima plină de spaimă și scîrbă, ți-ai încărcat sufletul cu un păcat de moarte : din vina ta, nevinovatul a trebuit să-și lase viața sub securea călăului.“

Cerșetorul scăpă din mînă pîinea și cîrja și era cît pe ce să se năruiască el însuși în focul din vatră.

„Dumnezeu să te ierte, Morten“, gemu el, „nu m-am gîndit la asta. Dumnezeu să-mi ierte păcatul meu cel mare ! Dar nu poate să fie așa, ori vreți să mă speriați ? Am ajuns acum aici, venind de departe, tocmai de dincolo de Hamburg, fără să aud o vorbă despre asta. Nici nu m-a recunoscut nimeni pînă acum, părinte, nici nu m-am dat în vileag în fața altcuiva ; dar cînd am trecut prin Vejlbye și am întrebat (dacă mai trăiește pastorul, mi s-a răspuns că da.“

„Oamenii credeau că e vorba de cel nou“, am spus eu, „nu de cel care din vina ta și a nelegiuirii tale frate și-a pierdut viața.“

Acum omul începu să plîngă cu hohote ; își frîngea mîinile și se zbuciuma în așa fel că mi-am dat seama : fusese numai o unealtă oarbă în mîna diavolului ; ba în sufletul meu se iscă milă pentru el. Și l-am luat cu mine în cancelarie, i-am spus cîteva vorbe de mîngîiere și am izbutit să-i aduc destulă liniște în cuget ca să-mi arate și să-mi lămurească, vorbind în răbufniri, toate amănuntele acestei isprăvi a diavolului.

Fratele Morten — o odraslă a Satanei — prinsese ură de moarte împotriva domnului Søren din Vejlbye încă de cînd acesta se împotrivise să i-o dea pe fiică-sa de nevestă. Așa că de îndată ce pastorul rămăsese fără vizitiu, l-a îndemnat pe frate-său să ceară a fi toomit în această slujbă. „Și acum, bagă bine de seamă — îi spusese el lui Niels — cum se va ivi prilejul, o să-i jucăm un renghi cioroiului și nici tu n-ai să fii în pagubă.“ Niels, țeapăn și îndărătnic din fire și încă stîrnit de Morten, ajunsese repede la gîlceavă cu stăpîn-său ; și îndată ce căpătase cea dintîi bătaie, s-a dus să-l pîrască la Ingvorstrup. „Să îndrăznească să te mai bată o dată — îi spusese Morten — că i-o plătim noi : fă așa ca să aflu îndată.“

După aceea a venit întîmplarea cu ocările și ce s-a mai întîmplat în grădină și el a dat fuga de-a dreptul la Ingvorstrup. Frații s-au întîlnit în afara curții. Niels a

povestit ce se petrecuse. „Te-a văzut cineva pe drum încoace?” întrebase Morten; Niels credea că nu-l văzuse nimeni. „Atunci o să-i tragem o sperietură, pe care n-o s-o uite atât de curînd.” Apoi Niels fusese adus pe ascuns în casă, unde stătu pitit pînă seara. De îndată ce se culcaseră toți ai casei, porniră amîndoi spre un loc unde cu două zile mai înainte fusese îngropat trupul unui argat cam de vîrsta, mărimea și înfățișarea lui Niels. (Omul slujise la Ingvorstrup și se spînzurase acolo din deznădejde — după cum șopteau unii, de pe urma samavolniciei și amenințărilor lui Bruus — după alții, din dragoste nefericită.)

Cei doi frați dezgropară cadavrul — oricît se împotrivise Niels, însă Morten îl silise — și-l cărară pînă în curtea de la Ingvorstrup, care era destul de aproape. Acum Niels a trebuit să se dezbrace cu totul și cu fiecare bucată a fost îmbrăcat mortul; ba îi puseră chiar și cerceul lui Niels. După aceasta, Morten îl pocnise pe mort o dată peste față și o dată în tîmplă cu o sapă și îl băgaseră într-un sac pînă a doua seară. Atunci duseră sacul în pădurea de lîngă Vejlbje.

Zadarnic îl tot întrebase Niels pe frate-său ce avea de gînd și la ce erau bune toate astea; Morten răspundea mereu: „Nu-i treaba ta, asta mă privește numai pe mine.”

În pădure, Morten îi spuse: „Acum ai să-mi aduci una din hainele de fiecare zi ale pastorului; dacă se poate, cea lungă, verde, cu care l-ai văzut adesea dimineată.”

Niels răspunse: „Nu îndrăznesc, fiindcă o ține în odaia în care doarme.”

„Atunci îndrăznesc eu”, spuse fratele, „și acum pleacă, să nu mai fii văzut niciodată pe-aici! Na o pungă cu o sută de taleri. Banii o să-ți ajungă pînă ți-i găsi un rost undeva, la miazăzi, însă foarte departe — auzi, unde nu te cunoaște nimeni! Ia-ți un alt nume și să nu mai pui piciorul niciodată pe pămînt danez. Umblă numai în timpul nopții și ține-te pitit ziua în pădure; iată și o desagă cu merinde, pe care am luat-o cu mine de acasă — o să-ți ajungă pînă treci granița regelui nostru. Grăbește-te acum și să nu te mai prind pe-aici, dacă ții la viață.”

Niels se supuse și cu aceasta cei doi frați se despărțiră — și nici nu s-au mai văzut din acea zi.

Fugarului i-a mers foarte rău printre străini; a fost luat la armată, a slujit mulți ani, a fost și în războaie care

i-au mîncat sănătatea — slab și prăpădit, îi veni în gînd să se îndrepte spre țară : anevoie și cu mare trudă izbuti să ajungă.

Iată, pe scurt, ce povesti această piază-rea — de a cărei sinceritate, din păcate, nu mă puteam îndoi. Și așa mi se lămuri cum nefericitul meu frate întru Domnul căzuse jertfă celei mai josnice răutăți, prin orbirea judecătorului și a mantorilor și prin însăși puterea sa de închipuire.

Vai ! Ce este oare omul, ca să se întruchipeze el în judecător și osînditor al vieții aproapelui său ? Cine are căderea să-i spună fratelui său : ești dator să mori ? Răz-bunarea este numai a Domnului ; numai El singur, care dă viața, are voie să dea moartea. El să-ți răsplătească acolo sus, amara ta moarte de mucenic cu nemărginita bucurie a vieții de veci !

Nu m-am socotit îndreptățit să-l denunț pe acest păcă-tos, atît de mîhnit și de pocăit, cu atît mai mult cu cît pretorul mai era în viață și ar fi fost o cruzime neome-nească să-l lămuresc despre cumplita sa rătăcire înainte de a se îndruma într-acolo unde ies la lumină toate cele care aici jos rămîn ascunse ochilor noștri.

Așa că m-am străduit să-i împărtășesc celui întors din nou între noi mîngîierea credinței în cele sfinte și am în-cercat să-l fac a lua aminte, cu întreaga tărie, să-și tăi-nuiască numele și toate cele petrecute. I-am făgăduit pe acest temei casă și masă la fratele meu, care locuiește în-tr-un ținut foarte depărtat.

A doua zi era duminică. Seara, tîrziu, cînd m-am întors de la parohia mea, cerșetorul pierise ; însă înainte de a se însera a doua zi, se știa tot în întreaga vecinătate. Îmbol-dit de neliniștea cugetului său, s-a dus în grabă la Rosmus și s-a destăinuit drept adevăratul Niels Bruus în fața pre-torului și a tuturor argaților din curte. Pe pretor l-a lovit damblaua și și-a dat duhul înainte de sfîrșitul săptămîinii ; iar Niels Bruus a fost găsit marți dimineața mort, zăcînd pe lespede din fața porții bisericii din Aalsøe, pe mormîn-tul preacucernicului Søren Qvist, adormit întru Domnul.

La miazăzi de Viborg, departe cam de trei leghe, pe acele meleaguri în care, pe vremuri, Sven Grathe își pierduse viața și crăia, se află răzeșia Revl. Acareturile sînt vechi, dărăpănate și acoperite de mușchi. Nici un colțișor de grădină nu aduce puțină viață în înfățișarea lipsită a gospodăriei. Sînt numai cîteva straturi sărăcăcioase de zarzavat, între fișii ceva mai înalte, cu puțină iarbă și răzlete tufe de liliac pipernicit. Peste acestea își pleacă ramurile scorojite un sorb bătrîn, pe care l-au strîmbat și încovoiat vînturile tăioase din apus, încă de cînd nu era decît un copăcel. De jur împrejur și pînă unde poate cuprinde ochiul, sînt movile joase pe care crește puțină iarbă neagră. Între aceste movile se răsfire o întregă rețea de mlaștini galben-cenușii, aproape toate legate între ele prin nenumărate și felurite cotituri. Pe alocuri, mlaștinile se lărgesc de s-ar părea că vor să sugrume movilele între ele; în alte părți se îngustează și nu rămîn decît niște bahne strîmte. Cine nu cunoaște bine locurile acestea, s-ar rătăci ușor într-un asemenea învălmășag de mocirle. Numai spre toamnă, ținutul are o față mai prietenească. Atunci își desfac foile smeritele floricele, buruienile de pe băltoace, iar iarba neagră de pe movile are sclipiri liliachii. Pe un pămînt atît de neroditor nu mișună nici prea multe jivine. Cîte-o corlă singuratică șade pe movilița sa și reia mereu aceeași fluierătură, prelung și a jale. Glăsciorul ciocîrliei de baltă se aude tremurător și plîngăreț din tufa de rozmarin — singurul copăcel care crește în această pustietate. Un cocoș de

munte stingher, stîrnit de tîrcoalele unei vulpi, zboară doar pînă la o altă movilă și apoi se înfundă în desișul de iarbă neagră. Ca ființă omenească, răsare numai cînd și cînd un ciobănaș, înconjurat de oîteva oi răzlețite, suflînd nevolnic într-un fluier de doi bani.

Ținutul acesta nu a fost întotdeauna atît de pustiu și de pleșuv. În vremuri de demult, pe aici se întindeau păduri dese de brad și de mesteacăn. Acolo unde astăzi sînt turbării, erau atunci lacuri pe care-și făceau sălaș nenumărate stoluri de păsări de toate soiurile. Acolo unde se află astăzi ticăita gospodărie Revl, se înălța, pe o limbă de pămînt sau pe un banc de nisip, un castel mîndru. În jurul acestuia era o grădină frumoasă cu pomi roditori, înconjurată la rîndul ei de două șiruri de brazi înalți, ca o perdea prin care nu se putea vedea castelul dinspre uscat ; numai trecînd peste cea din urmă creastă de movilă, se întrezăreau hornurile albe, sclipînd printre vîrfurile brazielor. Înspre lac, către miazări, castelul se putea vedea în toată măreția sa, iar de pe malul celălalt, părea că se înălță chiar din fundul apei. Era clădit ca toate celelalte castele din acea vreme : înnădire de bîrne de stejar nevopsite, cu zidărie de cărămidă roșie-negricioasă ; trei caturi, fiecare depășindu-l în lățime pe cel dedesubt, lăsînd să treacă și mai departe capetele bîrnelor cioplite ; multe ferestre înalte și înguste, cu geamuri mărunțele chenăruite cu plumb ; la cele patru unghiuri cîte un turn rotund, ieșînd în afara clădirii și purtînd oîte un rînd de metereze. Drept în fața intrării, un donjon mai mare, ale cărui metereze treceau de înălțimea hornurilor, pe cînd jos îl împodobeau opt uriași de piatră. Doi dintre acești voinici străjuiau, cu paloșul de lemn ridicat, poarta mare și boltită a donjonului. În spatele incintei, între aceasta și un val întărit, se întindea un șanț adînc și lat, cu stufăriș pe maluri, iar deasupra sa se legăna o punte ridicătoare. De cele două părți ale punții, înspre castel, erau stîlpi de piatră, pe care erau culcați lei de bronz. Dincolo de valul întărit și de livada cu pomi, mai era încă un șanț cu punte — cea dintîi apărare a cetății.

În acele vremi trăia aici nobilul și bărbătosul cavalier Henrik Sandberg, care se căsătorise cu nobila și virtuoașa domnișoară Mette Daae. Pronia cerească le hărăzise o singură fiică, Else. Părinții nu aveau dorință mai fierbinte

decît să o vadă cît mai bine măritată. În asemenea împrejurări, mamele au avut întotdeauna obiceiul să nu se mulțumească numai cu dorința ; ele trec la fapte. Doamna Mette nu era mai puțin zeloasă decît alte mame. Dimpotrivă, dusesse negocieri mult înțelepte dar cuviincioase cu vi-teazul și înstăritul domn Mogens Munk, proprietarul dome-niului Aunsberg, încît se și hotărîse ziua în care fiul său, iuncherul Jens, avea să se cunună cu domnișoara Else. Mai mult : ziua aceea venise și aproape li se și citise cununia. Mirii stăteau în fața pastorului, gătiți — ca și acesta — cu mărețe gulere cu crețuri, în spatele lor se rînduiseră pă-rinții, rudele și prietenii cei mai apropiați. Privirea mirelui trecea nedintită și obraznică pe lîngă capul pastorului, în timp ce ochii miresei se plecau, smeriți și rușinoși, spre picioarele lui. Pastorul începuse să vorbească. Glasul îi era bărbătesc și armonios. Fără să vrea, mireasa îl asemui cu graiul flecăros al mirelui, care mai vorbea și pițigăit, după moda de atunci. Pe furiș și repede, Else își ridică ochii spre gura din care ieșea acea cuvîntare atît de frumoasă. Și iar făcu o asemuire, anume între fața tînăra și vioaie a preacuviosului pastor și obrazul spălăcit și înfumurat al iuncherului. Deasupra unei frunți înalte, albe și netede, pă-rul castaniu închis, cu o cărare la mijloc, cădea în bucle pe gulerul cel mare. Sprîncenele negre bolteau deasupra ochi-lor căprui plini de foc. Între buza de jos, îngustă, și cea de sus, îndrăzneț răsfrîntă, străluceau dinții ca un șirag de măgele albe ca zăpada.

Domnișoara Else nu ridicase ochii decît o clipă și genele ei lungi căzură iarăși peste o pereche de ochi de un alba-stru închis și cu o privire blîndă. Roși doar puțin. Domnul Søren, cuviosul pastor, trebuia să se uite la frumoasa mi-reasă. Dar cu cît o privea, cu atît se tulbura. La rîndul ei și mireasa se tulbura tot mai tare. În cele din urmă, cînd pastorul începuse tocmai să piardă firul cuvîntării și spu-neă ce-i trecea prin minte — mireasa îngălbeni, se clătină și era să cadă la pămînt, dacă nu o prindea în brațe ma-mă-sa. „Leșină !” strigă pastorul. De unde îi venise leși-nul ? Din emoția pricinuită de încurcătura în care se afla pastorul ? Din milă pentru dînsul ? Poate că era numai pre-făcut ca să-l scape pe pastor sau ca s-o mîntuie pe dînsa de căsătoria cu iuncherul ? Iată cîteva din întrebările și temeuriile care făceau ca părerile să fie foarte împărțite, cu

toate că ar fi trebuit să fie toți de aceeași părere. Oricum, cununia nu se făcu nici acum și nici mai târziu, fiindcă domnișoara Else tot spunea că are sănătatea prea subredă. Aceasta nu era nicidecum pe placul iuncherului Jens, cu atât mai mult cu cât avea o oarecare bănuială cu privire la pricina pentru care dorința sa cea mai vie nu avea să se îndeplinească poate niciodată.

Cîtăva vreme mai târziu, se întâmplă să-l întâlnească pe pastor la Viborg, într-o societate de nobili și de ofițeri. Fie că băuse cam prea mult, fie că vederea pastorului îi zgîndărise rana ascunsă — sau poate din amîndouă pricinile — începu a face glume proaste despre ciudata tulburare a pastorului, cînd cu nenorocita de cununie întreruptă. Mai întîi, pastorul se reținu cu multă răceală. Dar cînd iuncherul ajunse la obraznicii fățișe și la grosolanii, nu se mai putu stăpîni și în cele din urmă îi spuse :

— Prea ai multă încredere, domnule iuncher, în veșmîntul pe care-l porți și despre care știi prea bine că mă oprește să-ți dau o învățătură de bună purtare.

— Ba domnia-ta te încrezi prea mult în acest veșmînt, răspune iuncherul, fiindcă-ți îngăduie să te porți ca un laș !

— Am eu leac pentru aceasta ! strigă pastorul, care își scoase sutana și o aruncă pe un soaun. Acolo a rămas preotul, iar aici stă bărbatul. Poștește încoace, iunchere Jens ! Iar dintre dumneavoastră, cine îmi face cîntea să-mi împrumute sabia ?

Unul dintre ofițeri i-o întinse pe a sa și se oferî să-i fie martor. Un altul se dădu de partea iuncherului și tuspătru pornîră călări spre cîmpia de la miazăzi de oraș. Domnul Søren¹ își făcuse studiile în Germania și deprinsese, printre studenții de acolo, să mînuiască arma cu atîta măiestrie, încît nu odată putuse învăța pe unul sau altul cum să se poarte. Putea face față și iuncherului. Pe acesta îl îndrăcea din ce în ce mai mult siguranța și răceala cu care potrivnicul său știa să pareze orice lovitură. Făcea o fentă neizbutită după alta, sabia lui aluneca mereu pe aceea a dușmanului său îndemînatic, pe care nu-l putea

¹ În Danemarca, înainte vreme, cînd se vorbea despre o față bisericească, se folosea numele său de botez precedat de „domnul“.

atinge. Acesta nu înceta nici o clipă să stăpînească lupta, dar își cruța adversarul cu generozitate. Atunci iuncherul se mînie și, unindu-și toată silința și toată puterea în trei duble fente executate repede una după alta, nu numai că se descoperi cu totul, dar intră singur cu pieptul în sabia întinsă a pastorului. Se clătină puțin și căzu. Duelul se sfîrșise. Rana părea atît de grea, încît martorii îl sfătuiră pe pastor să încalece și să fugă.

Domnul Søren ascultă sfatul și goni spre casă. Ajuns acolo după o oră, își strînse repede banii și puțină îmbrăcăminte, se aruncă îndată pe un alt cal, tot atît de iute, și goni mai departe spre miazăzi, mînat de teamă, de căință și de neliniște sufletească.

Drumul său trecea prin fața castelului Revl. Soarele era aproape de asfințit și brazii cei înalți începuseră să-și întindă umbrele peste curte și grădină. Pe una dintre cărări mergea, cu pași mărunți și capul plecat, frumoasa domnișoară Else. Ținea în mîini un buchet de flori strălucind în toate culorile. Cine ar fi văzut-o astfel, ar fi putut ușor crede că se gîndea la cineva drag ; ba mai putea crede și că acel cineva era tocmai călărețul care se apropia de castel — fiindcă, de cum îl zări, lăsă să-i scape florile din mîini și se înfundă pe o cărare mai ferită.

— Rămîneți cu bine, nobilă domniță, strigă el fără a strînge frîul. Iertați și să vă fie iertat ! — apoi își îndesă pălăria peste ochi și goni mai departe, tot mai departe. Mirată, tulburată și adînc mîhnită, fata privi după el în zare și se întoarse în castel abia după ce se lăsase noaptea. La aceeași oră o ajunse știrea cea înspăimîntătoare : pastorul îi ucisese logodnicul.

Nu era decît firesc ca, după aceasta, fata să fie cuprinsă de o groază neprefăcută și apoi de o mîhnire tot atît de neprefăcută. Dar adevărata pricină rămase o taină pentru toți, afară de ea însăși. Cum însă părinții credeau că jelește după iuncherul Jens, nu numai că încuviințau aceasta, dar aveau și toată înțelegerea pentru împotrivirea încăpățînată a fetei față de orice nouă încercare de a o mărita.

Astfel trecură cîțiva ani, în timpul cărora doamna Mette închise ochii pentru totdeauna, tocmai cînd dibuise iară pe cineva, care i se părea vrednic pentru a-i încredința mîna fiicei sale. Acum domnișoara Else își dobîndise liber-

tatea, căci tatăl ei nu voia să silească pe nimeni în nici un fel, numai să fie el lăsat în pace să-și caute de vînătoare și de pescuit. Dar, din păcate, nu avu parte multă vreme nici de una nici de alta ; goarna războiului îl smulse din liniștea și mulțumirea vieții de țară, mîinindu-l în luptă contra ostașilor Suediei.¹ Trebui să o lase pe Else castelana la Revl, după ce mai întii o sfătuisese în zadar să se mute la bătrînul ei unchi, domnul Tyge, proprietarul domeniului Kjaersholm. Adevărul este că nimeni nu putea bănuî sfîrșitul nenorocit al războiului, fiindcă niciodată mai înainte vechiul castel al neamului Sandberg nu zărise vreun suedez înarmat.

Două luni după plecarea cavalerului Henrik, se întoarseră călare cei doi scutieri ai săi, purtîndu-i paloșul și stindardul ; amîndouă erau înfășurate în zăbranic negru și vesteau moartea vitejească a neînfricatului cavaler în lupta contra dușmanilor biruitori ai Danemarcei. Acești dușmani călcaseră hotarele țării și se apropiau mai mult și mai mult ; veni și ziua cînd cel dintîi drapel dușman flutură deasupra cîmpiei Grathe și o ceată de călăreți în platoșe lucitoare intră cu alai în domeniul Revl. Căpetenia era un om de vîrstă înaintată, cu înfățișare cruntă și sălbatică. La ivirea sa în curte, toți fură cuprinși de spaimă — afară de feciorelnica stăpînă. Ea îl întîmpină cu o demnitate liniștită și îl pofti să primească, el și oamenii săi, tot ce putea da castelul ca hrană și băutură. Apoi îl rugă să-i dea o gardă personală.

— O vei avea, frumoasa mea fată, zise el, dacă nu ne vei precupeți băutura. Să vedem mai întii cum arată pivnița cu vinuri.

Zis și făcut. Atît în ziua aceea cît și în toate cele care urmară, făcu atîta cinste butoaielor de vin, încît după o lună, el și călăreții săi goliră toate butoaiile pînă la cea din urmă picătură. Și aceasta îi pieri și bună-cuviința și voia bună. Garda personală trebuia să fie plătită acum în fiecare zi cu bani peșin. Din fericire, nu mult după aceasta părăsi curtea — el și ceata lui de cheflii. Nu însă fără a cerceta pînă în fund lada de bani a castelanei. Îndată după

¹ Războiul Danemarcei, Poloniei și Rusiei împotriva regelui Carol al XIII-lea al Suediei (1700).

plecarea lui pătrunse în curte un nou escadron, sub comanda unui cavaler tinerel, frumușel și mlădios. Domnișoara Else îl întâmpină ca și pe cel dintâi și îi prezintă aceeași rugă-minte.

— Nu aveți nevoie de așa ceva, dulcea mea copilă, spuse el. Văd că și așa curtea are un înger păzitor.

Ea îi spuse cu părere de rău și roșind că acela care fusese înaintea lui avusese grijă să nu mai lase nimic pentru alții.

— Asta nu face nimic, răspunse galantul ostaș. În loc de vin, voi fi bucuros să-mi dați numai câteva picături de nectar.

Din acest început se vede prea bine pe cine avea să-l înfrunte biata fată. Însă prin răceala purtării și statornicia opunerii, izbuti să-l țină între limitele buneicuvințe. Un dușman atât de îndemânat și-ar fi ajuns totuși până la urmă ținta — dacă nu-i venea tocmai la vreme ordinul de plecare. După el veni un polonez, care nu se prea simchisea nici de vinuri, nici de sărutări; în schimb, era un amator cu atât mai serios de bunuri reale. Nu vorbea daneza și știa numai trei cuvinte germane: Bani. Aur. Argint; dar pe acestea le folosea atât de des și atât de stăruitor, încât după numai câteva zile domnișoara Else își dădu seama că nu mai avea nici un rost să-și încuie lada cu bani. Polonezul mai avea apoi apucătura de a lua asupra sa lingura, cuțitul, furculița și cupa după ce isprăvisese să mănânce și să bea. Într-o zi, sosi vestea că se apropie armata brandenburgheză. Atunci începu jaful în lege. S-a scos din scrinuri și dulapuri tot ce era de aur, argint, veșminte din brocart de aur, totul s-a aruncat claie peste grămadă într-o ladă, care fu ferecată și așezată pe un car ce avea să urmeze ceata de călăreți în frunte cu cel care pusese la cale jaful. Carul nu apucă să ajungă la răsărit de castel și lac, când călăreții brandenburghezi tăbăriră peste movila din apus. Însoțitorii carului își dădură seama că vor fi ajunși repede din urmă și că atunci lada cea plină de lucruri scumpe va cădea în mâinile dușmanului; o ridicară de pe car și o rostogoliră peste malul drept de lângă drum. Zornăind și dându-se de câteva ori peste cap, lada căzu în fundul lacului, care în acel loc era foarte adânc. Acolo mai zace și astăzi, însă nu o mai acoperă apa, ci turba și mîlul. Cîteodată licărește acolo o luminică și de multe ori oamenii

au încercat să sape ca să dezgroape lada cea scumpă, dar în zadar — nimeni nu-i poate dibui locul. Lumina nu se arată niciodată decît la mare depărtare și pierde de cum te apropii de ea.

Sfiicioasă, aproape amețită, uluită de atîtea prădăciuni, încercări și amenințări, domnișoara Else îl întîmpină pe ofițerul brandenburghez cu cuvintele :

— Bunul meu domn, veniți aici într-o casă deșartă. Mîncare, băutură, bani, lucruri de valoare — totul a fost prădat de cei care au trecut pînă acum. Am putut ascunde numai cîtiva galbeni și cîteva giuvaericele — amintiri de la răposatii mei părinți. Dar vă pot arăta îndată ascunzătoarea, ca să faceți cu aceste rămășițe ce veți găsi de cuviință.

Ostașul cel înăsprit în lupte fu atît de mișcat la auzul unor asemenea cuvinte, încît multă vreme nu avu putere să răspundă.

— Nu vă fie frică, nobilă fecioară, spuse el în sfîrșit cu glas stîns și tremurător. Am venit ca prieten, adăugă apoi cu o privire duioasă și lungă care, la rîndul ei, o mișcă pe domnișoara Else pînă într-atît încît deodată se tulbură, îngălbeni și îl părăsi. Numai după trei zile i-a îngăduit să o revadă.

Această îngăduință a fost apoi reînویتă în fiecare zi — și dura de la răsăritul pînă la apusul soarelui în fiecare dintre aceste zile.

Ca să nu mai lungim povestea, se cuvine să spunem că după trei săptămîni erau soț și soție ; iar cînd, după alte șase săptămîni, se încheie pacea, plecară împreună în Germania. De acolo nu s-a mai auzit după aceea nici un singur cuvînt despre ei.

Cîtăva vreme după plecarea lor din castelul Revl, s-a descoperit, zgîriat cu diamantul pe geamul uneia dintre forestrele camerei în care locuise ofițerul, următorul text : „Søren Madsen Lihme, fost pastor în parohia Thorning, acum căpitan de cavalerie în serviciul Electoratului Brandenburg“.

1

Pământul era acoperit de zăpadă, cerul presărat cu stele. Luna apunea. Toate vînturile dormeau. Aici jos, totul era liniștit ; dar sus, pe boltă, era mișcare nesfîrșită. Din depărtarea întunecoasă a necuprinsului, miile de lumini luceau în întuneric, scînteiau, licăreau, scliffeau și străluceau ca niște ochi de îngeri.

Acoperit de giulgiul iernii și încurajat de scînteierea albăstruie a bolții veșniciei, dormea satul Wöhrden — și la capătul de miazăzi al acestuia, casa lui Hans Wollersien. În partea dinspre cîmpie, era deschisă o fereastră și acolo stătea o fată care își rezema din cînd în cînd brațele pe zimțul ei, scotea capul afară și se uita cînd într-o parte, cînd în cealaltă.

Dacă o fată de șasesprezece ani stă la fereastra deschisă pe un ger cumplit, de bună seamă că nu se uită la stele. Atît de departe nu i se duce nădejdea și dorul. Gîndurile ei se opresc la ceva ce cade sub simțuri. Și dacă o fată așteaptă așa cum am văzut, apoi nici vorbă că nu așteaptă în zadar.

La oarecare depărtare se vedea pe întinsul înzăpezit o pată întunecoasă care se făcea tot mai mare și apropia tot mai mult ; era Reimer din Wiemerstedt, un flăcău frumos printre flăcăii din Dithmarschen¹ întîiul la joc și la luptă între semenii săi. Acum fata trase încetișor fereastra,

¹ Mică regiune din Germania, situată între Elba și Marea Nordului ; pînă în 1867 a aparținut Danemarcei.

dar nu o închise de tot și se culcă îmbrăcată pe pat. Tînărul veni, deschise fereastra și într-o clipă se și afla în odăița iubitei.

Nu vă speriați, neprihănite fecioare și preacinstite mame ! Nu încape îndoială că era o întîlnire, dar flăcăul nu venise pentru a petrece un ceas de dragoste în brațele iubitei sale. Era o întrevedere cu totul nevinovată a unor logodnici care, după o străveche datină a poporului și cu gînd curat, se sfătuiau cu privire la căminul ce aveau să-l înjghebe curînd, la felul cum trebuia să fie orînduită casa și gospodăria, cum aveau să fie folosite darurile de nuntă ce erau de așteptat — în sfîrșit, la alegerea celor ce urmau să fie poftiți la nuntă și care dintre ei să fie cinstiți cu diferite însărcinări.¹

În timpul acestei cuviincioase convorbiri, se auzi deodată scrișnitul zăpezii sub pașii cuiva care de bună seamă se apropia de casă.

— Prinde fereastra cu cîrligul, șopti fata.

Reimer se sculă, puse zăvorul, dar rămase acolo pentru a vedea cine putea veni la asemenea oră — o umbră care se tot apropia.

Cîtă vreme stătuse la fereastră, Reimer rămase tăcut ; numai după ce se așează iarăși pe marginea patului spuse — dar fără pizmă :

— Cine poate fi ? Se pare că mai vrea și altul să vină la tine.

— Cred că e Wolf Issebrand, răspunse dînsa. Acum cîteva zile îmi spusese că va veni la mine una din nopțile astea. Credeam că vorbește în glumă și tot în glumă i-am răspuns că acum nopțile sînt prea reci și că fereastra mea e înțepenită în gheață.

¹ După o veche datină, în țările scandinave, chiar și astăzi, se dau celor mai de seamă dintre nuntași anumite însărcinări, după un ritual respectat cu sfințenie ; e vorba îndeosebi de toasturile care urmează o ordine perfect stabilită după rangul și vîrsta nuntașilor. La masă nimeni nu are voie să bea pînă nu închină mai întîi gazda, urînd „bun-venit“, iar la sfîrșitul mesei, cel mai de frunte dintre oaspeți trebuie să spună „mulțumim pentru masă“. Ceremonialul se respectă chiar într-un cerc familial restrîns.

În aceeași clipă se și auziră câteva bătăi ușoare în geam și apoi glasul celui de afară :

— Telse Hansdatter, dormi ?

— Nu, răspunse ea, dar aici nu intră nimeni.

— Totuși, văd urme de pași spre fereastra ta și nu văd alte urme pornind de acolo.

— Eu sînt ! strigă Reimer.

— Care „eu“ ? întrebă cel de afară.

— Reimer din Wiemerstedt, fu răspunsul. Am venit înaintea ta, Wolf Issebrand !

— Asta puteai să mi-o spui și mai înainte, drăcoaică mică — se auzi iarăși glasul celui de afară. Nu-i frumos să lași un om în toată firea să alerge noaptea pe ger și în zăpadă, numai așa, de florile mărului !

— Nu fi supărat, Wolf, răspunse fata. Credeam că glumești. Și-apoi, oamenii spun că te împaci bine cu Marie Wieben — casa ei nu e departe de-aici, așa că n-ai făcut drumul degeaba !

— S-o ia dracu pe Marie, Wiebe ! izbucni Wolf. S-a îndrăgostit și ea tot de o mutră linsă, de nu i-a dat nici mustața.

Acum Reimer sări la fereastră și se răsti :

— Tuleiele se pot face barbă, iar obrazul lins poate să fie tot atît de bun ca unul ciupit de vărsat !

— Ssst ! Fără gălgăie ! se grăbi Telse să-l potolească. Fii cuminte, Reimer, pleacă de la fereastră !

Flăcăul o ascultă și atunci fata se întoarse de la fereastră :

— Wolf Issebrand, află că sîntem logodiți, Reimer și cu mine, iar de azi în două săptămîni facem nunta.

— Să fie cu noroc ! răspunse el răspicat. Numai că se prea poate ca pînă atunci Reimer să mai aibă și alte griji. Încă odată, noroc bun și noapte bună.

— Ce vrea să spună ? întrebă fata nedumerită.

— Spun oamenii că miroase a război. Se pare că domnii cei mari din Holstein vor să se ia la harță cu noi, cum au mai făcut-o de-atîtea ori, ei cu lăncile de cavaleri — noi cu aricii.

— Dacă nu-i decît atît, spuse mîndra fată ditmarscheană, îi snopim noi și cu aricii.

Aşa oredea şi Reimer, dar adăugă :

— Oricum, de data asta vom avea musafiri de vază — ducele Friedrich şi fratele său, regele Danemarcei.

Această convorbire politică fu întreruptă şi ea de o ciocănitură mai puternică în fereastră şi de un alt glas mai tare :

— Telse Wollersien, dormi ?

— Ce-o mai fi şi asta ? şopti Reimer. Şi-au dat întâlnire aici şi în toiul nopţii toţi tinerii din Wöhrden ?

— Telse, se auzi acum mai tare de afară, dormi ?

— Da, răspunse ea cu un ris înăbuşit. Apoi fi şopti lui Reimer : ăsta-i Carsten Holm.

— Dacă vorbeşti în somn, se auzi glasul de afară, apoi poţi să te şi scoli în somn şi să mă laşi să intru.

— Ba asta n-o fac, spuse Telse, fiindcă tocmai visam că afară mă pîndeşte un motan rău, linguşitor şi hoţoman.

— Nu mai glumi atît, draguţa mea, spuse cel de dincolo de fereastră cu glas dulce, hai, deschide fereastra — ştii doar că am gînduri curate.

— Da, da, oftă ea, tot atît de curate ca cele pe care le-ai avut şi cu Anne Delve, pe care-ai tot încîntat-o şi la urmă ai lăsat-o cu buzele umflate. Îţi cunosc eu gîndurile !

— Mulţumesc, micuţo, dar atunci de ce m-ai ademenit să vin în noaptea asta ?

— Ca să-ţi piară odată pofta de a tot peţi şi ca să ştiu că am scăpat de pisălogeala ta.

— Mii de draci ! răcni amăgitul cuceritor de inimi. S-a mai pomenit ca o broscuţă să-şi facă mendrele cu mine ?

— Fără sudălmii ! Era glasul lui Reimer, care sărise cît colo.

Telse îl apucă de braţ şi încercă să-i astupe gura cu mîna ; dar flăcăul, scos din fire, strigă :

— Dacă nu te cari, hoţ de făină ce eşti, vin la tine să te tăvălesc prin zăpadă, să-ţi trosnească toate încheieturile.

— Reimer, Reimer ! îl dojeni fata, ăsta-i Carsten Holm din Heide, om cu stare şi cu vază. Cuvîntul lui cîntăreşte mult în faţa poporului.

— Aha ! strigă Holm. Va să zică, asta-i pricina. De, cine vine cel dintîi la moară macină înaintea de toţi. Asta

nu-i decît pe bună dreptate. Și, dacă-i voie de întrebare, cam cine-i fericitul care îmi vorbește atît de curtenitor? După glas, s-ar părea că e Reimer din Wiemerstedt.

— Chiar el! spuse acesta. Și ăști doi pumni sînt ai lui. Dacă ai poftă să-i încerci, așteaptă numai o clipă.

— Altădată, prietene, răspunse morarul. Nu face risipă. Vom avea nevoie în curînd de toți pumnii cîți îi avem. Iar tu, cea de colo, din casă, care atîta te ferești de bărbați, nu te zori să-ți coși țealele de mireasă. Poate că foarte curînd ai să te îndeletnicești cu altceva. Noapte bună, dormiți bine, amîndoi!

Cu aceste cuvinte de batjocură și rîzînd zgomotos, plecă și cel de al doilea pețitor cu buzele umflate.

— S-a mîniat, dar ar fi fost mai bine să nu afle că ești la mine. Cine știe ce va născoci ca să-ți facă în necaz. Dar și tu te aprinzi îndată, cum se aprind cîlții cînd te apropii de ei cu luminarea.

— Ba nici că mă sinchiesc! fu răspunsul. Ce poate să-mi facă făinarul ăsta lăudăros?

— Nu știu, dar mi se năzare că va scorni ceva, oftă dînsa.

— Ciudată fată! Mai întîi atît de inimoasă și deodată atît de speriată. O să te sărut pînă ți-o pieri frica.

— Nu! Nu! strigă ea cu hotărîre. Nu așa! Astîmpără-te, Reimer. Niciodată n-ai fost așa. Îl strig pe tata! Pleacă acum. Afară, pe fereastră cu tine.

— Noapte bună atunci, mîrîi tînărul și dădu la o parte mîna iubitei. Dar peste două săptămîni facem nunta, auzi, nunta! Ura!

Cu acest sfîrșit al unui cîntec de nuntă dithmarschean se duse la fereastră, o deschise, sări afară și cu pași sprinteni de dans porni pe zăpadă spre casă.

Telse se ridică de pe crivat, se duse la fereastră și se uită încă multă vreme după umbra iubitelui care sălta pe zăpadă. Și încă mai multă vreme, după ce nu-l mai putea vedea, îl auzi ba fluierînd, ba cîntînd: „Ura! Nunta, da, nunta e azi!”

Cînd închise apoi fereastra, cînta și ea încet: „Nunta, da, nunta!” și sfîrși cu un oftat prelung — tot în șoaptă.

Vechiul castel Mehlbek nu găzduise niciodată mai înainte între zidurile sale atît de mulți și atît de nobili oaspeți. Era acolo regele Hans, domn peste trei regate¹, fratele său ducele Friedrich de Holstein, nepoții acestora, conții Adolph și Otto de Oldenburg, pe lîngă care mai mult de douăzeci de cavaleri și nobili danezi, holsteineni și prusaci, astfel că nu numai toate camerele întinsei clădiri erau ticsite, dar și în satul vecin. Oamenii — afară doar de stăpînii fiecărei gospodării — trebuiră să plece din casele lor pentru a face loc scutierilor, grăjdarilor, servitorilor și tuturor celor ce alcătuiesc nesfîrșitul convoi ce urmează după unitățile de luptători.

În toate sălile era forfotă și zarvă, harță, cînt și zăngănit de cupe, rîs și gîlceavă ; numai în cea mai mare dintre săli, unde se aflau capetele încoronate, vuietul nu era atît de mare ; numai acolo era cu puțință ca fiecare să audă cel puțin ce spunea el însuși.

La coada lungii mese de stejar acoperită de macaturi cu ciucuri de argint ședea gazda, Heinrich Rantzau, om bătrîn dar încă plin de vlagă și luptător neînfricat. La locul de onoare în capul mesei, ședea domnul celor trei regate, venit de curînd aici din Stockholm, după ce îi învinsese pe suedezii răsculați și îi silise să-i jure credință. De-a dreapta și de-a stînga regelui, de amîndouă laturile mesei, ședeau ducele, conții de Oldenburg și apoi, după rangurile lor, cei mai de seamă nobili și căpitani de oaste. Bineînțeles, se vorbea aproape numai despre războiul care avea să înceapă.

După ce mai mulți comeseni închinaseră pentru una sau alta, se ridică ducele Friedrich, cu cupă plină în mîna și, îndreptîndu-se spre rege, spuse :

— Domnul² meu rege și frate ! O dată cu această cupă,

¹ La acea epocă, după un război victorios împotriva Suediei, coroana Danemarcel domnea peste Suedia și Norvegia.

² La epoca aceea, și încă mult mai tîrziu, în țările scandinave regelui i se spunea „domnule rege“ — termenul „domn“ folosit în sensul de „stăpîn“.

vă închin întregul ținut Dithmarschen ! Apoi goli cupa cea mare. Regele o ridică pe a sa și răspunse :

— Vă mulțumesc și închin această cupă pentru o frățească împărțire între noi !

Toți se ridicară și își goliră cupele.

Knud Gjoe, stăpînul moșiei Krenkerup și judecător în Lolland, bău cel din urmă și cel mai încet. Iar cînd se așeză apoi, mormăi ca pentru sine : „Blana ursului din pădure...”

— ...să n-o duci la mezat ! sfîrși zicala vecinul său de masă, Ebbe Geed, vorbind mai tare. Mai mulți dintre nobilii holsteineni auziră cîte ceva, dar, cum se vorbea în daneză, nu pricepură nimic.

Regele însă, cu toate că își avea locul mai departe, auzi partea a doua și îi înțelese prea bine tîlcul — regii nu au numai brațe lungi.

— Oare se teme capra¹ de urs ? întrebă el în daneză — pînă atunci vorbise și el în germană, ca toți ceilalți meseni.

— Nu, Maiestatea Voastră, răspunse cavalerul danez repede și sincer. Dar socot că e mai bine să te păzești decît să te căiești. Nici un dușman nu trebuie disprețuit și prevederea nu strică niciodată. Altfel se prea poate ca sîngele de capră să nu fie cel mai scump dintre toate felurile de sînge ce vor avea să curgă în curînd !

— Ce spune ? îl întrebă contele Otto de Oldenburg pe unchiul său, ducele Friedrich.

— Spune, răspunse acesta batjocoritor, că cel mai bine ar fi să cădem la picioare țăranilor baltăreți² și să sărutăm mîna celor patruzecișiopt de dregători³.

Un hohot de rîs de-a lungul întregii mese îl răsplăti pe duce pentru această vorbă de duh, iar Hans Ahlfeldt, care avea să poarte mîndrul Danebrog⁴, spuse cu glas și mai batjocoritor :

— Cine vrea să pornească în Dithmarschen, să nu aibă blană de iepure legată la spate.

¹ Joc de cuvinte : *Geed* = capră (în daneză).

² *Marschen* = bălți (în l. germană).

³ Ținutul Dithmarschen era condus de un Colegiu de 48 de vătămani ai celor mai mari sate.

⁴ Denumirea drapelului național al Danemarcei.

— Un iepure în fața frontului poate să fie tot atît de rău, spuse Egge Geiss.

Această vorbă amară nu fusese aruncată în vînt. Danezii și prusacii rîseră, chiar și regele zîmbi, dar holsteinenii își mușcară buzele. Și iată de ce : trecuseră o sută de ani sau ceva mai mult de la o întîmplare foarte ciudată, anume că un iepure a pus pe fugă o întreagă armată a provinciei Holstein și a gonit-o din Dithmarschen. Avangarda trecuse tocmai granița, cînd un iepure, speriat de zornăitul armurilor, sări de-a curmezișul drumului. Căvalerii, deprinși cu vînătoreea, izbucniră îndată în strigătele lor vînătorești tradiționale. Grosul trupei, crezînd că dușmanul atacase fără veste, se opri și apoi bătu în retragere. Toată armata ajunsese în dezordine, iar dușmanul, care pîndea din ascunzători, se folosi de zăpăceală, trecu în adevăr la atac și izbînda lui fu deplină.

Regele — pentru a curma hărtuiala de vorbe și în dorința de a nu lăsa să încolțească dezbinare între cele două popoare — ridică iarăși o cupă plină și spuse cu multă vioiciune :

— Conte Ahlefeldt, odată cu această cupă vă închin moșiile mănăstirești de la Meldorf !

— Plecăciunile noastre, cuvioase stareț, strigă ducele plin de veselie.

Se molipsiră și ceilalți de această veselie și tînărul conte Adolph de Oldenburg îi spuse cu smerenie fățarnică starețului astfel înscăunat :

— Preacucernice părinte, *ora pro nobis*¹ cînd veți sluji cea dintîi liturghie !

— Și dați-ne dezlegarea, din pronia cerească, pentru păcatele noastre viitoare, adăugă fratele său.

— N-aveți decît să vă dezlegați singuri de păcate, domnișorilor, cînd veți fi egumeni la Lunden, răspunse Ahlefeld cu glas încă mai voios.

— Dar, întrebă regele, dacă dumneavoastră toți, domnilor, veți fi stareți, egumeni și monahi — după cum pare că se va întîmpla — ce voi fi eu atunci ?

— Papă, domnule frate, răspunse ducele în numele tuturor, papă în Dithmarschen !

¹ Rugați-vă pentru noi (l. latină).

— Iar eu, strigă contele Otto, eu vreau să fiu duhovnic într-o mănăstire de maici !

Aceste glume ar mai fi urmat încă multă vreme, dacă nu intra atunci în sală fiul gazdei, tânărul Breide Rantzau, cu vestea că jos în curte se află doi plenipotențieri dithmarscheni care roagă să fie primiți în audiență de rege și duce.

— Plenipotențieri ? întrebă ducele în bătaie de joc, au și țărani plenipotențieri ?

— Unde sînt oamenii ? întrebă contele Otto.

— Jos, în piața de arme, răspuse tânărul Rantzau.

Contele se ridică și se duse la fereastră.

— Aș vrea să știu cum arată acești buhai de baltă, spuse el.

— Ei, cum arată ? întrebă fratele său, care nu se ridicase de pe scaun.

— Mari și spătoși și bine îngrășați, răspuse Otto de la fereastră. Negri ca niște corbi din cap pînă în picioare ; ăștia nu încap decît pe muchie pe o ușă obișnuită. Cred că sînt încotoșmănați cu cel puțin șase sumane și cîte o duzină de ițari.

— Bune straie de iarnă, spuse ducele. Întreabă-i, dragul meu Rantzau, ce au de cerut.

— Am și făcut aceasta, răspuse tânărul, dar mi-au spus că au poruncă să-și arate rugămintea numai în fața Maiestății Sale și a Înălțimii Voastre.

— Mojiți, proști și obraznici ! se încruntă ducele. Doar dacă vin să facă act de supunere...

— Poate, spuse regele, dacă și domnia-sa fratele meu socotește astfel, nu ar strica să-i primim în audiență. La mine acasă am obiceiul să stau de vorbă și cu cel mai mărunț dintre supușii mei, dacă asta îi e dorința. Să nu auzim oare cum își înfățișează rugămintea și acești ticăloși semeți ?

— Fie voia voastră, domnule frate, răspuse ducele. Dar știu de mai înainte că nu vom auzi decît palavre și cuvinte grosolane. Se poate însă ca înfățișarea înaintea noastră a acestor mojiți să fie o mică petrecere pentru străinii din mijlocul nostru, fiindcă mulți dintre ei încă n-au avut cinstea să fie la un loc cu prea nobilii noștri țărani din băltoace. Aduceți-i încoace, domnule conte.

Breide Rantzau ieși și veni repede îndărăt cu cei doi plenipotențari care, ținând pălăriile lor cu margine largă în mână, se opriseră lângă ușă, plini de respect, dar fără a părea înfricoșați sau strimtorați.

Ducele, care sta cu spatele, își întoarse capul numai pe jumătate și, vorbind într-o parte, întrebă :

— Primit-au cîrmuitorii din Dithmarschen înștiințarea noastră de nepace ? Și ce au de răspuns ? Tot atît de încăpățînați sînt, ori s-au răzgîndit și v-au trimis să cereți iertare și milă ?

Cel mai bătrîn dintre soli, un om mare și voinic de vîrstă mijlocie, luă cuvîntul și spuse :

— Luminăția ta, domnule duce ! Din însărcinarea celor patruzeci și opt de vătămani, a juraților și a întregului popor vă rugăm, atît pe domnia voastră cît și pe regescul domniei voastre frate, să ne dea pace și liniște pentru țara noastră...

— Pace și liniște ! îl întrerupse ducele mînios și se sprijini pe rezemătoarea scaunului. Pace și liniște ? Asta-i ce dorim pentru noi și pentru supușii noștri și ceea ce voi călcați și stingheriți în fiecare zi. Nimeni nu poate călători nesupărat în țara voastră și nici o corabie nu poate trece pe lângă coastele voastre tîlhărești.

— Oriunde sînt uscături, domnule duce, răspunse dithmarscheanul. Se prea poate și nici nu voi tăgădui că din cînd în cînd s-au făptuit și nedreptăți...

— Ei, vezi ? întrerupse iarăși ducele. Dar cînd oare a fost vreodată pedepsită de înțelepții și dreptii voștri vătămani și jurați o asemenea „nedreptate“ — cum vă place vouă să numiți tîlhăria și omorul ? Spuneți, cînd a fost pedepsit cea din urmă oară un asemenea răufăcător ?

— Domnule duce, răspunse solul, la ceartă și bătaie, vina o au de obicei amîndouă părțile, dar la vecinii noștri se păstrează o datină, după care numai nouă ni se bagă toată vina, nu numai pentru păcatele noastre, dar și pentru ale altora. Iar cînd, după vreo nelegiuire, se caută vinovatul în toate părțile, apoi se spune întotdeauna : e un dithmarschean.

— Fiindcă așa și este aproape întotdeauna, spuse ducele. Unde nu e foc, nu iese fum. Sînteți un popor harțăgos, crud și fără credință !

— Fără credință ? se oțărî țăranul. Se făcuse roșu la față, dar își stăpîni mînia.

— Da, fără credință am zis, se încruntă și ducele. Nu vă ajunge să prădați și să ucideți în țara voastră — de cîte ori, în plină pace, cînd armele tăceau, nu v-ați făcut vinovați de fapte dușmănoase la granițele mele, nu le-ați atacat și le-ați încălcat, și tot astfel v-ați purtat și la granițele regescului meu frate — ați necinstit, ați pîrjolit, ați omorît !

— Asta s-a întîmplat numai în cîteva rînduri, în puține rînduri, răspunse celălalt, iar făptașul, dacă nu era un singur om, era cel mult o familie, o parohie. Lucrurile s-au petrecut fără știrea și voia stăpînirii noastre ; oamenii și-au făcut singuri dreptate pentru vreo nelegiuire suferită, după ce se jeluiseră zadarnic în fața stăpînirii dumneavoastră.

Ducele, cu fruntea încrețită, îi întoarse iarăși spatele și mîrîi :

— Flecăreli și șiretlicuri răsuflăte. Nu v-am lăsat să intrați ca să mă cîndănesc cu voi, ci pentru a auzi dacă, da sau ba, vreți să primiți condițiile noastre de pace.

— Condițiile nu sînt nici grele, nici nedrepte, adăugă acum regele. Fără a ține seama de înarmările noastre costisitoare, nu cerem decît cinci mii mărci — afară de cele cincisprezece mii de la Rendsburg — și cele trei locuri pentru ridicarea fortificațiilor, pe care le vom face însă pe cheltuiala noastră și cu munca noastră.

— Maiestate, spuse atunci al doilea sol, un bărbat mai tînăr, cu obrazul mohorît și dîrz, să nu recunoști alt stăpîn care să ne poruncească decît Dumnezeu și alt protector bisericesc decît arhiepiscopul de Brema. Nu plătim nici o dare, fiindcă ar însemna să ne înfățișăm noi înșine ca supuși. Nu lăsăm să se ridice fortificații în țara noastră, fiindcă ar însemna să ne încătușăm noi înșine.

— Atunci ce căutați aici ? strigă ducele.

— Am venit să cerem pace și să oferim pace, răspunse cel mai bătrîn dintre soli.

— Să cereți război și să oferiți război, îl îngîină ducele. Războiul îl veți avea ! Dacă-i vorba numai de atîta, apoi am isprăvit.

— Am mai avea să vă dăm un sfat bun, înălțimea Voastră, spuse acum cel mai tânăr trimis. Vorbea cu vădită răceală.

— Ia te uită ! Ducele rîdea cu multă veselie. Un sfat bun ! Nu prea ducem lipsă de sfaturi — dar să auzim.

— Din moși-strămoși, dithmarschenii și-au apărât libertatea. Cu ajutorul Domnului și prin puterile noastre ne-am apărât glia. Pentru un bun atît de vechi și atît de scump, sîntem hotărîți să luptăm pînă la cel din urmă și, decît să ne predăm oricărui dușman cu chip de om, mai degrabă ne lăsăm înghițiți de valurile mării, noi înșine, nevestele și copiii noștri, vitele noastre, casele și ogoarele noastre — tot ce avem. Domniile voastre, bărbați de viță regească și domnitoare, conți și cavaleri, aveți de gînd să ridicați glorioasele dumneavoastră arme împotriva unor țărani săraci ?

La aceste vorbe, o licărire de surîs se arătă pe obrazul morocănos al tînărului, care urmă :

— La noi nu vă puteți alege nici cu o cinste, nici cu cîștig. Dacă învingeți, nu se va duce faimă mare în lume, fiindcă nu e greu ca trei mari regate și un ducat, care pot avea sub arme de zece ori mai mulți luptători decît toți locuitorii din Dithmarschen, să ajungă a cîștiga cîteva sate de țărani. Nici prada nu ar putea fi decît mărunță, fiindcă puținul nostru avut l-am lua cu noi. Dar dacă norocul s-ar întoarce împotriva dușmanilor noștri, dacă Dumnezeu și Sfînta Fecioară ar lupta alături de cei în nevoie...

Aici se opri o clipă. Sprîncenele sale stufoase se ridicară pe frunte și ochii, care pînă atunci abia se puteau vedea, aruncară o privire mîndră și neînfricăată împrejurul mesei cu domnii cei mari. Apoi urmă :

— Nu numai o dată cavalerii din Holstein au ieșit mai repede din Dithmarschen decît au intrat și au ajuns acasă mai puțini decît pleaseră. S-a mai întîmplat și altădată ca stăpînul unui ducat să-și piardă oștirea și viața prin bălțile noastre.

În timpul acestei mîndre cuvîntări, aproape toți se ridicaseră de la masă, adunîndu-se în jurul celor doi soli. Unii se uitau la ei cu priviri batjocoritoare ; alții, cu deosebire cei mai tineri, rîdeau de îmbrăcămîntea lor. Numai regele, cei doi cavaleri danezi, Knud Gjœe și Ebbe Geed

precum și un domn străin nu-și părăsiseră locurile. Cum isprăvi dithmarscheanul cele ce avea de spus, adică își dăduse sfatul său cel bun, izbucni mînia tuturor, stăpînită parcă pînă acum de dorința ciudată de a vedea pînă unde putea să se încumete cineva în fața unei adunări atît de nobile.

— Ne amenință ! — Auziți, țăranul ne amenință !
— Ne înfruntă ! — Ne face de ocară ! — strigară unii și alții.

— Dacă am fi în țara mea, răcni un cavaler prusac, i-am spînzura pe acești bătărași nerușinați !

— Oare în Holstein nu crește cîneapă pentru gîturi ca ale lor ? strigă altul.

— Dacă sînt atît de năsoși — ei bine, să li se taie nasul ! mai strigă un al treilea.

Ducele Friedrich își făcu drum printre ceilalți pînă drept în fața celor doi soli și răcni :

— Ce mă împiedică să pedepsesc obraznicia voastră cu moartea ?

— Propria dumneavoastră onoare, spuse cel mai bătrîn dintre ei.

— Și frica de răzbunare din partea celor de un neam cu noi, adăugă cel mai tînăr.

— Frică ! țipă ducele îndîrjit. N-o fi avînd domnul Heinrich Rantzau oare, aici la curte, un capăt de frînghie destul de tare pentru acești butuci grei ?

Acum se ridică regescul său frate și spuse :

— În parte, au dreptate țărani : onoarea noastră ne poruncește să-i trimitem acasă fără a ne atinge de ei. Frate Friedrich ! Nu ne șade bine să lovim în astfel de oameni cu mînia noastră.

Ducele se întoarse tăcut la locul său și ceilalți, unul cîte unul, îi urmară pilda.

Domnul cel străin — care, în timp ce se petreceau toate acestea, nu spusese un cuvînt, ci înfuleca de zor dintr-o măreață căpătină de mistreț, după cum nu luase parte nici în timpul mesei la convorbiri, decît doar prin aceea că-și golea și el cupa ori de cîte ori se închina pentru un rost sau altul — acest domn își isprăvisese în cele din urmă toată munca pe care i-o ceruse mîncatul ; acum dădu la o parte tava cea mare de argint, își împinse scaunul îndărăt și se ridică de la masă. Era de vîrstă mijlocie, avea

un trup uriaș — era încă mai lung și tot atît de spătos ca cel mai mare dintre cei doi soli dithmarscheni, avea un obraz ars de soare și ciupit de vărsat, păr negru, sprîncene albe și ochi mari, căprui.

— Oare Dithmarschen o fi legat cu lanțuri de cer, mîrîi el, ca să se facă atîta vorbărie? Sînt aici destule arme pentru a sfărîma un întreg regat. Mă prind de piept cu întreaga băltoacă, eu singur cu garda mea. *Wahr di, Buer! De Garr de kummt!*¹

Scoase un fel de mormăit care putea fi socotit ca un rîs, dar obrazul său împietrit rămase nemișcat.

Cel mai tînăr dintre soli se uită țintă în ochii lui și spuse numai cîteva cuvinte, dar pline de înțeles:

— Iunchere Slenitz, băltoaca are și loc de morminte!

Însoțitorul său mai bătrîn îl atinse cu cotul și șopti:

— Ia seama, Wolf Issebrand! I-ai îndîrjit îndeajuns. Mă tem că ne întoarcem acasă cu oasele rupte! Apoi făcu cîțiva pași înspre duce și îi vorbi atît de încet ca să poată auzi numai acesta și regele: — Măriile Voastre, aș dori să vă mai spun un cuvînt — numai din însărcinarea mea.

Ducele se ridică de la masă, se uită cîteva clipe la el cu o privire scrutătoare și spuse:

— Mă poți urma în camera de alături.

Ajunși aici, dithmarscheanul începu:

— Blagorodnice domn duce! Numai silit de împrejurări am luat parte la această solie semeață și îndrăzneață. Dithmarschenii, încăpățînați, au pornit orbește pe calea pieirii. Îmi dau seama de asta eu și încă vreo cîteva dintre ai noștri; dar glasul nostru nu găsește răsunet și nici nu sîntem lăsați să ne spunem părerea. Mă numesc Carsten Holm, sînt cetățean al orașului Heide și de meserie morar. Prin zel și economie mi-am agonisit ceva și dacă Înălțimea Voastră vrea să-mi chezăsuiască siguranță împotriva prădării și a sarcinilor de îndată ce veți fi stăpîni la noi, sînt gata să vă destăinuiesc planurile noastre de apărare, să vă arăt calea și mijloacele pentru a vă atinge ținta cît mai ușor cu putință.

¹ Păzește-te, țărane! Vine Garda! (În dialectul german de pe litoralul Mării Nordului.)

— Dacă nu te vei abate de la adevăr, răspunse ducele, îți făgăduiesc, în numele meu și al regescului meu frate, libertate și siguranța persoanei și avutului. Să auzim ce ai de spus.

Iată ce dezvălui Carsten Holm :

— Ai noștri așteaptă atacul pe drumul obișnuit, pe la nord de Hamme, unde au durat întărituri puternice și unde vor să-și adune cea mai mare parte a oștirii. Sfatul meu este să îndreptați într-acolo o unitate mai mică, pentru a nu da în vileag adevăratul plan de luptă, înaintînd însă totodată cu grosul oastei dinspre stînga, prin Windbergen, direct spre Meldorf. Puteți avea toată încrederea că acolo nu veți găsi decît o slabă împotrivire, fiindcă mica trupă de mercenari lăsată să țină acea poziție, va fugi la auzul celei dintîi salve de tun. Odată ce veți lua în stăpînire Meldorf, cel mai însemnat oraș al țării — și acolo nu va fi nevoie să arătați prea multă blîndețe — celelalte orașe vor încremeni de spaimă și se vor preda cu siguranță la apropierea oastei. Dacă totuși gașca războinicilor va avea cuvîntul hotărîtor, puteți găsi întreaga oștire la Heide sau la Lunden. În acest caz, nu trebuie să vă opriți la Hamme, ci să înaintați prin Hemmingstedt direct spre Heide. Cînd veți ajunge acolo ca învingători, aducți-vă aminte, Măriile Voastre, ce mi-ați făgăduit cu legămînt domnesc.

Ducele îi repetă făgăduința și apoi îl duse pe Carsten Holm înapoi în sală, lîngă compatriotul său, care era înconjurat de cei doi conți și de mulți dintre ceilalți cavaleri, pe care îi privea liniștit și neînfricoșat și cărora le răspundea cînd zîmbind, cînd dînd din umeri la toate momelile și la toate cuvintele de batjocură.

Regele, Hans Ahlefeldt și iuncherul Slenitz, comandantul Marii Gărzi, se duseră în altă cameră, pentru a dezbate operațiile de război.

Cei doi soli fură duși în incinta castelului și de acolo porniră spre graniță, însoțiți de o puternică escortă. Pe drum avură prilejul să audă multe cuvinte jignitoare și multe înjurături din partea luptătorilor holsteineni, care nu-și puteau înfrîna vechea lor ură națională, adînc înrădăcinată. Cei doi dithmarscheni se făceau că nu aud nimic și vorbeau între ei despre vremea bună și rea și de altele oare nu supără pe nimeni.

Ebbe Geed, care conducea escorta alcătuită din trei sute de cavaleri iutlandezi, putu numai anevoie să-i țină în frâu pe holsteinenii îndârjiți și în parte beți. Unii, înarmați cu paloșele lor scurte, încercară totuși să străbată prin cordonul de protecție. Când fură goniți înapoi cu latul sabiei, unul din ei începu să îngine un vechi cântec de batjocură la adresa danezilor : *Grütz und Grütz !*¹

Dar Ebbe Geed îl auzi și îl pocni pe cîntăreț, atît de tare cu lancea în piept, încît omul se rostogoli și îi pieri cîntecul de pe buze. Dacă nu ar fi sosit în aceeași clipă Breide Rantzau cu mai mulți ofițeri holsteineni, această neînsemnată rică ar fi putut avea un sfîrșit sîngeros. Așa însă ajunseră toți cu bine la graniță, unde solii fură luați în primire de mulțimea de oameni care îi așteptase încă de mult.

La despărțire, Wolf Issebrand îi întinse mîna cavalerului danez, zicînd :

— Vă mulțumesc pentru plăcuta tovărășie și pentru că m-ați ferit de primejdii. Ca să vă arăt recunoștința mea, vreau să vă dau un sfat sincer : rămîneți de data asta departe de Dithmarschen — dacă puteți dacă și voiți. Mai am dorința cinstită ca noi doi să nu ne revedem atît de curînd.

Ebbe Geed îi strînse mîna, zîmbi și spuse :

— Cînd se întîlnește un bărbat cu alt bărbat, e bine — așa a fost din totdeauna.

Apoi își întoarse bidiviul și, împreună cu ceata sa, porni înapoi spre Mehlbek.

3

În piața cea mare din Heide — poate cea mai mare din lumea întregă — se adunaseră mai mult de jumătate din locuitorii din Dithmarschen. Cît era de deosebită înfățișarea acestei adunări de cea de la castelul Mehlbek ! Acolo se înălța falnic vechea cetate întunecoasă, chiar

¹ Coleașă și coleașă (l. germană).

mohorită — castelul feudal cu turnuri înalte, crestate de metereze cu ziduri groase, cu ferestre adânci, cu curți înguste, bine apărat prin două rînduri de șanturi, cu două rînduri de valuri ce ajungeau pînă la jumătate din înălțimea acareturilor de cărămidă roșu-închisă, ca un simbol amenințător al mîndriei nobilimii și al puterii stăpînitorilor — totodată cetate și închisoare, înconjurată de movile și văi împădurite.

Dar îndărătul castelului, cîtă viață, cîtă petrecere, cîtă strălucire și cîtă măreție! Toate curțile erau ticsite de luptători leiți în zale lucii, de servitori în veșminte de toate culorile, de care de război și cai, totul într-o forfotă înfrigurată, ametoitoare, neîncetată. Toate sălile erau pline de domni în haine bogate: veșminte de mătase cu mîneci înguste, bufante la umeri, pantaloni înguști tot de mătase, îngroșați la șolduri, de cele mai multe ori în culori vii — roșu, verde, galben, albastru; încălțăminte cu bot lat și cu funde uriașe — aceasta era ținuta de rigoare în acele vremuri. Inele, brățări, coliere, toate din aur artistic lucrat, desăvîrșeau belșugul de măreție.

Cine s-ar fi strămutat de acolo de-a dreptul la Heide ar fi putut crede că se află în altă lume sau poate în alt veac, de mult trecut. Orașul deschis, cu casele sale scunde, cu marele său maidan, cu întinsele șesuri împrejmuitoare, părea întruchiparea însăși a păcii și a libertății, a smereniei și a cumpătării — a tuturor virtuților unor vremuri fericite. Dar lucrurile nu stăteau tocmai așa — decît doar în ce privește libertatea. Celelalte, din păcate, sufereau îngrădiri simțitoare. Cu vecinii — danezii, frizii de nord, holdsteinenii — starea de război era aproape neîntreruptă; cînd cu unii, cînd cu alții. Iar cînd era liniște la hotare, se întîmpla cîteodată ca două comune să se războiască între ele pentru a împăca pe calea armelor o ceartă sau alta dintre două familii.

Cu smerenia, dithmarschenii nu se puteau lăuda nici atît; conștiința propriei puteri și autorități, amintirea izbînzilor strămoșești, înfrîngerea oștilor dușmane, umilirea unor inamici necruțători îl umpleau pe țăranul bălțareț de o mîndrie care de multe ori ajungea pînă la semeție. Dar mîndria sa nu se arăta în îmbrăcăminte, ci se afla în străfundul inimii, în simțămîntul valorii sale de om și cel al neatîrnării sale. Portul său țărănesc era sărăcăcios dacă-l

asemui ai cu strălucitul veșmînt al domnilor celor mari. În piața cea mare din Heide și pe străzile învecinate forfoteau numai fapte posomorîte — dintre care multe intrau și ieșeau din biserică. Era ca în jurul unui stup în timpul roitului. Preoții își cântau liturgiile în fața altarelor și mii de credincioși, bărbați și femei, tineri și bătrîni, veneau să ingenuncheze în fața icoanei Sfintei Fecioare, pe care o rugau să hărăzească țării amenințate izbîndă și ocrotire. Pe întinsul ținutului Dithmarschen toate clopotele chemau poporul la pocăință și la rugăciune.

În piața cea mare din Heide ținea sfat Colegiul celor Patruzecișopt; împrejur erau îngrămădite cete de bărbați mai bătrîni și mai tineri. Niciodată mai înainte libertatea nu se aflase în asemenea primejdie, niciodată nu se uniseră dușmani atît de mulți și atît de puternici pentru a subjuga țara și a o duce la pieire.

Aceasta și era pricina pentru care părerile erau împărțite. Mulți, mai ales cei tineri, îndemnau la apărare, la luptă pe viață și pe moarte, dar aproape tot atît de mulți, cu deosebire dintre cei mai bătrîni, sfătuiau înțelegere — primirea unei păci cu îndatoriri mai puțin împovărătoare. Aceștia din urmă izbutiseră chiar să trimită solii la Mehlbek; dar au ținut ca tînărul Wolf Issebrand, prea îndrăzneț și dîrz din fire să fie însoțit de Carsten Holm, nu numai fiindcă era mai bătrîn, dar mai ales fiindcă era șiret și mlădios.

Împuternicirea dată solilor era: dacă nu vor vedea nici un alt chip de a se înțelege, să făgăduiască regelui și ducelui o sumă de bani — însă nu ca bir sau tribut — și să nu încuviințeze în nici un caz zidirea de fortărețe la Meldorf și Brunsbüttel; numai a treia întăritură de pe malul rîului Eider putea fi îngăduită în anumite condiții. Precum văzurăm, strășnicia neînduplecată a celor două capete încoronate, mîndria tot atît de neînduplecată a lui Issebrand și poate și propriile planuri secrete ale lui Carsten Holm cel cu două fețe au zădărnicit orice puțință de tîr-gială.

Amîndoi solii se întorceau acum și — înconjurați de o mulțime de oameni însetați de știri, care se înghesuiau mereu și puneau nenumărate întrebări, dar nu primeau decît răspunsuri scurte și nu prea lămurite — își croiră

drum prin gloată și se înfățișară înaintea cîrmuitorilor țării.

— Război ! strigă Issebrand încă înainte de a fi întreat.

— Război ! repetă tineretul dornic de luptă.

— Război ! răsună acum un singur glas uriaș din mijlocul pieții întinzîndu-se tot mai departe și pe toate ulițele. Femei și copii strigau cuvîntul cel groaznic, mai întîi cu durere și spaimă ; dar foarte curînd pornirea de la început se prefăcu în mîhnire, îndârjire și ură de moarte ; femeile erau în fruntea celor care îmboldeau bărbații la luptă pentru cămin și pentru libertate, le făgăduiau ajutor și sprijin pînă la cea din urmă picătură de sînge, întocmai cum mamele lor luptaseră pe vremuri cot la cot cu bărbații.

Cei doi soli dădură un raport amănunțit despre însărcinarea lor și audiența avută la domnii cei mari întruniți în castelul din Mehlbek. Cînd Holm ajunse la redarea convorbirii sale secrete cu ducele, mai mulți membri ai Colegiului îl priviră cu neîncredere ; pînă și Issebrand, căruia însoțitorul său ar fi trebuit să i se destăinuiască mai dinainte, se uita din cînd în cînd la el cu un zîmbet care putea fi socotit și într-un înțeles și în celălalt.

— Ce ai urmărit cu această întrevvedere tainică ? îl întrebă repede unul dintre cei Patruzecișiopt. Nu ai fost împuternicit să faci asta.

— De o parte, ca să aflu ceva despre planul de luptă al dușmanului, răspunse Holm ; de altă parte, ca să-i ademenesc pe cît cu putință într-o îndoită cursă. M-am prefăcut că nu puteam nădăjdui ca războiul să aibă un sfîrșit fericit pentru noi și că eram gata să trădez planurile noastre și mijloacele noastre de apărare. Ca să-l fac pe duce să aibă încredere în mine, am cerut cheazășie pentru mine și avutul meu, dacă ei vor cucerii țara. Am văzut prea bine că nu avea mare încredere în ce-i spuneam, de aceea i-am spus adevărul — socotind că nu-mi va da crezare. I-am spus că grosul oastei noastre are să fie adunat la nord de Hamme și că, dimpotrivă, Meldorf va fi părăsit în soarta lui și la cheremul celor cîțiva mercenari. După cît mi-am dat seama, ei vor socoti acum că adevărul este tocmai celălalt : că Meldorful are o garnizoană puternică, iar Hamme numai o slabă apărare ; își vor în-

dreapta deci atacul împotriva acestuia din urmă loc. Sfatul meu, prin urmare, este să adunăm acolo cele mai multe din steagurile noastre, fără însă a pierde din vedere nici Meldorful.

— Ești mare șiret, Carsten Holm, spuse unul dintre cei Patruzechișiopt, dar cam prea meșteșugit în socotelile tale. Cu încercarea ta atât de întortocheată și vicleană n-ai făcut decât să ne încurci pe noi, și știm tot atât de puțin ca și mai înainte ce are de gând să facă dușmanul. N-ai fost iscodă bună, dacă nu ești vrednic acum să spui, mai bine decât oricine dintre noi, unde anume vom fi atacați.

— Nu pot s-o spun cu tot temeiul, răspunse solul, poate că în clipa asta n-ar putea s-o spună nici chiar ducele și regele; însă ar fi cuminte să-i așteptăm la nord de Hamme.

— Carsten Holm are dreptate! strigă un altul. La nord de Hamme trebuie să ne adunăm grosul oștirii.

— Ce ne facem noi, cei din Meldorf? întrebă unul dintre cei mai bătrâni din Colegiu.

— Facem cum a spus Holm, răspunse cel dintîi. Nu avem destui oameni ca să-i împărțim în două locuri, fiindcă atunci s-ar putea să ne taie legătura dintre cele două jumătăți.

După lungi dezbateri, multe întîmplări și păreri potrivnice, fu luată în cele din urmă hotărîrea a se face așa cum sfătuisse șiretul morar, cu toate că dithmarschenii din sud se împotriveau cu tărie. Însă cînd aceștia își dădură seama că sînt prea puțini pentru a putea răzbate cu părerea lor, unul de fel din Meldorf strigă :

— Dacă voi, cei din miazănoapte, nu vă sinchisiți de ce se poate întîmpla la miazăzi și dacă noi, pentru a vă apăra, trebuie să ne părăsim casa și ograda, nevasta și copiii...

— Luați cu voi ce puteți, îl întrerupse Carsten Holm. Aici nu-i nimeni care să nu primească oricînd cu dragă inimă la masa lui cîțiva copii ai neamului.

— Să-i luăm cu noi? mîrîi celălalt. Ușor de spus. Acum, în toiul iernii, să lăsăm în plata Domnului tot avutul nostru pentru un blid de linte? Mult mai frumos ar fi să veniți voi, ca să ne ajutați să ne apărăm bruma noastră de agonisعالă. Ar trebui să vă prisosească cel puțin

un steag sau două pentru noi. Vino și tu cu ele, doar crezi că-i așa de sigur la Meldorf !

— Acolo mă voi simți cel mai bine, unde-mi voi putea sluji mai bine țara, se oțărî Carsten Holm. Dacă cei Patruzecișiopt sînt de părere să pornesc la Meldorf cu steagul meu¹, nu mă voi împotrivi cîtuși de puțin. Dacă acolo cinstea e mai mică, apoi tot acolo e și primejdia mai mică.

Și așa, totul fu hotărît.

Sfatul de război se ținuse în mijlocul pieței celei mari. La oarecare depărtare, pe una dintre laturile pieței, se afla biserica. Acum ieși de acolo cel mai bătrîn dintre preoți, ținînd în fața sa o mare cruce de aur.

Mulțimea se dădu la o parte cu evlavie și preotul se îndreptă către cercul vătămanilor, unde fu întâmpinat cu încă mai multă evlavie.

— Sfînta Fecioară să vă binecuvînteze, judecători ai poporului, spuse el blagoslovind în toate părțile, care-i sfatul pe care vi l-a hărăzit Domnul ?

— Să ne apărăm țara și să luptăm pentru neatințare cu trupul și sîngele nostru ! răspunse întregul Colegiu.

— Acest sfat vă vine de la Dumnezeu ! strigă preotul. Dar acum nu uitați să dați Domnului ce e al Domnului ! Jurați-i făgăduință atotputernicului Domn al oștilor — făgăduință pe care să o țineți cînd veți învinge — Lui, care a călăuzit poporul lui Izrael prin Marea Roșie și i-a poruncit acesteia să-l înghită pe faraon cu oștirea lui de sute de mii de oameni. Ce voiți să-i făgăduiți, dacă va da dușmanul în mîinile voastre ?

După această întrebare urmară mai întîi cîteva clipe de tăcere cînd unul dintre cei Patruzecișiopt înaintă spre preot și răspunse :

— Spune singur, cuernice părinte, ce socoți că e mai bine să făgăduim ; vom lua apoi cuvenita hotărîre.

Preotul zise :

— Țara noastră este singura din toată creștinătatea care încă nu are o mănăstire de maici. Făgăduiți să ridicați o astfel de mănăstire și s-o închinați Sfintei Născătoare a Domnului !

¹ Steag — mică subunitate militară, alcătuită din o sută de ostași.

— Făgăduim și jurăm că așa vom face ! strigă întreaga adunare cu mâinile ridicate.

— Sfântă Fecioară, rosti preotul cu glas răsunător, înălțînd crucea în mâinile sale împreunate, auzi-ne și primește făgăduința noastră ! Amin !

— Și acum, o, Dithmarschen, urmă el, după o pauză solemnă și vorbind cu încă mai multă tărie, iată stindardul tău ! Întru acest semn vei învinge ! Acest chip al Mîntuitorului să-i nimicească pe dușmani cu groaza lui Sanherib și pieirea lui Faraon¹. Arcurile lor să se frîngă, paloșele lor să-și piardă ascuțișul și să cadă din mâinile lor vlaguite ! Mulțimea lor să le fie pierzania, să fie doborîți, călcați și stîlciți sub copitele cailor și sub roțile carelor de luptă ce le-or aduce să ne cotopească țara ! Puterile adîncului să se miște și talazurile mării să-i înghită ! Copiii celor uciși să plîngă și să-și frîngă mâinile ! Vestea nimicirii lor să răzbată ca fulgerul pînă în toate ungherele pămîntului și să vîjîie urechile oricui o va auzi !

O furtună de strigăte de încuviințare se ridică după aceste cuvinte de prorocire ale preotului și crucea fu preluată cu bucurie înflăcărată de cîrmuitorii țării.

După ce larma se mai potoli puțin, unul dintre ei bătu în palme, ca să poată fi auzit și întrebă :

— Cine să poarte în luptă acest sfînt stindard ?

— După vechea datină și obiceiul strămoșilor noștri, trebuie să fie o fecioară neprihănită, vorbi Carsten Holm.

— Bine-ai grăit, fiule ! spuse preotul. O fecioară curată și nepătată să-l poarte pe fiul binecuvîntatei Fecioare în fruntea voastră și să-și închine toată viața neprihănirii și slujbei Domnului.

Apoi, uitîndu-se în jur, strigă cu glas tare peste toată piața :

— Fetelor, care dintre voi vrea să se înfățișeze cea dintîi ? Cu toate că n-am avut decît să alegem dintre cele multe, să dăm dreptul de precădere celei care va veni cea dintîi.

Dar nu veni nici una ; dimpotrivă, unele fete plecară, altele se uitau încoace și încolo, șopteau cu un vecin sau

¹ Aluzie la războaiele victorioase ale regelui asirian Sanherib împotriva egiptenilor și a babilonienilor (secolul VII î.e.n.).

o vecină, ca și cum n-ar fi auzit nimic. De felul lor, erau ele îndrăznețe și chiar neînfricate; multe și-ar fi dat cu bucurie viața pentru iubitul lor, dar să jertfească însăși iubirea și plăcerile ei — asta e mai mult decît se poate cere unei fete. Fiecare își avea doar iubitul ei, sau aștepta să-l aibă și multora li se părea mai greu să se lipsească de cea mai frumoasă nădejde a vieții, decît să-și jertfească însăși viața.

— Anevoie se va alege între atît de multe — zise Carsten Holm — și va stîrni nemulțumire și pizmă dacă se va da înțîietate vreuneia față de alta. Cred că ar fi mai bine ca un tată să-și dea fiica, sau poate ca cei Patruzeci-șiopt dimpreună cu poporul adunat aici să cadă la învoială pe cine să aleagă pentru o asemenea cinste.

— Cel mai bine e să facem cum ai spus la urmă, strigară mai mulți în același timp; cui i se cuvine mai înții de toate această cinste?

— Lui Hans Wollersien din Wöhrden, îi șopti Carsten Holm vecinului său. El e unul dintre oamenii cei mai de vază ai țării — pe fiica lor ar trebui s-o alegeți!

— Hans Wollersien! strigară acum amîndoi, ce părere aveți? E vorba de fiica dumneavoastră, Telse, nu credeți că i-ați putea îngădui această cinste?

— Telse Hansdatter! mai strigară apoi și alții; sigur, pe ea s-o alegem!

— Nu o am decît pe ea, răspunse Hans Wollersien, și e logodită cu Reimer din Wiemerstadt...

— Să se logodească mai degrabă cu mirele ceresc! strigă preotul. E mai bine pentru fericirea ei de veci și o cinste mult mai mare pentru voi amîndoi și pentru toată stirpea voastră.

— Facă-se voia lui Dumnezeu și a întregului popor! spuse tatăl. Dar s-o întrebăm totuși și pe dînsa dacă vrea și dacă poate, adăugă el gînditor după o clipă. Eu nu vreau s-o silesc în nici un fel, mai ales că afară de ea sînt și atîtea alte fete tot pe-atît de vrednice.

— Da, ar fi de închipuit să nu poată, spuse Carsten Holm, cu un surîs răutăcios; pînă una-alta nu vrem să credem asta; nimeni însă nu poate răspunde decît însăși fata.

— Jefta a fost și el un judecător al poporului său, rosti preotul, dar și-a dăruit Domnului pe singura sa fiică,

deși nu după voia lui ; sacrificiul vostru va fi mai bine-venit, fiindcă îl aduceți de bunăvoie.

— În numele Domnului, deci, spuse bătrînul Wollersien, să mergem să întrebăm fata !

Patru alți frunțași și doi preoți au fost aleși pentru a-l însoți pe Wollersien la Wöhrden și să predea crucea, dacă Telse va voi să o primească.

Carsten Holm rămase cu ceilalți, spre a lua parte la urmarea sfatului pentru binele țării și pentru apănarea ei. Trebuia să se hotărască întii de toate alegerea căpeteniilor de steaguri, împărțirea tunurilor și înzestrarea lor cu pulbere și ghiulele, apoi trimiterea de oameni la stăvilare, pentru a deschide zăgazurile la nevoie, astfel ca apele mării să se reverse pe întinsul ținutului. Hans Wollersien și cei șase însoțitori găsiră fata la războiul de țesut. Cînd auzi pricina pentru care era cercetată, fata îngălbeni și suveica îi căzu din mînă.

— Cu voia tatălui meu, spuse ea cu glas stins și căutîndu-și parcă vorbele, sînt logodită cu Reimer din Wiemerstedt.

— Te așteaptă mult mai multă fericire și cinste, copilă, spuse unul dintre preoți, stindardul țării, Sfînta Cruce va fi încredințată mîinilor tale. Tatăl tău a și făgăduit, în numele tău, la întrunirea întregului popor adunat în eucernicie, că vei primi această cinste.

— Arată acum, rosti al doilea preot, că-ți iubești țara mai presus decît însăși nesigura ta fericire și decît plăcerea simțurilor !

Telse roși ; simțămintele potrivnice își țineau cumpăna, iubirea o îmboldea spre Reimer — cinstea, spre crucea învăpăiată. Pieptul i se zbătea ca talazurile mării. Însă cea dintîi dintre porniri fu mai puternică.

— Asta e și voia voastră, tată ? întrebă ea tremurînd.

— Nu e porunca mea, răspunse el, dar dorința mea. Credem că te vei arăta o demnă odraslă a vechiului neam Wollersien, care din toate vremurile a iubit țara și onoarea mai presus decît orice pe lume.

Telse plecă ochii plini de lacrimi — ca și cum ar fi gata să se supună ; dar iubirea îi mai arătă o cale...

— Reimer, odraslă de diriguitori, are cuvîntul nostru, spuse ea, și fără învoirea sa nu ne e îngăduit să călcăm cuvîntul dat. Cred că e în biserică pentru a-și primi stin-

dardul ; ar trebui să-l aducem mai întîi aici, ca să auzim dacă vrea să mă dezlege.

Tatăl își dădu încuviințarea și Reimer fu adus.

De îndată ce auzi despre ce e vorba și că numai el singur avea să spună cuvîntul hotărîtor, se împotrivi de îndată și cu toată puterea să-și dea încuviințarea ; în schimb, numi cîteva fete, cunoscute ca neprihănite, care, după cîte se știa, încă nu erau logodite. Cei din jurul său îl încolțiră în toate felurile, încercînd să-l facă să înțeleagă cît se iubea pe sine iubindu-și logodnica, cît de puțin se gîndea la dînsa și la cîntea ei, la propria sa cînte și la binele patriei.

— Patriei mele, se împotrivi el tuturor stăruințelor, îi dătoresc sîngele meu și i-l voi da pînă la cel din urmă strop dacă va fi nevoie ; dar pentru ce tocmai eu, înaintea oricui, să jertfesc ce mi-e mai drag pe lume ?

— Fiindcă, răspunse unul dintre preoți, cîrmuitorii popoului îți arată o încredere care te cinstește, fiindcă ei cred că nici un urmaș al neamului diriguitorilor nu prețaluiește fericirea sa mai presus de aceea a țării — și tu nu-i vei dezamăgi în credința lor.

— Fiindcă, urmă unul dintre cei patru fruntași, cel căruia îi încredințăm, la o vîrstă atît de fragedă, un stîndard care nu a fost niciodată în mîna unui dușman sau a unui fricos — fiindcă Reimer, din vechea și nepătată seminție a diriguitorilor, trebuie să arate că e un bărbat și nu un băiețandru încăpățînat și alintat...

Reimer îi aruncă o privire plină de mînie ; dar îl respectă, ținînd seama de vîrsta și de vaza sa.

— Fiindcă, întregi al doilea preot, este voința cerului, căruia nu ți-e îngăduit să i te împotrivești cu semeție.

Reimer, văzîndu-se încolțit din toate părțile, aruncă în jurul său priviri posomorîte și pierdute. Cînd se uită apoi spre logodnica lui pentru a-i citi în ochi, Telse se dădu la o parte și nici cea mai slabă trăsătură în obrazul ei palid nu se schimbă.

— Pregeți, fiule ? întrebă bătrînul Wollersien. Dacă acum un altul, după cum ne-ai dat a înțelege, va prelua sarcina pe care sîntem pe cale a o respinge, să știi că vei fi aruncat pe amîndouă neamurile noastre, pe onoarea lor, neștirbită pînă acum, o pată care nu se va putea niciodată șterge.

— Această pată, răspunse tânărul cu mândrie, dacă în adevăr e pată, o vom spăla, dumneavoastră și cu mine, cu sânge dușman !

— Întîmpinările tale, spuse acum unul dintre pretori, un frate vitreg mai bătrîn al lui Carsten Holm, mi se par atît de ușoare și de slabe, încît aș putea fi aproape ispitit să bănuiesc că Telse Wollersien ar avea un temei tainic dar îndestulător pentru a se împotrivi.

Apoi îi vorbi acesteia :

— Fecioară ! — te numesc așa, fiindcă nici chiar în ascuns nu aș dori să te numesc altfel — știi că numai unei fecioare curate și neprihănite îi e îngăduit să atingă această cruce, hărăzită a ne fi stindard. Dacă nu conțenești să te împotrivești dorinței și cererii unui întreg popor, arăți prin aceasta că nu ești ceea ce te socotim a fi.

Fecioara se făcu stacojie la față — onoarea birui. Adînc jignită, cu privirea neînfricată și mîndră, se ridică de la războiul de țesut și se înfățișă celor trimiși de cîrmuitorii poporului :

— Acum sînt a voastră ! Fecioara Cerească mă știe neprihănită. Pe ea vreau s-o slujesc de azi înainte. Rămîi cu bine, Reimer ! Îi întinse mîna : Pentru cea din urmă dată atingi mîna mea. Spune fără sfială : iubirea noastră fost-a cuviincioasă și nevinovată ?

Tînărul, zdrobit de durere, abia putu geme :

— Da.

— Nu-mi rămîne decît să-ți mulțumesc pentru iubirea și credința ta, urmă fata. Apoi, îndreptîndu-se spre preot : Și acum, cucernice părinte, spuneți-mi cuvintele legămîntului pe care trebuie să-l rostesc.

Reimer își strînse pumnii la piept și plecă repede. Printre genele albe ale bătrînului Wollersien se iviră două lacrimi.

Preotul rosti cuvintele cumplitelui jurămint : făgăduința de a rămîne de-a pururi neprihănită, de a se lipsi de cea mai dulce plăcere a vieții. Fata repetă vorbele și preotul primi jurămintul și îl pecetlui cu versete și cu formule solemne din Biblie : Telse Wollersien era de acum înainte logodnica miruită a Cerului.

Seara, la culcare, în patul ei singuratic — ce fusese hărăzit a fi dus în viitoarea gospodărie, însă pe care nu-l va mai împărți niciodată cu logodnicul — altfel îi bătea

nevinovata inimă decît cîteva nopți mai înainte, cînd se împotrivise îmbrățișării neastîmpărate a iubitului și adormise purtată de visurile bucuriilor viitoare.

Iar tînărul — care în noaptea aceea se întorsese acasă de la dulcea sărutare a iubitei plin de voie bună, jucînd, cîntînd și fluierînd — cît de mohorît și de tăcut trecea acum peste ogoarele acoperite de zăpadă! Un singur gînd mai rămăsese: să-și înecă durerea în sîngele dușmanilor. Vai de cel ce va ieși în calea tînărului leu setos de sînge!

4

Fie că ducele Friedrich îl socotea pe Carsten Holm trădător de țară, fie că îl credea spion — și în acest din urmă caz privea sfatul său ca o îndoită momeală — cele două capete încoronate hotărîră să meargă în adevăr pe drumul pe care dithmarscheanul îl sfătuisse înadins sau cu gînd ascuns: drumul prin Albersdorf și Windbergen, direct spre Meldorf.

Începutul războiului fu vesel ca o petrecere — dans, joc și cîntec. La Windbergen, avangarda, fără să fi fost poftită, nimeri la o nuntă. Din celelalte sate ale Sudului fugise cine putuse fugi și toate casele erau goale și pustii; la Windbergen însă, se serba fără grijă o nuntă veselă.

Se povestea că părinții mirelui și cei ai miresei se împotriviseră cu îndîrjire să amîne nunta din pricina războiului. Trimiseseră numai, în locuri mai adăpostite, cea mai mare parte a tot ce putea fi cărat din gospodărie, ca și copiii nevîrstnici — tocmai ca și ceilalți din sat. A fost o îndărătnicie nesăbuită, care a avut urmări nenorocite pentru ei și pentru puținii nuntași poftiți, care au avut curajul să vină la nuntă.

Cînd, în liniștea nopții, avangarda se apropia de sat, auzi încă de departe muzică. Se opri nedumerită, ascultă, mai înainte puțin, trimise iscoade care se furișară mai întîi în jurul satului, apoi prin ulițe, dibuiau că toate casele, afară de una singură, sînt părăsite, se înapoiară și

raportară. După care, trupa înaintă și casa, unde petrecerea era în toi, fu repede împresurată.

Îndrăzneții și neprevăzătorii nuntași nu prinseră de veste decât în clipa în care ușa se deschise, trântită de perete, și mercenarii năvăliră înăuntru. Nu era chip nici de apărare, nici de fugă. Fără vreo împotrivire, fură măcelăriți toți bărbații, bătrâni și tineri — aflară cruce, deocamdată, numai lăutarii și femeile tinere. Acestea — care văzură cum, în câteva clipe, căzuseră în sângele lor, spintecați, străpunși, striviți, soții, iubiții, rude și prieteni — înlemniră de groază, parcă s-ar fi deschis deodată gura iadului, printr-o vrajă, împroșcând o legiune de diavoli.

Era îngrozitor și de necrezut ce se întâmpla; dar a fost încă mai înfiorător când mercenarii — după ce abia săvârșiră baia de sânge și, pe când unii trăiau morții afară, alții porunciră lăutarilor să cînte — apucară femeile și le duseră la locul de joc, învîrtindu-le în jurul lor. Lăutarii tremurau, femeile se văicăreau și ucișii dansau. Sunetele ascuțite și scîrțîitoare ale viorilor, larma năvălitorilor și țipetele femeilor se îmbinară într-o muzică adevărat infernală. Alți mercenari se adunară în jurul meselor și goleau, făcînd haz și urlînd, ce se mai găsea în ulcioare și cupe.

Vrednicul comandant al acestor fiare sîngeroase, un om încă tînăr, pe obrazul căruia, de altfel bine făcut, desfrîul brăzdase urme de neșters, o înșfăcase pe mireasă și o învîrtea în jurul său în sălbăticia dezmătată a simțurilor. Nenorocita care, cu puțin mai înainte încă dansase în dulce fericire cu alesul ei, acum văduvită și la bunul plac al unui mișel dezlănțuit, simți încolțind în ea curajul desperării și în dulcea amarăciune a răzbunării: îl pocni cu atîta putere în piept, încît el, alunecînd pe sângele de pe podea, căzu pe spate. Femeia se repezi la o partizană¹ rezemată într-un colț, o apucă și o înfipse adînc între coastele ticălosului — acesta mai putu urla o singură înjurătură și își dădu duhul.

Total se petrecu atît de repede, încît mireasa mai avu timp să înjunghie și un al doilea și un al treilea dintre

¹ Armă scurtă, cu lamă lată și apărătoare de mină, numită astfel fiindcă era arma de atac a partizanilor.

mișei și să strige suratelor ei să-i urmeze pilda : să-și răzbune morții, să se apere cu armele ucigașilor ca să-și apere cinstea.

Izbutiră în adevăr să-și apere cinstea — dar numai atât. Mercenarii, întărîtați de pierderea căpeteniei și a doi dintre ai lor de mîna unei fete, căsăpiră în grabă toate aceste nefericite ființe, pe care le cruțaseră doar pentru a le putea necinși și a le pregăti o moarte poate încă mai cumplită.

Așa se isprăvi nunta și așa începu războiul. Fieroasa nelegiuire săvîrșită de această avangardă a Marii Gărzi a fost preludiul dansului macabru de pe șesul de la Hemmingstedt.

Banda de ticăloși — adunătură din drojdia tuturor popoarelor Europei, ființe în care omenia pierise de mult fără urmă — petrecu pînă în zori cu băutură și joc de zaruri. Cîntece de dezmăț germane, franceze, spaniole, italiene, se amestecau cu clinchetul cupelor, cu zgomotul zarurilor, cu înjurăturile celor care pierdeau și rîsetele celor care cîștigau. Afară, rezemate de zidul casei, erau înșirate leșurile femeilor ; în mijloc zăcea mireasa, cu cununa ei plină de sînge pe fruntea pălită. Așa fură găsite de grosul oastei în înaintare, care se uni aici cu faimoasa și fieroasa Mare Gardă, pentru ca, împreună, să ucidă și să pirjolească tot ce le ieșea în cale.

Era o dimineată liniștită de iarnă ; cerul avea culoarea bucuriei și a iubirii — pămîntul, aceea a nevînătăiei. Pe bolta azurie mai scînteiau cîteva stele, în apus era agățat un sfîrc de lună argintie. Toată zarea din răsărit era chenăruită de purpură și împodobită cu o fișie de aur acolo unde avea să se ridice soarele. Pămîntul era acoperit cu zăpadă curată, căzută în ajun ; toți copacii și toate tufele aveau veșmînt alb.

Strălucitor, înflăcărat se ridică astrul zilei ; razele lui înroșeau zalele de oțel ale șirurilor de luptători care înaintau prin nenorocitul sat. Drumul trecea chiar prin fața casei în care fusese nunta. În zăpada pătată cu sînge dinaintea acesteia, erau întise cadavrele nuntașilor omorîți — în spatele lor, șezînd și rezemate de zid, cadavrele femeilor în podoabele lor de nuntă, sfîrtecate și mînjite. Marea Gardă trecu rîzînd în batjocură ; după ea, danezii

și holsteinenii cu cîntece vesele și aruncînd doar o privire fugară înspre zidul casei.

Tocmai cînd treceau cei doi frați încoronati, călărind unul lîngă celălalt, se ridică dintre cadavre un dithmarschean, care fusese numai amețit și își venise în fire, rezemîndu-se cu o mînă pe pieptul vecinului său. Părul lui alb era năclăit într-o parte cu sînge închegat — și dîre roșii îi brăzdau obrazul galben ca ceara. Își țintea privirea îngrozită, înnebunită, drept spre cei doi frați.

Caii lor se speriară, se opriră, se ridicară în două picioare și, împotriva voinței lor, cele două capete încoronate trebuiră să audă ce spunea bătrînul care trăgea să moară :

— Cerul să vă scuipe și pămîntul să vă înghită, tîlhari încoronati ! Ce căutați aici, în țara noastră pașnică ? Ce v-au făcut femeile noastre ce nu se pot apăra și copiii noștri nevîrstnici de-al căror sînge v-ați mînjit mîinile ? Să ardă sufletele voastre în iad, cu pară ce nu se stinge în veci ! Înainte ! Înainte ! Ucigași ! Jefuitori ! Va veni și ziua răzbunării, va veni ceasul blestemului, în care veți urla de frică și vă veți cutremura de groază ! Veți da să fugiți și să scăpați, dar nimeni nu va veni să vă mîntuie de cel ce răzbună sîngele vărsat !

O săgeată puse capăt acestui blestem ; cu inima străpunsă, bătrînul își zvîrli brațele în aer și se năru în zăpadă.

Călăreții trecură mai departe.

— Amarnică priveliște ! oftă regele.

— Din nefericire ! răspunse ducele. Grozăvia de nelăturat a războiului !

— Acest bătrîn pe care l-au căznit pînă la moarte, aceste femei pe care le-au ucis în chip atît de laș, nicidec nu vor pieri din gîndul meu. Mi se părea că ședeau acolo oa judecătorii noștri la judecata de apoi ! Acest război are un trist început, frate-meu !

— Nu e război fără sînge ! spuse ducele morocănos și era gata să mai adauge ceva, cînd regele îl întrerupse :

— Dar sînge nevinovat ! Am și început să mă necăjesc că am luat această gardă în serviciul nostru. Nu sînt oameni, sînt diavoli !

— De aceea nici nu sînt buni decît pentru a fi carne de tun. Să-i lăsăm să înfrunte prima ciocnire, iar dithmarschenii să-și dezlănțuie mînia împotriva lor !

— Numai să nu suferim noi și ai noștri pedeapsa pentru cruzimea lor. Cînd ne blestema bătrînul acela, parcă auzeam o prorocie amenințătoare.

— Ehei, domnule frate, dacă strigătele batjocoritoare ale unui țaran înnebunit pot să ne tulbure cumpătul, atunci ar fi fost mai bine să nu ne fi băgat niciodată în acest bîrlog de tîlhari !

— Frate Friedrich, venit-am aici ca să cucerim țara, sau ca să o pîrjolim ? Glasul regelui era dojenitor. Pentru a o cuceri nu aveam nevoie de acești ucigași și jefuitori străini. Poate chiar că ne vor îngreua cucerirea, fiindcă-i aduc pe locuitori la înverșunarea deznădejdei.

— Dragul meu frate regesc, pînă acolo nu vor ajunge lucrurile. Odată ce vom ocupa Meldorful, întreaga țară va îngenunchea în fața noastră. Mai greu va fi să împărțim prada — aceste fiare sălbatice nu se satură niciodată. Dar în cazul acesta avem puterea să-i ținem în frîu — douăzeci și cinci de mii contra cinci mii, dacă numărul lor nu va scădea pînă atunci.

O salvă de tun întrerupse convorbirea. Garda pornise atacul împotriva Meldorfului.

Orașul nu prea era pregătit pentru un atac prin surprindere — cel puțin nu așteptase un atac al unor forțe atît de mari. De aceea și apărarea a fost fără plan, sălbatică, desperată. Cînd mercenarii — vreo sută de oameni — văzură înaintînd împotriva lor o armată atît de uriașă, îi sfătuiră pe locuitori să predea de îndată orașul ; iar cînd cetățenii întăritați îi învinuiau că sînt fricoși și trădători și îi siliau să rămînă la posturile lor, simbriașii trecură la dușman după prima lovitură de tun.

Locuitorii — departe de a urma pilda străinilor — se îndrîjiră și mai mult în hotărîrea lor de a lupta pînă la cel din urmă și de a nu-l lăsa pe dușman să pătrundă în oraș decît peste trupurile lor. Ei nu șovăiră în această eroică hotărîre : mai întîi traseră repede și sigur cu tunurile lor, făcînd goluri mari în frontul Gărzii, apoi traseră săgeți și aruncară geriduri, la urmă atacară cu sulita lungă — arma tradițională a dithmarschenilor — și încă la poarta orașului se încăierară în lupte corp la corp. Duș-

munii nu puteau înainta decât greu și încet, iar pătrunderea în oraș fu plătită cu pierderi singeroase. Oricum, dirza și neprecupețita apărare a fost un câștig de timp, pentru ca bătrînii, femeile și copiii să poată fugi pe poarta de pe cealaltă parte a orașului, spre nord. Pe cei rămași îi aștepta însă o soartă cumplită.

După înțelegerea luată, Carsten Holm fusese trimis la Meldorf cu vreo două sute de oameni. De îndată ce se auziră cele dintîi strigăte, își adună mica ceată de luptători și, împreună cu bărbații înarmați ai orașului, alergă spre partea de sud. Cînd sosi acolo și văzu lungul șir de pedestrași și de călărași care venea din satul Windbergen în flăcări, strigă :

— Dușmanul ne-a amăgit : în loc să meargă pe vechiul drum, pe la nord de Hamme, ne atacă aici cu toate forțele. Nu avem destui oameni ca să-l ținem în loc cîtva timp ; tot ce putem încerca este să-l ținem în loc cîtva timp, pînă cînd acei dintre locuitori care nu se pot apăra vor apuca să fugă spre miazănoapte. Pentru aceasta nu-i nevoie să se jertfească toți. O parte din oameni să-i ajute pe bătrîni, pe femei și pe copii ca să poată fugi — deci îi vor însoți. Alegeți acum voi, cetățeni ai orașului Meldorf ! Care e voința voastră ? Fiecare din oamenii mei e gata, ca și mine, fie să rămînă, fie să plece cu fugarii.

— Vă mulțumim pentru prietenia voastră frățească, răspunse un bătrîn gîrbovit, dar nu vrem să fim bîrșiți că noi, cei din Meldorf, ne-am părăsit orașul, lăsînd apărarea lui în seama altora. Grăbiți-vă să scăpați tot ce se mai poate !

Atunci Carsten Holm cu dithmarschenii săi alergară înapoi în oraș, îi luară la zor pe cei ce șovăiau și-i ajutară să poarte copiii cei mici. Cîtiva bătrîni sau bolnavi nu mai puteau fugi — erau moșnegi și femei bătrîne care nu voiau să părăsească locul unde se născuseră — multe neveste se înarmară și alergară în ajutorul bărbaților care luptau pe viață și pe moarte la poarta orașului, pentru a învinge sau a cădea alături de ei.

Fugarii se împărțiră în două cete ; una o luă spre Büsum, cealaltă spre Hemingstedt. Escorta se împărți odată cu ele și Holm, cu partea sa din oameni, alese această din urmă direcție. Toți scăpară, afară de căpetenia escortei ; e drept că era cel din urmă din șirul de fugari,

dar nimeni nu prinse de veste cum se făcu — deodată dispăruse. Abia mai târziu s-a aflat, cu cea mai mare mirare, că fusese luat prizonier și dus la Meldorf, nenorocitul oraș cucerit.

Meldorful fu luat cu asalt — prilej binevenit pentru Marea Gardă de a face un prăpăd îngrozitor. Tot ce avea viață trebuia să moară, iar ce nu avea viață trebuia să fie fărâmat și zdrobit. Fură lăsate în picioare numai casele din pricina gerului aspru. Cu toate că aceste sălbătici fură săvârșite de avangardă, cu o temeinicie care nu mai lăsa nimic pentru grosul trupelor, cei doi frați încoronați trebuiră să fie martori ai unei scene încă mai revoltătoare decât cea pe care o văzuseră la Windbergen.

Intrind călare în oraș, văzură prin geamurile sparte ale unei case, o fată nevîrstnică, rămasă ascunsă pînă atunci, ieșind în goană cu un copil mic în brațe și urmărită de un mercenar. Cînd fata văzu că nu mai poate scăpa, se întoarse spre urmăritor și ținu copilul în fața ei, ca un scut. Copilașul își întinse mînuțele, zîmbind, spre chivăra lucie și panașul strălucitor — fiara cu chip de om îl pocni cu tăișul paloșului, spintecîndu-i tîgva. Da în clipa următoare ducele îl și împușcă pe mișel și salvă astfel fata; niciodată însă n-a mai putut uita această sfîșietoare vedenie — nici el, nici regescul său frate.

Pornind mai departe, trecură în tăcere prin poarta în tunecoasă a mănăstirii franciscane. Cerul era și el posomorît și vînat, așternînd un văl de ceață peste jalea de pe pămînt. Aerul era liniștit. Din depărtare se auză vuietul înăbușit al Mării de Apus¹ — semn de apropiată schimbare a vîntului și a vremii.

În timpul pregătirilor pentru încartiruirea și aprovizionarea trupelor din Meldorf și din satele vecine, cei doi frați încoronați se plimbau singuri, cu pași măsurați, dintr-un capăt în celalt și înapoi, în marea sală a trapezei mănăstirii. Regele se opri de cîteva ori, ascultînd; în cel din urmă întrebă:

- De unde vine vuietul care se aude în depărtare?
- Marea de Apus, spuse ducele.

¹ Astfel numesc danezii Marea Nordului.

— Îmi răsună în urechi ca tunetul răzbunării. De s-ar isprăvi cât mai curînd războiul ăsta !

— S-a și isprăvit, spuse ducele ; sper că locuitorii, înspăimîntați de acest urît început, se vor grăbi să se supună. De aceea, dacă Măria-Ta socoți de cuviință, să rămînem aici cîteva zile.

Înainte de a putea răspunde regele, intrară în sală cei doi tineri conți, Hans Ahlefeldt și cîțiva generali — la urmă și comandantul Marii Gărzi, iuncherul Slenitz. Acestuia din urmă, regele îi spuse cu vădită răceală :

— Oamenii dumneavoastră, domnule iuncher, sînt viteji dar cruzi. Ei nu cruță nici femeile, nici copiii nevîrstnici.

— Maiestate, răspuse Slenitz tot atît de rece, cînd șoimul se năpustește într-un cîrd de căprioare, nu stă să aleagă între căprioare și iezi. Vitejie fără cruzime nu se poate. Așa e războiul — nu avem încotro. Credeam că Maiestatea Voastră cunoaște lucrurile astea din războiul contra Suediei !

— Războiul îl cunosc, spuse regele Hans, dar numai acel război care se duce împotriva bărbaților armați ; soldații mei nu și-au încercat niciodată vitejia împotriva celor fără apărare ; iar un general trebuie să fie în stare a menține disciplina de război.

— Socoteam că Marea Gardă, care a slujit cu cinste atîtea capete încoronate, a fost luată în soldă pentru a purta război, nu pentru a jeli cruzimea războiului. Cînd oamenii noștri înving, nu trebuie să le băgăm vină, dacă odată cu dușmanii se prăpădesc și cîteva babe. Dacă se întîmplă asta, nu sînt eu răspunzător — nu pot fi pretutîndeni.

Regele își mușcă buzele și nu-i mai răspuse. Apoi se îndreptă spre fratele său :

— Vînatul nu-i mai bun decît cîinii ; să ne grăbim cu vînatorea, ca să ne putem descotorosi de toți deodată.

În clipa aceasta intră în sală Heinrich Rantzau, aducîndu-l pe Carsten Holm, căzut în mîinile avangărzii. Ducele îl recunoscuse îndată ; îi făcu semn și se retrase cu el într-un colț al sălii, iar regele îi urmă.

Holm se plecă adînc în fața celor doi nobili frați și spuse :

— Vă felicit, Maiestatea Voastră și Înălțimea Voastră, pentru acest început atât de fericit și mă bucur că mi s-a făcut cinstea de a primi smeritul meu sfat.

— Nu vă veți plînge nici din partea noastră de lipsă de recunoștință, spuse ducele Friedrich. Odată ce țara va fi cucerită și liniștea iarăși înscăunată, vă dăruim domeniul Tileburg, cu drept de moștenire din tată în fiu.

Holm se plecă și mai adînc și urmă :

— M-am lăsat prins de bunăvoie, acolo, la ieșirea din Meldorf, pentru a vă putea sluji și mai departe cu cunoștințele mele despre țară și despre firea locuitorilor ei. Dacă socotiți de cuviință, mă voi întoarce în mijlocul dithmarschenilor mei, fie pentru a grăbi supunerea, fie, dacă vor rămîne încăpățînați, ca să vă dezvălui Domniilor Voastre, planurile lor.

— Bine, spuse ducele, se vede că ești om deștept și cred că devotamentul ce-l arăți pentru noi pornește din inimă. Însă, după toate îndemnurile de pace pe care le-am făcut semeților locuitori ai ținutului, nu te putem trimite înapoi ca mijlocitor...

— Nici nu m-am gîndit vreodată la asta, îndrăzni Holm să întrerupă. Cîtuși de puțin ! Trebuie să vin ca fugăr, ca și cum aș fi scăpat pe ascuns din tabăra prizonierilor. Dar — pentru cazul că va birui pornirea spre război și stăruințele mele pentru pace vor trezi bănuiele împotriva mea, așa încît îmi va fi greu să scap iarăși încoace — vă sfătuiesc încă de pe acum să începeți cît mai repede atacul, înaintînd spre Dithmarschen de Nord și anume direct prin Hemmingsedt și drept spre Heide. Chezășuiesc că nu vă așteaptă nimeni pe acest drum și mă voi strădui să vă întăresc această părere.

Aici se aplecă iarăși și urmă :

— Rog a-mi face marea cinste — și nădăjduiesc că mi-o veți face — de a pofti Maiestatea Voastră și Înălțimea Voastră în ospitaliera mea casă din Heide.

Î se răspunse printr-un prietenos „da, da“, fu lăsat să se retragă și se dădură poruncile necesare pentru a face în așa fel ca plecarea lui să pară fugă.

Regele Hans care — întrezărind un apropiat sfîrșit al războiului — avea cugetul mai împăcat, îl chemă pe Heinrich Rantzau și-i spuse :

— Dragul meu, fratele meu și cu mine am hotărît să rămînem aici cîteva zile și să așteptăm, ca să vedem cum se vor purta dîrzii țărani bătăreți față de cele dintîi sapte de arme. Dorim ca acest popas să fie cît mai plăcut cu putință, încît, pentru înfăptuirea acestei dorințe, se cuvine să fie printre noi și nobilele dumneavoastră doamne și domnițe holsteinene. Nu mă îndoiesc că vom avea tot ce trebuie, ca mîncare și băutură, pentru a le ospăta.

Rantzau zîmbi, făcu o plecăciune și porni să îndeplinească porunca regească. Cîteva detașamente de călăreți fură trimise înapoi, cu însărcinarea să aducă din Mehlbek și castelele din împrejurimi doamnele, muzicanții, cîntăreții, saltimbancii și măscăricii, mîncăruri și băuturi de tot felul — și anume, cît mai multe cu putință.

5

Era o dimineată de duminică. Clopotele bisericilor chemau la rugăciune. Dangătul lor suna înăbușit în aerul greu și mohorît de moină. Parcă chemau la o înmormîntare — parcă erau clopotele de îngropăciune a libertății din Dithmarschen.

După trei zile de moină puternică, înfățișarea țării se schimbase cu totul; zăpada pierise de pe copaci și acoperișuri, de pe movile, coame de diguri, și creste de arături; mai rămăsese doar în jgheaburi și șanțuri, ca și în văile din Geest¹; lungi dîre albe și negre brăzdau șesul mlăștinos.

La Wöhrden ținea sfat Colegiul celor Patruzecișiopt; acolo se adunase mult popor din toată țara, mai ales însă din parohiile cele mai apropiate.

Părerile erau destul de împărțite — unii erau pentru pace, mai mulți însă pentru război. Dintre propovăduitorii păcii, cel care vorbi mai mult și cu mai multă aprindere fu Carsten Holm. El își încheie cuvîntarea astfel:

¹ Denumire a regiunilor mai înalte, mai puțin fertile, de cele mai multe ori nisipoase, în opoziție cu *Marsch*, regiune mlăștinoasă.

— Aș dori ca acei ce propovăduiesc războiul să fi fost la Meldorf și să fi văzut cum s-a schimbat orașul într-un timp atât de scurt ! Când am fost dus înapoi acolo ca prizonier, zăceau pe străzi, sfîrtecați, morți sau pe moarte, cei care puțin mai înainte încă fuseseră zdraveni și sănătoși, veseli și fără griji ; și de cine credeți că vorbesc — de bărbați înarmați ? Erau prăbușiți toți la poarta orașului. Nu ! Vorbesc de femei și de copii, de bătrîni cu părul alb. Soldații setoși de sînge zoreau încoace și încolo, cu sulița într-o mîină și prada în cealaltă, sau cîntau, beau și făceau larmă în casele cu ferestrele sparte. Peste tot auzeam scîncetele și văicărelile nenorociților tîrîți din ascunzătorile lor, schingiuiți, siluiți, uciși. Gemetele muribunzilor se îmbinau cu urletele călăilor. Ici era aruncată pe ușă o femeie goală cu trupul sfărîmat, colo era asvîrlit pe fereastră ce rămăsese dintr-un copil. Nu se poate ca atîta cruzime să fi fost nici la cucerirea Ierusalimului. Cumpăniți aceste grozăvii, voi, înțelepți părinți ai țării ! Aceeași soartă ne așteaptă aici și pretutindeni.

Cei care ascultau, îngălbenîră de spaimă și mînie — gîfîiră îndîrjiți. Dar acum luă cuvîntul Johan Arens, membru al Colegiului :

— Tot ce ni s-a povestit aici nu poate decît să înflăcăreze îndreptățita noastră răzbunare și nicidecum să ne ademenească la supunere rușinoasă. Sîngele celor uciși strigă la ceruri. Ce putem cîștiga printr-o predare înjositoare ? Cel mult o moarte înceată sau o robie și mai îngrozitoare. De fapt, ce s-a întîmplat ca să dea peste cap ceea ce se hotărîse cu chibzuire temeinică ? Ce am pierdut ? Cîteva sate care nu puteau fi apărate. Oare nu mai avem în puterea noastră acea parte a țării în care, în războaiele trecute, i-am gonit întotdeauna pe dușmanii învinși ? Ce am pierdut ? Cîteva sute din frații noștri de luptă. Dar noi ceilalți, miile de luptători, am cîștigat ură înzecită împotriva tîlharilor neomenoși care vin la noi cu paloșul într-o mîină și lanțuri în cealaltă. Ce am pierdut ? Cîteva sute de femei și copii, dar am cîștigat vitejie înzecită ca să răzbunăm nevinovatul lor sînge vărsat. Nu am pierdut nimic, decît poate cîtorva dintre noi le-a pierit avîntul de vitejie — din care, oricum, mai înainte nu aveau decît puțin sau deloc...

Carsten Holm îl întrerupse :

— Nu întotdeauna e fricos cel care vorbește pentru pace — fereala e una și frica e alta.

— Nu întotdeauna ! răspunse și Arens. Nu învinuiesc pe nimeni, nici pe dumneata. Trebuie să știi singur cel mai bine, dacă numai fereala te-a îndemnat să pleci cu femeile fugare, în loc de a lua parte la apărarea orașului.

Holm se uită în jurul său și spuse cu mândrie :

— Aici mai sînt încă vreo cîțiva dintre cei care au fost de față atunci. Să răspundă ei dacă nu le-am spus cetățenilor localnici că sînt gata să trec în locul lor, cu toate că aveam în fața ochilor o moarte sigură și fără folos !

Aceasta fu adeverit de către mai mulți dintre cei care înconjurau adunarea, iar Holm urmă cu glas triumfător :

— Țării îi sînt dator viața mea și vreau să-mi plătesc datoria cîstit, dar nu sînt atît de orb încît să mă las căsăpit fără rost. Dacă voi, ceilalți, vreți cu toții să luptați, sînt cu voi ; dar chibzuiți mai întîi cine să aibă grijă de cei fără apărare, cînd vom cădea !

— Carsten Holm e deștept și vorbește după cumpănire înțeleaptă, spuse Hans Peters, unul dintre cei Patruzecișiopt. Nu ar fi mai bine să ne ferim de furtună pînă nu e prea tîrziu ? Banii ceruți îi putem strînge cu ușurință ; iar cele trei întărituri — odată ce dușmanul a părăsit țara și după ce și-a trimis oamenii la vetre — ei bine, vom putea pune mîna iarăși pe ele.

— Iată vorbe înțelepte, se auziră mai multe voci. Hans Peters nu e dintre cei oare spun palavre.

Acum Johan Arens făcu repede doi pași înainte, întinse brațul și rosti cu tărie :

— Cunoașteți orașul de acolo ? Nu e oare Meldorf ? Oare nu acolo i-au măcelărit ei acum trei zile pe frații și surorile noastre, pe bătrîni, pe tineri, pe cine se nimerea ? Oare nu acolo sînge de om, sînge de dithmarscheni, a curs gîrlă pe ulițe cum curge apa ? Și ne mai vorbiți de pace ? Pace ! Da, pace cum are mielul care privește răbdător cum i se căsăpește mama și care se culcă rumegînd în liniște, întinzînd singur gîtul spre cuțit. Dumnezeule și Sfîntă Fecioară, cine a văzut ceea ce i-a fost dat lui Holm să vadă, trebuie să se prefacă în leu turbat, chiar dacă are o inimă de iepure. Vedeți acolo

pata întunecată ce se zărește pe turnul bisericii din Meldorf? Știți ce înseamnă aceea? Este stindardul regal stindardul singelui, care flutură ca o cobe a biruințe asupra statului liber Dithmarschen și care ne amenință — ei bine, toți voi, care v-ați săturat de libertate și de viață, alergați acolo, îngenuncheați în fața Danebrogului cum n-a mai îngenuncheat nici un dithmarschean după izbînzile de la Bornhøved! Îngenuncheați! Plecați capu în fața securii — și încă, murind, mîngîiați-vă cu gîndu că nu mai puteți vedea cum soldații învingători vă necinstesc nevestele și fetele și vă ucid copiii. Auziți, auziți cum tună acolo! E răgetul celor ce închină ca Dithmarschen să fie al lor; închină pentru nimicirea și pieirea voastră. Nu vreți să mergeți acolo, să le mulțumiți pentru urările lor?

Aici Arens se opri puțin; privirile tuturor erau atînte spre Meldorf, de unde se auzea o bubuitură de tun după alta și se ridica un nor de fum după altul, pînă ce un singur nor uriaș care învăluia întreg orașul.

Încă nu găsise nimeni ce să răspundă cuvintelor atîtătoare pe care Arens le rostise cu atîta tărie. Unii tăceau îngroziți, alții erau prea întăritați ca să poată vorbi; iar ceilalți se bucurau în tăcere că auziseră tocmai ceea ce simțeau și ei.

În cele din urmă, Wolf Issebrand, zîbind și vorbind cu glas tot atît de batjocoritor ca și Arens, spuse:

— Dacă ne ducem la acei preamiloști domni, să nu uităm să luăm cu noi, ca semn al smeritei noastre supunerii, stindardele pe care părinții noștri le-au depus în biserică! Le vom așterne la picioarele dușmanilor — aceste stindarde care au fost răpite blagorodnicilor duci și conți la Hamme, la Anbroen și aici, chiar aici la Wöhrden, cu atîta obraznicie și îndrăzneală! Aici la Wöhrden, unde plumbul topit a fost plătit cu oțel rece și unde nobilii oaspeți au fost primiți cu atîta lipsă de bunăcuviință!¹ Cu aceasta vom face cea mai bună do-

¹ Contele Geert cel Pleșuv (Niels Ebbesens) încercase să supună Dithmarschen. El pătrunse în Wöhrden și risipi mica oaste a apărătorilor, din care o parte căută refugiu în biserică. Cum cel închiși acolo nu vroiau să se predea, contele a poruncit să se dea foc bisericii; cînd

vadă a căinței și pocăinței noastre, pentru păcatul strigător la cer al părinților noștri de a nu-și fi precupețit viața și avutul pentru neatințare și țară.

Răsunetul acestor cuvinte a fost izbucnirea năvalnică a tot ce moccise înăbușit atîta vreme în mii de inimi vitejești și dornice de luptă — întocmai cum apele mari se rostogolesc cu putere neînfrîntă peste zăgazuri, rupînd și rostogolind cu ele tot ce le stă în cale. Aproape într-un singur glas fu hotărît și vestit ; Luptă pentru libertate sau moarte ! — și aceasta cu vorbe tari și sudalme groaznice.

Nu a lipsit mult ca Holm și ceilalți propăvăduitori ai păcii să cadă jertfe acestei dezlănțuiri de sălbatic avînt războinic. Însă Arens și mai mulți alți membri de vază ai Colegiului făcură zid în jurul lor — își dădeau seama că acum, mai mult decît oricînd, era nevoie de unire, că fiecare braț era scump și că sub nici un cuvînt nu trebuia să se facă vărsare de sînge între ai lor.

Issebrand tăcu ; pentru el era totuna dacă venea sau nu venea cu ei Carsten Holm și cei care gîndeau ca dînsul. Numai cînd începură dezbaterile pentru măsurile de apărare, spuse cam înțepat :

— Să auzim părerea lui Carsten — poate că de data asta ne va destăinui unde să-i așteptăm pe dușmani.

Liniștit și făcîndu-se că nu-l atinge înțelesul răutăcios al acestor cuvinte, Holm răspunse :

— Întîia dată ne-au înșelat dușmanii, dar acum cred că am prins din vorbele lor că-i putem aștepta, sigur, pe drumul cel mai apropiat de la Meldorf la Hemmingstedt.

Johan Arens spuse surîzînd :

— Cred că Holm nu prea are noroc cînd încearcă să ghicească — de obicei se întîmplă tocmai pe dos ; și de aceea eu unul socot că trebuie să-i așteptăm pe oaspeții noștri ori la Hamme ori la Büsum.

— Eu însă, spuse Issebrand, împărtășesc de data asta părerea lui Holm. Nu putem crede că el ghicește rău

plumbul începu să se topească și să picure pe dithmarscheni, aceștia, în deznădejdea lor, încercară o ieșire. Din toate părțile le veniră în ajutor cete din oastea risipită. Holsteinenii fură bătuiți ; două mii dintr-înșii căzură. Contele scăpă numai cu fuga ; el nu și-a mai încercat niciodată norocul în Dithmarschen.

chiar întotdeauna. Data trecută ne-am încrezut în el și am greșit ; dacă de data asta nu ne încredem într-însul, s-ar putea întâmpla să greșim din nou.

— Ca să nu greșim cu totul, strigă unul dintre cei Patruzecișiopt, ne-am putea întări în toate trei pozițiile. Ele nu sînt atît de îndepărtate una de alta încît să nu se poată veni repede în ajutorul celei care va avea de înfruntat atacul cel mai puternic. Iar dacă dușmanul își împarte forțele, va fi nevoie oricum să le împărțim și noi pe ale noastre.

Față de aceasta, unii fură de părere că ajutorul ar veni prea tîrziu în cazul în care dușmanul și-ar uni toate oștile împotriva uneia dintre poziții și că un atac la Büsum ar putea fi zădărnicit dacă se deschid zăgazurile și ținutul Marsch va fi pus sub apă. În cele din urmă, după lungi dezbateri, hotărîră că trebuie să fie apărute toate căile spre Nordmarsch, însă cea spre Hemmingstedt cu efectivul cel mai slab, fiindcă are poziția naturală cea mai puternică. Cei mai mulți dintre membrii Colegiului socoteau că era destul ca acolo să se afle un singur steag și cîteva tunuri.

Tocmai cînd urma să se ia această hotărîre, o poteră aduse trei iscoade dușmane. Două dintre ele fură rupte în bucăți de mulțimea îndîrjită ; pe cea de a treia, Issebrand izbuti să o scape și, cercetînd-o cu îndemînare, s-a putut afla că dușmanul plănuia să atace în adevăr acolo unde bănuise Holm.

Cei mai mulți credeau că era doar un șiretlic de război — totuși, știrea avu drept urmare că se spori pînă la trei steaguri efectivul de pe drumul spre Hemmingstedt, adică la vreo cinci sute de oameni, cu douăsprezece tunuri.

Trupa necesară a fost strînsă din cele trei comune : Neuenkirchen, Hemmingstedt și Wöhrden. La dorința sa, Issebrand primi comanda acestei poziții, dar el mai ceru ca să-i fie alăturat și Carsten Holm, cu aceleași puteri de comandant.

Mulți se arătară mirați la auzul unei asemenea cereri, dar Issebrand îi lămuri cu multă răceală : Holm i-a fost însoțitor în solie — acum voia să-l aibă lîngă el și în luptă. De la adîncă lui înțelepciune și marea lui viclenie aștepta un puternic ajutor. La acestea, Holm se sili să zîmbească, dar un fizionomist ar fi citit pe chipul său

atît neîncredere în lauda lui Issebrand, cît și neplăcerea de a primi cîntecul ce i se făcea.

Așadar, totul era orînduit ; acum se punea întrebarea : care dintre părțile oastei de apărare să poarte stindardul cel sfînt, crucea miruită ? Fiecare parte cerea pentru ea această întruchipare a chezășiei și ocrotirii, susținînd că postul ei era cel mai important și cel mai primejduit și întărindu-și spusele cu tot soiul de temeuri — și mai puternice, și mai slabe. Cei Patruzecișiopt văzură că nu puteau face altceva decît să lase sortii să hotărască.

Atunci Carsten Holm sări înaintea lor și strigă îmbufnat că acolo unde avea să fie crucea voia să fie și el — că anumiți oameni au pus la îndoială vitejia și cîntecul lui — ei bine, stăruia acum să i se dea prilejul a dovedi că are și una și alta iar pentru așa ceva locul cel mai potrivit era Dusendüwelswarf.

Unul după altul, membrii Colegiului încuviințară și unii, îi sprijiniră chiar cererea, arătînd că acest loc se află în mijlocul liniei de apărare, de unde crucea, odată cu luptătorii, putea fi dusă repede la punctul amenințat, dacă era atacată una din aripi.

Obrazul posomorît al lui Holm se schimbă pentru o clipă într-un mic suris răutăcios ; el îi aruncă o privire scurtă lui Issebrand, iar una mai lungă lui Reimer. Acesta din urmă stătuse pînă acum tăcut, în afara cercului, și nu prea urmărise mersul sfatului. Acum intră drept în mijlocul celor Patruzecișiopt și spuse :

— Nu mă mai îndoiesc nici eu că dușmanul vrea să atace la Hemmingstedt și vă rog să ne trimiteți acolo și pe noi, cei din Wiemerstedt.

Colegiul încuviință și aceasta.

Apoi, întreaga adunare, Colegiu și popor, intrară în biserica din Wöhren care, după războiul împotriva contelui Geert, fusese mult mărită și bogat înzestrată cu odoare. Preoții stăteau în fața altarului și dădeau binecuvîntare poporului adunat la rugăciune. Înaintea preoților se orînduiră și îngenuncheară pe două rînduri în jumătate de cerc cei patruzeci și opt de dregători ai țării — cei mai mulți dintre ei preacinstiți bătrîni cu plete albe. În spatele lor se înghesuia popor, cît încăpea în biserică. Pe măsură ce intra mulțimea, preoții blagosloveau în toate părțile. Corul începu să cînte și cîntarea se înălța

spre boltă și se răsfrîngea în ziduri. Stindardele, acele mîndre mărturii ale faptelor vitejești săvîrșite de părinți, se legănau deasupra capetelor poporului care se închina.

Atunci ieși din paraclis, între doi preoți, o fecioară purtînd vălul și smeritul veșmînt albastru-cenușiu de călugăriță — era Telse Wollersien ; după ea venea un al treilea preot, purtînd sfînta cruce. Se opri ră cu toții în fața altarului și, în timp ce răsuna cîntece de slavă, preoții îi scoaseră de pe cap vălul, îi acoperiră pieptul cu o platoșă de aur și brațele cu zale, îi puseră pe cap o chivără cu pene înalte și îi dădură crucea în mîini.

Cum stătea așa, în frumusețea tinereții, cu ochii strălucitori și obrajii îmbujorați, pletele-i grele căzînd pe umeri, semăna cu o valkirie sau o zeiță a războiului care primește jurămîntul de credință al muritorilor.

După ce se isprăvi slujba și mulțimea ieși din biserică, frumoasa păvăzașă feciorelnică fu predată lui Wolf Issebrand — și acesta, la rîndul său, o predă, odată cu comanda gărzii crucii, lui Reimer.

Tînarul, îndrăgostit dar neînduioșat, primi cu mîndrie această dovadă de mare cinste. Și astfel, însoțită de îmbărbătarea celor mai bătrîni și de urările celor tineri, porni mica ceată de viteji, care ținea în mîinile ei ursita necunoscută ce aștepta țara Dithmarschen.

Trecuse de amiază cînd ajunseră la marginea ținutului Geest, la sud de Hemmingstedt, acolo unde șesul se întinde de la Meldorf spre regiunea mlăștinoasă. Drumul din oraș înspre Nordmarsch e închis între șanțuri și merge în linie dreaptă spre vîrfurile șesului de Geest ; însă la depărtare de cam o bătaie de săgeată face un cot spre apus și numai ceva mai departe ajunge pînă la înălțimea șesului.

Tocmai înaintea acestei cotituri, Wolf Issebrand își opri ceata și puse să se ridice îndată un val de apărare. La aceasta luă ră parte cu însuflețire tineri și bătrîni din cei care însoțiseră pe luptători, apoi și alții care veniră în grabă de prin satele cele mai apropiate. Oricine putea să-și folosească brațele dădea ajutor — cu tîrnăcoape, sape, lopeți și roabe. Chiar și cei care nu erau în stare să facă altceva, adunau pietre.

Issebrand era pretutindeni și conducea lucrările ; nu era nevoie de nici o îmbărbătare — încă înainte de a

se lăsa noaptea, valul era ridicat pe întreaga lățime și la adăpostul său erau puse în bătaie tunurile. Dintre acestea, șase puteau bate spre partea dreaptă a drumului, iar celelalte șase puteau ține sub foc și cotitura. Un șanț adânc împrejmua întreaga întăritură, iar la depărtare bine socotită mai erau alte două valuri, tot cu parapete, ceva mai jos.

Toată după-amiaza fusese o ceață deasă, binevenită pentru a ascunde privirii dușmanului ceea ce se făcea aici.

Era miezul nopții; stelele scilipeau fără vlagă prin vălul subțire de ceață. Vremea era caldută, liniștită, vântul adormit și aerul nemișcat — parcă se întreba cerul din care parte și împotriva cui să dezlănțuie furtuna. Se auzea numai vuietul mării, veșnic în frământare, acel glas prevestitor ce nu ajunge niciodată neluat în seamă pînă la urechile țaranului din Dithmarschen.

Issebrand auzi și el acel glas mergînd dintr-un capăt în celălalt al valului — se opri în fața lui Reimer, care stătea cu capul plecat, rezemîndu-se pe un tun, și îi spuse:

— Mîine vom avea vreme neliniștită și vînt dinspre miază-noapte; dacă vrea dușmanul să poftască la noi, poate că va trebui să se bălăcească și să înoate. Capul sus, Reimer! Văd că nu ai chef de dormit, cum nu am nici eu — hai să tragem un cîntec!

Reimer plecă de lîngă tun și se uită înapoi — acolo era cortul în care se afla Telse, cu tatăl ei și cîteva femei din neamul Wollersien.

— Te temi să n-o trezești pe stegara noastră? îl întrebă Issebrand. N-ai grijă, că nu doarme, cum nu dormim nici noi. I-am auzit toată noaptea cum vorbeau în șoaptă, acolo înăuntru. Cîntă, băiete și fii vesel.

Acum tînărul tresări, se duse iarăși la tunul său, se așeză pe țevă, apucă sulița de lîngă el și începu un cîntec popular de război. Întîi se adunară în jurul său mai mulți alții, ținîndu-i isonul; apoi, pe măsură ce se deșteptau, de-a lungul întregului parapet, luptătorii care nu voiau să-și părăsească locul cîntau cu toții vechiul cîntec ce le era atît de drag.

— Asta-i Reimer! oftă Telse și plecă obrazul îmbujorat pe crucea rece care o despărțea de iubitul ei; dar suratele ei ieșiră din cort ca să poată auzi mai bine frumoasa voce a tînărului.

Adesea, înainte vreme, la serbări vesele, cînd tobele și fluierile tăceau și flăcăii aveau răgaz să mai răsufle, ele îl înconjuraseră pe tînăr, ascultaseră la cîntul lui frumos și fuseseră pline de voie bună.

6

Ziua de 17 februarie începu ; pentru mii și mii avea să fie cea din urmă a vieții. După miezul nopții se stîrnise un vînt de nord-est, care spori mai apoi pînă la furtună puternică, gonind norii reci, grei de ploaie, dinspre mare spre uscat.

Tîrgușorul Meldorf era cuprins de zarvă și forfotă : casele erau pline de luptători care benchetuiau, iar cei care nu mai încăpeau în case roiau pe străzi în toate părțile. Peste tot răsuna cînt și muzică, dar mai ales acolo unde altădată se auzeau numai liturghii și psalmi — între vechile ziduri austere ale mănăstirii. Sunetul voios al cornurilor, flautelor și viorilor se potrivea tot atît de puțin cu șuieratul vîntului și vuietul din afară, ca și strălucirea lămpilor din marea trapeză prefăcută în sală de dans.

Deodată, cel dintîi bubuit de tun făcu să zbîrnie ferestrele cele înalte. Dansul se opri. Muzica încetă. Cavalerii mulțumiră domnițelor, le duseră la locurile lor și în grabă fură schimbate între multe perechi tainice strînger de mîini, cuvinte de dragoste și priviri care spuneau încă mai mult, chiar dacă adesea nu erau decît în glumă. În fiecare dintre ei mai dăinuiau încă plăcerile nopții trecute și, în zorul plecării, se și gîndeau la viitoarele nopți pe care avea să le petreacă la Heide ; ba, cîte un cavaler îndrăgostit își și dădu întîlnire cu aleasa inimii sale pentru seara următoare.

Nici o despărțire nu fu atît de dureroasă ca aceea dintre Ebbe Geed și drăgălașa Ida Rantzau ; ea plină de bucurie în nădejdea de a-l revedea cît de curînd — el plin de neliniște și de presimțiri ciudate.

— Voi avea să înfrunt o luptă nesigură — spuse el, cînd duse la buze pentru a treia oară mîna fetei — și această nesiguranță, frumoasă domniță, îmi zăvorăște limba.

— Nu face nimic, răspunse dînsa cu un zîmbet șiret, ne vom revedea doar foarte curînd — numai să nu uitați pînă atunci ce mai aveți să-mi spuneți.

— Foarte curînd! repetă el oftînd adînc, lăsă mîna fetei și apucă inelul de pe degetul său, îl răsuci de mai multe ori, îl scoase pe jumătate și apoi îl înfipse la loc. Ida își plecă genele într-o dulce așteptare.

Atunci a doua bubuitură de tun zgudui ferestrele; perechea îndrăgostită sări ca dintr-un vis.

Încă o strîngere de mîini, încă o privire înflăcărată, un „la revedere” șoptit în taină și cavalerul danez ieși în grabă din sală, ca și toți ceilalți, ca să schimbe straietele ușoare de bal cu veșmintul greu de oțel al dansului armelor.

În curtea mănăstirii stăteau înșeuăți caii de luptă ai regelui, ai ducelui și ai celorlalte căpetenii, tropăind nerăbdători și făceau spume mușcîndu-și zăbalele. Mîndrii cavaleri stăteau la poarta mănăstirii, împlătoși și încoifăți, în așteptarea celui de al treilea semnal. Hans Ahlefeldt se înfățișă înaintea celor două capete încoronate și spuse cu glas care voia să pară nepăsător:

— Vreme cam neplăcută pentru o călătorie, după o noapte fără somn.

— Ba chiar a dracului, răspunse regele Hans și, prin ușa deschisă, privea cerul care împrósca pe pămînt un amestec de picături de ploaie și fulgi de zăpadă.

— Nu e mai rea pentru noi decît pentru dușmanii noștri, fu părerea ducelui Friedrich.

— Dar noi avem vîntul în față, mîrii Ahlefeldt.

— Cu-atît mai bine! hotărî ducele, oamenii noștri vor fi cu-atît mai zeloși să intre în noile cvartiruri!

Ahlefeldt nu era tot atît de înflăcărat:

— Va fi greu să înaintăm prin mocirlă și tunurile noastre nu vor putea trage.

— Vom lovi atunci cu sulitele și paloșele! strigă Friedrich. Avem destul ca să apărăm Danebrogul vostru!

Era o obrăznicie față de un general danez de rangul lui Ahlefeldt și răspunsul ar fi fost foarte mîndru — dar în clipa aceea tunul de alarmă bubui pentru a treia și cea din urmă dată.

Regele mormăi în timp ce încăleca :

— Poate că nu era rău dacă mai așteptam încă o zi, frate Friedrich. E o vreme afurisit de a dracului !

— Nu drăcuți vremea Domnului ! rosti ducele. E ziua nunții noastre cu bogata băltoacă. În poala miresei curge aur din ceruri.

— Curge apă ! strigă regele. Asta o văd — și apoi va curge sînge ! Așa vreme de nuntă — să fie a dracului !

Apoi dădu pîteni armăsarului său, care sforăia de nerăbdare, și porni urmat de toată suita să treacă în revistă trupele aliniate.

În fruntea oștirii de treizeci de mii de oameni era uriașul iuncher Slenitz, comandantul Marii Gărzi, împlătoșat în oțel din cap pînă în picioare, pe un armăsar negru, tot atît de uriaș. Cînd regele ajunsese în fața iuncherului, îl salută cu paloșul său cel lung, ridică viziera și spuse :

— Cu încuviințarea Maiestății Voastre, o iau înaintea și poruncesc o cină caldă și un bun cvartir la Heide.

Regele dădu din cap și răspunse :

— Vor fi binevenit amîndouă, după gustarea rece de azi dimineață. La revedere pînă atunci, iunchere.

Slenitz porni în trap ; calul sufla greu sub povara pe care o purta. După comandant uriau tunurile Marii Gărzi ; urmau apoi cei cinci mii de mercenari, atît de vestiți și atît de fîroși. Lungile lor sulite se legănau în cadența tobelor, surlilor și a unui cînt monoton urlat cu glasuri răgușite ; lungi coloane coborau pe pîmînișul din fața porții de miazănoapte a orașelului. După aceștia venea pedestrima holsteiniană, cu tunurile ei ; cînd un steag ajungea în dreptul regelui și ducelui, se oprea cîteva clipe și dădea onorul, după datina ostășească de atunci. Urmau soldații danezi și, în sfîrșit, cavalerii în fruntea cărora se încolonnară regele și ducele cu suitele lor, avînd în frunte pe Hans Ahlefeldt cu falnicul Danebrog.

Cavalerii holsteineni formau ariergarda ; după aceștia venea convoiul oastei — nesfîrșite șiruri de furgoane cu muniții și subsistență, unele încărcate cu bere, altele cu vin și iarăși altele duceau pături, pături și perne, veselă de tacîmuri ; unele ale regelui, altele ale ducelui și altele ale cavalerilor holsteineni. Apoi carele pline cu de-ale mîncării : vînat sau carne de vită — totul gata pentru frigare sau cuptor.

La urmă de tot veneau vivandieri și vivandiere, muzicanți și saltimbanci, neveste și copii de ostași, fără nici o rînduială. Dacă vremea ar fi fost mai bună, n-ar fi lipsit nici nobilele domnițe. Ele trebuiau însă se se mulțumească a rămîne mai departe la mănăstire și, de la ferestrele acesteia făceau semne vesele de rămas bun soților, iubiților, taților, fraților, rudelor și prietenilor.

Cei de pe valul de la Dusenddüwelswarf auziseră bubuitul celor trei semnale de la Meldorf, cu toate că vîntul sufla împotriva. Dar ceața era groasă și plină de zăpadă, așa că nu era cu putință să se vadă pînă acolo, după cum nici nu se putea ghici încotro avea să se îndrepte dușmanul. Furtuna creștea mereu și viscolul se întetea.

Issebrand făcu o inspecție a tunurilor, porunci să se acopere gropile în care avea la îndemînă pulberea și fitilurile, ca să fie la adăpost de umezire, dar nu înceta să se uite din cînd în cînd și spre drumul de la Meldorf.

Trecuse ceva mai mult de un ceas după ce se auzise cea de a treia bubuitură de tun acolo, cînd Reimer strigă de la postul său de observație :

— Văd ceva sclipind acolo, în depărtare — vino să vezi și tu, Wolf Issebrand !

Acesta sosi în grabă, se uită cîteva clipe și deodată strigară amîndoi într-un glas :

— Iată-i !

Cei din tranșeeie săriră cu toții ca să ajungă pe parapet, dar căpetenia îi opri :

— Înapoi ! N-aveți ce căuta aici ! Dușmanul nu trebuie să prindă de veste că-l așteptăm, decît abia cînd va vedea fumul tunurilor noastre ! Păstrați rînduiala ; fiecare la postul său !

Mai privi odată spre Meldorf ; acum putea desluși bine în zăpada albă un șirag întunecos și slabe luciri de arme ; pe măsură ce se apropia, fișia cea întunecoasă se arăta tot mai mare și mai lungă. Lucirile se înmulțeau și se întăreau.

Issebrand se repezi la adăpostul ștafetelor :

— Încălecați, băieți, și zburati în galop la Heide ! Spuneți celor Patruzecișiopt că dușmanul vine aici ; să ne trimită întăriri din Lunden, Delve și celelalte comune din nord. Să trimită oameni în goană la Büsum, la stăvilare,

și să se deschidă zăgazarile — dacă n-au și fost deschise pînă acum — să nu se piardă nici o clipă !

Apoi se repezi la tunari :

— Ochiți țintă în șosea — dar nimeni nu trage înainte de a da eu poruncă ! Ați înțeles ?

Oștirea dușmană înainta destul de încet. Pe bucata de drum de la Meldorf pînă acolo unde mărșăluia acum, îi și pierise ținuta războinică și se destrămase ordinea. Vremea se strica tot mai rău, drumul se desfunda tot mai mult. Numai cu greu puteau să tîrîie caii înaintași tunurile cele grele : cînd se opintea unul, celălalt se poticnea în nămol ; ici se rupea un ham, colo se năruia un cal istovit — toate acestea cășunau opriri.

Pedestrimea care venea în urmă trebuia să frămînte aluatul brăzdat de roțile tunurilor : oamenii oboseau și gîfîiau, șirurile șovăiau, se învălmășeau, se rupeau, iar cei din margini erau împinși în șanțurile adînci din amîndouă părțile drumului. Peste tot înghesuială, stîlciri, ocări și înjurături — dezordinea creștea și ofițerii nu mai erau în stare să o stăvilească. Numai cînd Slenitz își întorcea calul și urla cu glasul său de leu, se făcea liniște pentru cîteva clipe.

Ajunseră astfel la depărtare de vreo două sute de stîneni de val fără să-l bage în seamă, căci zăpada îi biciaua drept în ochi, iar oamenii lui Issebrand așteptau nemișcați și tăcuți.

Juncherul Slenitz era nerăbdător și pornise ceva mai repede înaintea trupei — cînd văzu deodată cel dintîi dintre șanțuri, care tăia drumul tocmai unde era cotitura. Se opri și desluși acum, în aceeași clipă, nu numai cel de-al doilea șanț, dar și valul pe al cărui parapet se întrezăreau țevi de tun și capete de oameni. Se întoarse repede la ai săi, porunci pedestrimii să stea pe loc și tunarilor să deschidă focul asupra valului. Începuse să-l neliniștească tăcerea dușmanilor.

Cînd Issebrand văzu că se întorc tunurile și se deshamă caii, dădu poruncă să se înceapă sîngeroasa muncă a zilei ; trei ghiulele brăzdară șirurile înghesuite ale Gărzii.

Tunarii lui Slenitz răspunseră acestui salut, dar nu puteau trage și ei în carne vie, mai întîi fiindcă viscolul stînjenea ochirea și apoi fiindcă dithmarschenii aveau acope-

rire bună în spatele valului — totuși căzură câțiva și dintre ai lor.

Urmară mai multe salve din amîndouă părțile — cele ale dithmarschenilor năprasnic de ucigătoare, ca și cea dintîi, pe cînd focul Gărzii slăbea tot mai mult. Cîteva tunuri fură lovite și scoase din luptă, la altele se umezise pulberea sau fitilul și nu se aprindea. Atunci Slenitz porunci să se ia valul cu asalt. Vitejii săi luptători primiră cu bucurie asemenea poruncă — erau deprinși să se bată, iar nu să se lase sfîrtecați fără să se poată apăra. Trecură în goană pe lîngă tunurile amuțite și mereu înainte — spre cel dintîi șanț, își așezară de-a curmezișul acestuia lăncile și deasupra mănunchiurile de nuiiele și împletituri de răchită, pregătite la Meldorf pentru un asemenea prilej. Unii mai curajoși săriră de pe un mal pe celălalt. Bucata de pămînt dintre cel dintîi și cel de-al doilea șanț se umplu repede.

Dar acum se ivi o nouă piedică : mănunchiurile de nuiiele și împletituri de răchită trebuiau aduse tocmai de la furgoane și trecute apoi prin șirurile dese de pe drum. Oștirea nu se putea desfășura nici în lături, fiindcă de o parte și de cealaltă a drumului erau șanțuri adînci. Ghiulelele dithmarschenilor nu conteneau să doboare fișii întregi din aceste rînduri îmbîcsite. Lunga coloană zvîcnea, se frămînta, se sbuciuma, se clătina, se zbătea, ca un șarpe uriaș în care se înfig cutite din toate părțile. Pierise ordinea și, odată cu ea, și chibzuința liniștită ; în locul lor asupra ostașilor se abătu frica. Ofițerii dădeau comenzi nesigure, șovăitoare, care adesea se băteau cap în cap. Răniții se văicăreau și urlau. Se auzeau limpede, purtate de vînt, strigătele de bucurie, de batjocură, blestemele și amenințările dithmarschenilor. Toate acestea măreau neliniștea și zăpăceala unor luptători atît de obișnuiți să învingă. Nu era altă scăpare decît să dea înapoi, să iasă din această capcană ucigătoare. Grozavul glas al căpeteniei, pe care încă nu-l acoperea nici gălăgia, nici furtuna și nici bubuitul tunurilor, porunci :

— Retragere !

Fu o învălmășeală sîngeroasă — mai sîngeroasă încă decît ofensiva. Oamenii se îmbulzeau, se înghesuiau, se împiedicau, erau călcați în picioare. Fiecare se îmbrîncea să treacă șanțul ; în multe locuri se rupseseră șubredele podețe. Șanțurile se umplură de trupuri de ostași, care acum formară un fel de pod pentru cei care urmau după ei.

Iuncherul Slenitz nu se urnise din locul său. Liniștit, neînfricat ședea pe armăsarul lui în timp ce ghiulelele îi zburau pe la urechi și avangarda se îmbulzea destrămată în jurul său. Pe el nu-l putea doborî începutul nenorocit al luptei, ci îl îndemna să ia măsuri pentru un alt atac, cu alte mijloace. Făptura lui uriașă se înălța deasupra luptătorilor pe care îi comanda. Oamenii se frământau în jurul lui, ca talazurile mării în jurul unei stînci care rămînd neclintită în marea turbată și furtuna dezlănțuită.

De pe parapetul valului, Issebrand privea tăcut și zîmbitor zăpăceala oastei dușmane. Tunurile sale fulgerau și bubuiau fără încetare.

Reimer din Wiemerstedt, venind lîngă el, zise :

— Se vede că găluștele noastre nu sînt pe placul nobililor noștri dușmani — nu le trebuie mai multe și vor să plece — nu s-ar cuveni poate să-i însoțim o bucată de drum ?

— Încă prea devreme, Reimer, încă prea devreme, răspunse cel care simțea povara răspunderii pentru ai săi. Nu trebuie să jertfim oamenii noștri decît atunci cînd nu mai avem altă nădejde. Deocamdată tunurile noastre le fac destulă cinste dușmanilor. Să așteptăm pînă ce marea ne va veni în ajutor — bunul și vechiul nostru tovarăș de luptă trebuie să sosească de la o clipă la alta.

Deodată văzură amîndoi o ceată de oameni care treceau pe lîngă val și se năpusteau asupra drumului.

— Cine sînt ăștia ? întrebă Reimer.

— Nu știi ? Sînt întăririle pe care ni le trimite Heide. Este steagul celor din Tellingstedt. Dar sînt prea năvalnici — și asta nu-i bine ! Uite cum Garda își reface rîndurile și se pregătește să-i primească !

— Trebuie să le venim în ajutor !

— Pentru nimic în lume ! Soarta țării e în mîinile noastre. Dacă părăsim întăritura asta și ne covîrșește uriașa oaste dușmană, totul e pierdut !

— Uite-i ! Acum sar peste cel din urmă șanț — uite cum își întorc sulitele și le întind ! Acum e acum ! Poruncește cel puțin să înceteze focul — altfel îi secerăm pe-ai noștri odată cu dușmanii !

— Nu, nici asta ! Du-te de le ordonă tunarilor să ochească ceva mai sus ; dar să tragă mereu și să nu precupească ghiulelele.

Reimer se grăbi să comunice tunarilor ordinul lui Issebrand. Când Slenitz văzu atacul celor din Tellingstedt, îi strigă trupei sale :

— Pe ei, băieți ! Acum punem mîna pe ei ! Au venit fără să-i chemăm — luați-i în primire, așa cum îi șade bine Marii Gărzi !

Se încinse o luptă înverșunată. La început, Garda nu putu ține piept atacului năvalnic și sulitelor mai lungi decît lăncile lor. Dar nu putea fugi departe — drumul era închis. O coloană o împingea înaintea ei. Neputînd fugi, oamenii fură siliți mai întîi să stea pe loc și apoi să pornească împotriva cetei de semeți care se încumeta să-i atace.

Un sfert din steagul de o sută de oameni din Tellingstedt căzu ; ceilalți săriră cu sulitele lor întoarse peste șant, unde Garda nu putea să-i urmărească îndeaproape.

Lîngă Issebrand și Reimer se mai urcaseră și alții pe parapet ca să privească lupta. Issebrand își frîngea mîinile :

— Ei, vedeți ? Iureș fără chibzuință ! Pierdere de sînge fără folos.

Apoi alese doi dintre oamenii mai tineri :

— Voi amîndoi — călare și goană la Heide ! Spuneți-le că focarul luptei e numai aici. Nu auzim nici o lovitură de tun din altă parte. Aici să vină toți. Și întrebați-i ce se întîmplă cu zăgazurile de nu se revarsă marea ? Dacă cei din Nörremeldorf și Büsum dorm — apoi să dea trăsnetul într-înșii !

Ștafeta porni în galopul cailor spre Heide.

Acum sosi în pas alergător o nouă trupă — erau steagurile din Delve.

Comandantul Gărzii, încercat în atîtea alte războaie, nu voia să piardă cel dintîi slab surîs al soartei armelor ; porunci ca toate tunurile care mai puteau fi folosite să fie așezate în bătaie și să tragă în ceea ce rămăsese din oamenii din Tellingstedt. Aceștia, nehotărîți, nici nu înaintau, nici nu se retrăgeau. Oamenii din Delve, care nu mai încăpeau în adăpostul valului, rămîneau și ei în bătaia tunurilor dușmane.

Issebrand văzu primejdia și trimise în grabă poruncă micii cete a celor din Tellingstedt să părăsească drumul, să se desfășoare spre apus și să atace bateriile Gărzii de acolo, pe cînd dinspre răsărit avea să o înconjoare Reimer cu cei din Wiemerstedt ; amîndouă cetele trebuiau să năvă-

lească pe drum, să pună stăpînire pe tunuri, să le scoată din luptă sau să le răstoarne. Era o încercare primejdioasă și semeată, dar dușmanii nu se așteptau la așa ceva, erau nehotărîți, încremeniți de mirare — în cîteva clipe, tunarii fură covîrșiți și tunurile răsturnate sau rostogolite în șanțuri. Toate acestea se petrecură atît de repede, încît pedeștrimea din spate nici nu apucă să intre în luptă.

Numai ce se dezmeticiră, dușmanii încercară un atac ordonat — îi covîrșiră și îi uciseră pe puținii dithmarscheni care zăboviră prea mult pe drum, dar grosul acestora se retrăsese din vreme, trecuse șanțul înapoi folosindu-se cu îndemînare de sulitele lor și îi hărțuia pe dușmani dinspre cîmpiile de pe marginea drumului. În zadar le ordonă Issebrand să se retragă ; oamenii erau atît de porniți, atît de îndîrjiți în luptă, încît porunca unei căpetenii nu mai avea nici o putere asupra lor — ceea ce de altfel nu era ceva neobișnuit la asemenea oameni nestăpîniți din fire.

Slenitz se pregăti să-i gonească de acolo ; puse să se adune mănunchiuri de vreascuri, roți și chiar afele, tot ce putea sluji ca să umple șanțurile și, după ce-și asigură trecerea în amîndouă părțile, dădu poruncă de atac, tot în amîndouă părțile, cu strigătul de luptă : *Wahr di Bur, de Garr de kummt !*

„Ajută-ne, Maică Precistă !“ strigară dithmarschenii și se adunară la punctele de trecere, unde împotrivirea îndîrjită ținu în loc dușmanii o bucată de vreme ; mulți dintre aceștia căzură, străpuși de lungile sulite ale țăranilor băl-tăreți, mulți alții fură împinși în șanțuri.

Dar dușmanii erau mulți — atît de mulți ! Issebrand văzu primejdia pentru ai săi... dar totodată văzu și primejdia pentru dușmani : pe cîmpia dinspre apus se revărsau șuvoaie largi de apă. În sfîrșit ! Venea marea ! Atunci nu mai șovăi și strigă :

— Acum, fraților ! E clipa cea măreată — nu ca să murim, dar ca să învingem, ca să-i zdrobim pe dușmani, ca să răzbunăm singele nevinovat pe care l-au vărsat la Windbergen și la Meldorf. La luptă ! Nu vedeți că alături de noi luptă și cerul și marea ? După mine ! Înainte ! Numai înainte ! Nu vă uitați înapoi !

Cu acest strigăt, sări de pe parapet și peste șanț. Cei patru sute din Wöhrden și Hemmingstedt, după el. Ca o vijelie trecu ceata peste al doilea și al treilea șanț și, cu

strigătul *Wahr di Garr, de Bur de kummt*¹, se năpusti asupra dușmanului, care acum era atacat din trei părți. Cei care fuseseră împinși peste șanțuri spre răsărit și apus, fură părăsiți de ceilalți mercenari — acum atacați și din față — și căzură sub năpraznicele lovituri de sulite și halebarde ale năvalnicilor dithmarscheni. Aceștia folosiră apoi breșele făcute de dușman și se uniră cu trupa lui Issebrand. Simbriașii lui Slenitz, îngrămădiți și încă nedumeriți, căzură aproape fără să se poată împotrivi — întreaga avangardă era nimicită.

Dar neînfricatul Slenitz mai ținea încă centrul coloanei, orînduia, îmbărbăta, îndemna la nou atac, porunci ariergărzii să se împartă în două, să treacă peste șanțuri, să-i împresoare prin flancuri pe dithmarscheni și valul, pe care apoi să-l ia în stăpînire. Credea că acum valul era părăsit — nu putea ști că sosiseră acolo luptători noi : cinci sute oameni, cu căpetenia lor Johan Arens.

În fruntea cetei de viteji care nimicise atît de repede cam a șasea parte din Marea Gardă, trecînd peste mormane de morți sau răniți de moarte, Issebrand și Reimer pătrundeau acum năvalnic în centrul coloanei dușmane.

Se pomeniră față în față cu Slenitz — și Issebrand îi strigă lui Reimer :

— Ia tu calul, că-l iau eu pe călăreț !

— *Wahr di, Junker ! De Bur de kummt !*² strigă Reimer.

Issebrand își repezi sulita în pieptul lui Slenitz — Reimer și-o înfipse adînc în pieptul calului de luptă.

— Bădăranii dracului ! tună iuncherul și cu o singură lovitură de paloș retează amîndouă sulitele.

Aceea a lui Issebrand străpunsese platoșa pieptului, dar se abătuse apoi într-o parte, astfel că vîrfurile atinsese numai coastele, se încovoi și rămase atîrnat ca o cange.

În clipa aceasta, Slenitz înfipse pîntenii în cal, ca să dea buzna în cei doi și să-i doboare, dar calul, în cumplita durere a rănii de moarte, se ridică în două picioare, se clătină sub greaua sa povară și se năruie sub ea.

Iuncherul, pe cît de voinic pe atît de sprinten, rămase în picioare și ridică iarăși uriașul său paloș, dar Reimer se

¹ Păzește-te, Gardă, vine țăranul !

² Păzește-te, iunchere ! Vine țăranul !

plecă sub arma potrivnicului său și îl cuprinse de mijloc ; Issebrand, cu o halebardă, îi pocni paloșul din mână, un al treilea dithmarschean sări în ajutor și se agăță de grumazul iuncherului și, cum împingeau și ceilalți doi, îl trîntiră pe spate. Pămîntul trosni cînd căzu feroasa namilă împlătoșată și încoifată, falnicul comandant, părăsit de garda sa, care începea acum să dea îndărăt sub loviturile năvalnice ale neînfricatei oștiri de țărani.

Slenitz, cu toate că nu era decît ușor rănit, nu se putu ridica în greaua sa armură ca să se întoarcă iarăși împotriva celor trei dușmani ; dar și acestora le fu mai greu să-l omoare decît le fusese să-l trîntească la pămînt — nici o armă nu putu străbate coiful de oțel și zalele cele groase. Acum Issebrand strigă :

— Dacă nu poate să moară de cinstită moarte ostășească, atunci să-l lăsăm să înghită noroi pînă o crăpa !

Cîteșitrei îl rostogoliră în șanț pe uriașul pe jumătate zdrobit. Peste el, hoitul calului.

Garda, rămasă fără căpetenie, se destrăma — intrase groaza într-însa :

— Fugiți ! Fugiți ! strigau oamenii în toate limbile. A căzut generalul ! Dușmanul învinge !

Atunci șirurile din spate ale centrului coloanei o luară la fugă ; cele dinaintea lor nu le puteau urma tot atît de repede pe drum, și săriră în amîndouă marginile șoselei, peste șanțuri, încercînd să ajungă în cîmp deschis. Însă în partea de apus aceasta se și găsea sub apă, iar cei care se îmbulzeau într-acolo își găsiră moartea. Cei care pătrunseră pînă în tufărișul dinspre răsărit, scăpară mai întîi, dar numai pentru scurtă vreme — apa creștea repede și îi ajunse și acolo. Ariergarda care, după cum primise poruncă, sărise încă mai înainte peste șanțuri, văzu fuga rîndurilor din fața ei, îi urmă pilda și scăpă sau se înecă odată cu ele. Falnica Marea Gardă — cu un ceas mai înainte încă o oștire bine încheată, de cinci mii de oameni deprinși să învingă și siguri că vor învinge — era bătută, fărâmițată, împrăștiată și nimicită.

În acest ceas hotărîtor, cealaltă parte a marii oștiri dușmane nu știa nimic despre cele ce se petreceau la Dussendüwelswarf — înainta încet, tot mai încet, pînă ce trebui să se și oprească. În zadar încercau regele și ducele să afle care era pricina — nimeni nu putea să dea vreo des-

lușire. Așa trecu un sfert de ceas și mai bine. Cît se putea cuprinde cu ochii prin zăpada care viscoalea din ce în ce mai tare, pedestrima din fața celor două capete încoronate nu se mai urnea din loc. Regele — care încă la plecarea din Meldorf era destul de morocănos — începu să-și piardă răbdarea. Ce rost avea oprirea pe vremea asta rea ? Ceru să i se raporteze fără întârziere pricina acestei ciudate trăgăneli — dar ștafetele trimise înainte, după ce răzbiseră cu greu printre șirurile înghesuite ale cîtorva regimente, în cele din urmă nu mai putură să se miște nici înainte, nici îndărăt. Altele trimise dincolo de șanțuri, veniră înapoi, dar nu putură raporta decît că trupele se bălăceau în noroiul adînc al drumului desfundat și că zăpada și fumul îi bîciuia drept în ochi, așa că nu era chip de văzut ce făcea Garda.

— Se pare că iuncherul Slenitz răzbate astăzi foarte înocet mîrîii regele. Ducele luă apărarea generalului Gărzii :

— Iuncherul Slenitz e viteaz, dar e și chibzuit. Știe bine cum se duce un război în ținuturile astea mlăștinoase. De bună seamă, vrea să aibă calea liberă, ca să poată înainta în voie.

Acum tăceau tunurile, dar trupele din față tot nu puteau înainta.

Regele nu mai avea astîmpăr :

— E supărător și de neînțeles ! Dacă mai ține mult, sînt în stare să mă întorc la Meldorf — tot nu-i nimic de văzut ; iar de auzit, nici atîta !

Ahlefeldt se apropie acum de cei doi frați :

— Mă iertați, mi se pare că pot auzi acolo în față un vuiet înăbușit și nedeslușit.

Ascultară cu toții, dar furtuna urla prea tare ; caii tro-păiau, fornăiau și bătătoreau noroiul — toate acestea acopereau vuietul cel nedeslușit din depărtare.

În răstimp, se vîntură un zvon prin lunga coloană de soldați holsteineni, germani și danezi ; Garda s-a izbit de un val nemaipomenit de tare, apărât de sute de tunuri. Avangarda se pregătește să ia valul cu asalt. Îndată după aceasta, alt zvon : valul a fost cucerit. Apoi altul : atacul a dat greș și Garda a fost respinsă. Și, iar altul : dithmarschenii au încercat să facă o breșă și au fost zdrobiți. În sfîrșit, se și zări ceva încetoșat prin perdeaua de zăpadă :

cîtiva mercenari fugari, care se străduiau să răzbească spre Geest — și atunci se auziră strigăte :

— Uite cum fug țărănoii ! Îndată o să se limpezească și ce se petrece colo, în față !

Dar foarte repede se răspîndi groaznica veste :

— E Garda, care fuge. Marea Gardă a fost bătută, generalul e rănit sau chiar mort.

Îndată după aceea se striga prin toată oastea daneză :

— Cei din Holstein sînt bătuți !

Amară era mînia celor două capete încoronate — aveau aici o oștire uriașă, înzestrată cu cele mai bune unelte de luptă și erau pironiți și înghesuiți pe un drum îngust și mlăștinos, fără să poată veni în ajutorul celor din față, fără să poată urni din loc pedestrima, călărășimea sau tunurile. Veneau zvonurile, unul după altul, unul mai groaznic decît altul. Nu era chip să afle ceva sigur despre soarta Marii Gărzi. Nu era chip să se vadă nimic, decît doar șirurile — pînă la depărtare de cîtiva stîmjeni. Încolo, numai zăpadă și apă — căci marea se și revărsase pe cîmpiile de pe amîndouă marginile drumului.

Trebuia să se ia repede o hotărîre — dar care ? Nimeni nu cuteza să spună : Retragere !

Cine purta răspunderea nenorocirii ? Regele îl învinuia pe fratele său, acesta dădea vina pe cavalerii holsteineni din jurul său, iar aceștia la rîndul lor susțineau că singurul vinovat e Slenitz. Dar în răstimp creștea primejdia, se apropia, amenința tot mai mult. Din față pătrundea tot mai deslușit zornăit de arme, zarvă de luptă și vuiet de glasuri. Mai aproape, neliniștea și dezordinea se răspîndea în pedestrima. Pînă în dreptul ei ajungeau acum și fugari pe amîndouă părțile drumului, în apă, sărind, bălăcindu-se, clătî-nîndu-se — se auzea cum strigau cerînd ajutor.

Ducele fu cel dintîi care rosti cuvîntul cel groaznic :
— Retragere ! Trebuie să ieșim din această blestemată capcană, să ajungem pe pămînt uscat, spre Meldorf. Acolo îi vom întîmpina pe semeții noștri dușmani.

Amărîți, mîhniți, cei doi frați își întoarseră caii, lăsînd în sarcina generalilor să vină cu jumătate din călărășime în ajutorul pedestrima și să țină dușmanul pe loc, dacă acesta va izbuti în adevăr să înainteze pînă acolo. Dar pentru a porni înapoi, cei doi frați avură cele mai mari greutăți ca să treacă prin desimea oastei cavalerilor și apoi prin

tre furgoanele convoiului. Numai oinștea datorită unor capete încoronate făcu să li se deschidă în silă drumul, care se închise în urma lor pentru mii și mii de luptători.

După cîteva clipe, retragerea poruncită se prefăcu în fugă nestăpînită; fugeau cu toții, chiar și grosul oștirii, care pînă aici fusese cruțat.

După plecarea regelui și a ducelui, generalii holsteineni și danezi voiră să restabilească ordinea destrămată și să încerce a-i izgoni pe dușmanii care, oricum, nu puteau fi atît de înfricoșători, nici ca număr, nici ca tactică de luptă; iar dacă se va vădi că aceasta e cu neputință, trebuiau să ia cel puțin măsuri pentru asigurarea unei retrageri mai puțin rușinoase.

În zadar! Vitejia, chibzuința, disciplina — totul pierise, înghițite de o groază pe care nimic nu o mai putea înfrîna! Sus era urgia cerului, de o parte și de alta marea cea necruțătoare, în față dușmanul cel fioros; o singură cale mai părea deschisă, dar tocmai aceasta era cea mai primejdioasă dintre toate; călăreți, pedestrime, tunuri, furgoane, ofițeri, ostași — totul într-o neînchipuită învălmășeală — oamenii se înghesuiau, se împingeau, se stîlceau, se împiedeau unii de alții, se poticneau, cădeau, erau călcați în picioare, pînă ce, din cînd în cînd, șanțurile de pe margini păreau să fie mai sigure decît drumul. Mulți săriră de bună voie în ele, alții erau îmbrînciți de cei din spatele lor și încercau să scape de moarte înotînd sau călcînd apa înoroită.

Dithmarschenii, care băgau de seamă că tot mai mulți din cei pe care îi osîndiseră să moară scăpau în chipul acesta, veniră acum în fugă pe amîndouă marginile șanțurilor și le închiseră și această cale. Cine scăpa de acolo, era prins și străpuns cu halebarda sau trîntit în apă adîncă. Se întîmpla ca moartea aceasta să li se pară urmărilor prea înceată și atunci săreau în pîlcuri peste șanț și împingeau șirurile înghesuite înspre partea cealaltă, unde alții îi luau în primire cu ghioage sau pumnale. Întocmai ca paianjenii care se rotesc împrejurul muștelor prinse în plasă, le înfășoară tot mai strîns, le sîcîie, le înțeapă, le mușcă — dithmarschenii roiau de-a lungul oștirii dușmane încleștate, se avîntau peste șanțuri și săreau înapoi; erau cu atît mai sprinteni și mai vînjoși cu cît, urmînd pilda lui Issebrand, aruncaseră platoșa, chivăra și scutul — nu se mai gîn-

deau să se apere, ci numai să atace dușmanul și să-l doboare.

Regeasca oștire era mare, mult prea mare — de acolo i se trăgea nepasta. Dacă ar fi fost numai jumătate sau o treime atât de mare, s-ar fi putut mișca mai în voie și poate și-ar fi revenit după zăpăceala pricinuită de înfringerea Gărzii, s-ar fi putut orîndui iarăși, ar fi fost cu putință să se vadă și să se audă căpeteniile mari și mici și să li se dea ascultare. Acum se vedea numai primejdia de moarte care amenința din toate părțile, se auzea numai văicăritul răniților și sălbaticul strigăt de bucurie al dușmanilor învingători. Acum nu se mai asculta decît ceea ce porunceau zăpăceala și groaza. Cei mai puțini căzură străpunși de sulițe; mult mai mulți se înecară în șanțuri, fură striviți sub copitele cailor și stîlciți de roțile tunurilor sau se prăpădiră în alt chip.

În mijlocul acestui noian de deznădejde, ieșiră la iveală totuși și destule pilde de statornicie bărbătească și dispre de moarte. Cea mai frumoasă dintre aceste pilde o dădu generalul Hans Ahlefeldt cu cei vreo cincizeci de nobili și ofițeri superiori danezi și holsteineni. Aceștia se strînseseră în jurul său și al stindardului crăiesc vechi de trei veacuri — mîndrul Danebrog, întruchiparea obișnuinței de a învinge, moștenită de la învingători. Unul după altul căzură apărătorii stindardului, cel din urmă însuși stegarul, spintecat de paloșul lui Reimer. În clipa aceasta, cei doi tineri conți de Oldenburg, cu o mică ceată de călăreți alcătuită din ariengardă, sosi în ajutorul celor strîmtorați. Prea tîrziu! Ei fură repede despărțiți de însoțitorii lor și împresurați. Cum nu mai era nici o putință de scăpare, cel mai mare strigă :

— Dithmarscheni, oameni buni ! Luați bani de răscum-părare pentru viața noastră... luați cîți bani voiți... sîntem conți de Oldenburg !

— Noi, răspunse Wolf Issebrand, sîntem țărani de Dithmarschen și azi n-avem timp să facem prizonieri !

Cu aceste cuvinte își înfipse sulița în pieptul tînarului. Cei doi frați căzură unul lîngă celălalt.

¹ Zeflemisire a particulei nobilitare „de”.

Bătălia se sfîrşise. Încă înainte de amiază, marea oaste — atît de mare şi cu atîtea arme cum nu se văzuse niciodată în Holstein — era nimicită. Abia a patra parte dintr-însa s-a întors — ceilalţi erau morţi sau aveau să moară mai luptînd undeva cu valurile. Nimeni nu se uita înapoi decît după ce ieşea din ţara asta îngrozitoare. „Unde mai întîi călăreau patru, călăreşte acum numai unul“ — avea să cînte poporul mai tîrziu în Dithmarschen.

Jalea şi groaza cuprinse întreaga provincie Holstein, întreaga Danemarcă ; aproape nu era familie nobilă în care să nu se jelească după un tată, un fiu, un frate. În zadar trimiseră soli cu bani şi rugăminţi smerite, ca să răscumpere trupurile celor căzuţi. Dithmarschenii, mai mînioşi decît Hector în ceasul morţii, nu voiau cu nici un chip să predea cadavrele. Acestea rămaseră neîngropate şi putreziră sau fură sfîşiate de fiare sălbatice şi de păsări de pradă. Mai tîrziu, oasele fură adunate şi din ele se durară diguri de amîndouă marginile drumului dintre Meldorf şi Hemmingstedt ; acolo au rămas încă mulţi ani, precum ca să se ia aminte „înjosirea celor puternici şi înălţarea celor mărunţi“.

În răstimp, dithmarschenii pătrundeau tot mai departe peste rămăşiţele vlăguite ale mării oştiri regeşti. Tocmai în calea lui Wolf Issebrand zăcea, rezemat de o roată de car, cu capul însîngerat, Ebbe Geed. Scutul îi era sfărîmat, chivăra despîcată. Învîingătorul îl recunoscuse îndată şi îi spuse :

— Mulţumesc pentru data trecută¹, domnule cavaler. Ar fi fost mai bine dacă mi-aţi fi ascultat sfatul — dar v-am rămas îndatorat şi, dacă puteţi fi lecuit, vă voi primi în casa mea.

În clipa aceasta, o halebardă se abătu străfulgerînd în capul celui rănit — şi odată cu pocnetul loviturii se auzi un glas urlînd cu sălbăticie : —

— Sîngele de cavaler nu-i mai curat decît sîngele de conte — tot chinul cel mai scurt e cel mai bun.

Învîingătorii ajunseseră pînă la convoiul oştirii duşmane. Toate carele erau părăsite. Nu mai rămăsese ţipenie

¹ În ţările scandinave este obiceiul ca, atunci cînd întîlneşti mai tîrziu gazda la care ai fost poftit, să spui „Mulţumesc pentru data trecută“, la care gazda răspunde „Mulţumesc şi eu“.

de om. Încă mult înainte de sfîrșitul bătăliei, toți însoțitorii fugiseră spre Meldorf. Dar nici acolo nu mai era nimeni. Trupa de ocupație lăsată în oraș se și afla în Holstein cînd sosiră dithmarschenii. Dintre aceștia, o mică parte porni în urmărirea fugarilor, dar nu putu să-i ajungă; se întoarse de la graniță și se uni iarăși cu ceilalți, care în răstimp adunaseră furgoanele și carele cucerite în oraș.

Prada era uriașă. Spre nespusa bucurie a învingătorilor, se afla acolo întregul fond de război, aur nelucrat, vesela de argint a regelui și cea a ducelui, podoabe prețioase, scumpe veșminte de ceremonie — hărăzite să fie purtate la serbările în cinstea victoriei, la Heide și la Lunden — multe casete particulare ale speculanților prevăzători, care voiau să poată face repede afaceri cu soldații jefuitori.

Dar în ceasul acesta, o altă pradă stîrni o bucurie încă mai mare: carele de proviant, multe și pline de merinde, vipturi și băutură, cît încăpea în ele. Unele erau încărcate cu păsări tăiate și jumulate, altele cu iepuri împănati și spinări de căprioare împănate, altele cu șuncă fiartă, altele cu pesmeți și iarăși altele cu butoaie de bere tare, mied vechi și vinuri dintre cele mai alese — totul în mare belșug.

Nu la Heide, ci la Meldorf fu sărbătorită victoria — și nu capete încoronate, conți și cavaleri o serbau, ci țărani. În sălile bogat împodobite, în care cu o noapte mai înainte strălucita nobilime a Danemarcei și a Holsteinului petrecuse în grațioase dansuri de curte cu frumoase doamne și drăgălașe domnițe, zburdau acum, în jocuri stîngace, butucănoși țărani de baltă cu femei roșcovane și burtoase și fetișcane zdravene — întoliți în glumă cu veșminte scumpe, pălării cu pene, colane de aur, funde, genunchiere și cordoane de cavaleri. Zeflemisind, își ziceau unii altora: duce, conte și baron; femeilor le ziceau Măria Ta și fetelor Înălțimea Ta. Reimer, învingătorul lui Hans Ahlefeldt, fu salutat ca mareșal și cavaler al ordinului Danebrog; Wolf Issebrand era conte de Oldenburg și nimeni nu avea rang mai mic decît acela de iuncher. Lăutarii, care acasă nu se pricepeau decît la mînuirea tobelor și a surlilor, găsiră instrumente în parte necunoscute, părăsite de muzicanții oastei fugărite — și se căzneau zadarnic să scoată din ele altceva decît sunete scîrțuite și stridente. Mesele cele lungi, așternute cu damascuri prețioase, străluceau de aur, argint

și cleștar șlefuit. Vinul cel scump curgea gîrlă. Unul după altul, țăraniii luptători închinau în cuvinte inimoase pentru veșnica neatîrnare a țării Dithmarschen !

Așa trecu noaptea, după ziua de-a pururi neuitată, de 17 februarie a anului de grație una mie cinci sute.

7

În noaptea spre 18 februarie a anului următor mării bătalii de la Hemmingstedt, Reimer din Wiemerstedt veni să bată iarăși în fereastră la Telse Wollersien — dar nu mai era ca în noaptea aceea cînd zburda vesel și fericit sub cerul înstelat de iarnă. Nehotărît, sfiicios, se furișa pe drumul care acum nu-i mai era îngăduit. Ceața îi învăluia pașii, vîntul aducător de moină îi răvășea pletele și de pe turla bisericii din Wöhrden bufnițele își buhăiau a jale cîntul lor de miez de noapte.

Reimer se opri smerit în fața casei Domnului, în care era atîrnat falnicul Danebrog cucerit de el, între alte patruzeci și patru de drapele — amintire neștearsă a luptelor pentru neatîrnare, moaște sfinte pentru neamurile ce aveau să vină. Bucuria de luptător pătrunse în inima tînărului și, odată cu ea, se strecură în această inimă iubitoare și o licărire de nădejde. Un gînd luminos sfîșie vâlul de întuneric, întocmai ca un fulger ce străbate norul negru de furtună. Se grăbi spre casa fecioarei și bătu încet la fereastră atît de cunoscută din vremuri mai vesele.

Fereastră se deschise puțin și un glas tremurător întrebă :

— Tu ești, Reimer ?

— Deschide de tot, Telse ! șopti el. Am vești bune.

— Ah, Reimer, oftă fata, rămîi mai bine afară. Doar nu mai am voie să te las să intri.

— De ce nu ? urmă el și, fără să mai aștepte răspunsul, se și avîntă în cameră. S-a isprăvit cu mănăstirea ! Nu te mai faci nici călugăriță, nici stareță.

— Cum așa ? Spune-mi ce s-a întîmplat — glasul nu mai era atît de trist.

— Să vezi... s-a întrunit un sobor mare — starețul și călugării săi, cei Patruzecișiopt, toți preoții și o mare mul-

time de oameni veniți de la oraș și din toate colțurile țării. Mai întâi s-a dat citire scrisorii arhiepiscopului din Bremen în care ne blagoslovește pe toți pentru întru Dumnezeu sfânta hotărâre de a dura o mănăstire de maici, ne povățuiește să zorim clădirea sfântului lăcaș și să-l înzestram cu odore bogate ; apoi ne va trimite multe moaște prețioase o așchie din crucea Mântuitorului, o bucățică din marama Maicii Domnului și câte și mai câte din care nu-mi mai aduc aminte. Preoții au însoțit această scrisoare cu multe povețe evlavioase.

Cel dintâi care a vorbit după aceea a fost Johan Arens. „Toate bune și frumoase“, spuse el „făgăduința a fost dată și o vom ține. Banii pentru clădire îi avem. Dar de unde luăm călugărițele ?

La aceste vorbe, Arens nu s-a putut opri a zîmbi puțin fiindcă, după cum știi și tu, el n-a prea fost niciodată ușor de biserica.

„Asta va fi grija noastră cea mai mică“, socoti starețul. „Cred că mai greu va fi să alegem dintre cele multe, fără să jignim pe cineva.“

„Oare legămîntul călugăriei nu se face de bunăvoie ?“ a întrebat Arens.

„Bineînțeles, bineînțeles“, a răspuns starețul. „Cerul nu primește legăminte smulse cu sila.“

Acum Arens începu să rîdă în lege :

„Preacucernice părinte, așa cum le cunosc eu pe fetele noastre, niciuna care n-a trecut de cincizeci de ani nu dormică să intre într-o mănăstire. Nu le arde lor de călugărie ! Mai curînd vor toate să se mărite !“

Fetele bisericești începură să murmure și preotul de-aici din Wöhrden dojeni :

„Pentru un om trecut de floarea vîrstei și mai ales pentru un membru al Colegiului, asemenea păreri sînt pro lumești, ba chiar ușuratrice !“

Atunci Arens s-a încruntat :

„Or fi ele lumești și ușuratrice, dar nu sînt fătarnice ! Și nu îngădui niciunui preot să mă ocărase ! Noi, țărani din Dithmarschen, cinstim preoțimea și cuvîntul Domnului pe care îl propovăduim dar trebuie să vă aducem aminte că sîntem un neam liber, ce nu se pleacă nici în fața sceptrului, nici a cîrjei. Nu dăm voie nimănui să ne silească, nici să ne amenințe, nici să ne momească !“

„Nimic din toate astea nu ne e în gînd“, răspunse staretul, „dar nici nu puteți să opriți înălțarea unei mănăstiri, sau să împiedecați femeile cu frica lui Dumnezeu să se călugărească.“

Johan Arens nu se dădu bătut :

„Din partea mea, călugărească-se cîte poftesc ! Socot totuși că de cît să stea încuiate într-o chilie și să tot facă la mătânii, fetele noastre cele tinere sînt mai dornice să ne dea pe cei care ne apără țara și de care avem oricînd nevoie. Cît privește fetele bătrîne, cred că nici ele nu se dau în vînt după viața din chilii — femeile noastre sînt născute în libertate, ca și noi, bărbații.“

Cuvintele lui Arens fură bine primite de toată adunarea — afară doar de fetele bisericesti. Peter Nanne, unul dintre cei Patruzecișiopt, rosti atunci :

„Văd că mulți gîndesc ca Arens și poate că așa și e în adevăr. Dar aici nu părerea noastră hotărăște — ar trebui să facem o încercare.“

„Minunat !“ încuviință Arens. „Aici, la Meldorf, să tot fie vreo trei sute de fete de măritat și fete bătrîne. Adunați-le la un loc sau duceți-vă la ele acasă — cum credeți de cuviință — și dacă veți găsi printre ele trei cărora le arde de călugărit, mă leg să dăruiesc pentru altarul bisericii din Heide trei sfeșnice de argint, nu mai puțin prețioase decît se găsesc și prin alte părți.“

„Foarte bine !“ strigă preotul din Heide. „Să încercăm această pețitorie pentru Dumnezeu ! Fiecare din noi pornește pe cîte o uliță și așa isprăvim repede. Veniți, frați creștini, ajutați sfintei mănăstiri să aibă fecioare și sfintei biserici să aibă sfeșnice !“

Asta o spuse în glumă, dar și cu însuflețire — și preoții porniră fiecare pe cîte un drum.

În vreme ce erau plecați, ceilalți urmară să dezbată în fel și chip. Carsten Holm era de partea preoților, așa cum a fost oricînd — și spuse între altele :

„Mie nu-mi prea place pețitoria asta. Parcă i-ai trimite pe slujitorii Domnului să prindă păsări cu lațuri unse cu clei. Și-apoi, dacă se vor întoarce cu mîinile goale — ce-ar dovedi ? Care fată poate lua o hotărîre atît de însemnată pentru toată viața ei, dacă nu-i dai răgaz de o clipă ?“

„Nu-i tocmai așa“, socoti Thomas Boye, „se știa doar destul de bine că pentru mănăstirea făgăduită e nevoie de călugărițe. Un an de zile au tot avut vreme să chibzuiască. Iar dacă e vorba să-l păcălească pe preot, apoi asta poate numai să le facă plăcere fetelor noastre.“

„S-ar putea și asta“, se oțărî Carsten Holm. „Sîntem cu toții de vină că la noi nu se cîstește îndeajuns biserica, după cum nu se cîstesc nici cei care o slujesc.“

„Dar cît să-i mai cînstim?“ se încruntă acum Johan Arens. „Nu-i de-ajuns că mergem la slujbe și la spovede? Nu-i destul că le dăm o pîine bună? Ce mai vrei? Atîtea veacuri ne-am apărat și ne-am jertfit trupul și sîngele, ca să nu fim subjugati de regi. Să nu poftească acum popii să ne înhame la jugul lor! Sîntem cetățeni liberi și ne cîrmuim singuri!“

Aceste vorbe plăcură tuturor și morarul trebui să tacă. Mai ținu ceva peste un ceas pînă se înapoiară preoții, unul după altul. Toți erau plouați și morăcănosi, afară de cel din Heide. El venea cu două fete bătrîne de peste cincizeci de ani, după care urma o întreagă ceată de fete tinere, care se strîmbau și făceau haz.

„Am primit două pentru una!“ strigă el vesel. „Cîte aveți, voi, ceilalți?“

Cele două fete trecute fură aduse în mijlocul adunării și starețul le întrebă :

„V-ați sfătuit cu Dumnezeu și cu inima voastră? Voiți să închinați de bunăvoie toată viața voastră numai Domnului și să-l slujiți în rugăciuni și cîntări, cu smerenie și neprihănire?“

Cuvintele sale stîrniră destule zîmbete, iar cei mai tineri rîseră în lege.

Cele două fete bătrîne nu se împotriviră, însă una adăogă după puțină șovăire : „Dar fi-va îngăduit să mă duc oîteodată pe la neamuri și prieteni și la o cîstită petrecere?“ Cealaltă ceru mai mult : „Vreau ca legămîntul meu să fie așa fel, încît să pot părăsi mănăstirea, dacă într-o bună zi mi-o trece prin minte să mă răzgîndesc.“

Atunci să fi auzit, dragă Telse, cum se prăpădeau de rîs nu numai tinerii. Ba cred că și dintre preoți cei mai

mulți nu-și puteau ține râsul. După ce se făcu puțină liniște, Johan Arens se îngîmfă :

„Ei, vedeți că am avut dreptate ? Tot eu le cunosc mai bine pe fetele noastre. Le place mai mult vâlul de mireasă decît cel de călugăriță. Niciodată n-o să fie la noi o mănăstire de maici !“

„Bine, bine, dar ce facem cu legămîntul nostru ? Se băgă în vorbă Peter Junge. „Am putea să înălțăm în schimb încă o mănăstire de călugări. Dumnezeu ne-a hărăzit biruința și trebuie să ținem ce-am făgăduit. Eu, unul, nu văd de ce o mănăstire de călugări nu ar fi tot atît de bună ca una de călugărițe.“

„Așa-i“, încuviință preotul din Lunden, „ba chiar mai bună, fiindcă la noi ies întotdeauna mai mulți teologi din școli, de cît sînt locuri de preoți. Să înălțăm o mănăstire în orașul nostru și să vedeți cît de repede se vor încuibă acolo o multime de călugări.“

Era un bun mijloc de a ieși din încurcătură și, după o scurtă dezbatere, se hotărî să se ridice o mănăstire de franciscani la Lunde. Vezi, așadar, iubita mea Telse, că ai scăpat de amenințarea călugăriei.

— Ah, Reimer, gemu fata. La ce bun ? Jurămîntul ră-mîne neștirbit, sfîntul legămînt nu se cade să fie călcat.

— Și de ce nu ? se repezi flăcăul. Cui i-ai jurat ? Numai preoților, dar mai mare peste toți e episcopul și mai mare peste episcop e papa. El are putere să lege și să dezlege. Poate să dezlege și un legămînt de a intra în călugărie și asta s-a întîmplat de multe ori. Poate să desfacă și legămîntul tău.

— Dar nu i-am jurat lui Dumnezeu ?

— Ba nicidecum ! Ai jurat oamenilor ! Și tot oamenii te pot slobozi. Ascultă-mă, drăguța mea. M-am gîndit să pornesc în pelerinaj la protectorul nostru, arhiepiscopul de Brema, să-i înfățișez năpasta noastră în grai și să i-o zugrăvesc în aur sunător. Banii au mare putere în lume și am doar destui din partea mea de pradă de război, ca să pot cumpăra un petec de hîrtie ce va face praf legămîntul tău, stors pe jumătate prin momeală și pe jumătate cu sila.

— Dar dacă arhiepiscopul nu vrea, nu poate, nu are căderea să dea dezlegarea ?

— Atunci mă duc de-a dreptul la papa, strigă flăcăul cu hotărîre. Atunci e sigur că nimic nu va mai sta în calea

fericirii noastre. Roma nu e atât de departe încât să nu mă pot întoarce în câteva luni de zile !

Cu nouă nădejde și — ah ! — vechiul fior de dragoste, cu obraji îmbujorați, fata se aruncă în brațele flăcăului.

8

Într-o seară de noiembrie a aceluiași an, Carsten Holm venea călare de la Heide și drumul îi trecea prin Neuenkirchen. Ajuns la capătul dinspre răsărit al satului, auzi dintr-o șură cam răzlețită de cele dintii case un scîncet care i se păru ciudat. Se opri, descălecă, își legă calul de un belciug de lîngă ușă și privi înăuntru printr-o crăpătură dintre două scînduri.

Pe o grămadă de paie era culcată o tînră femeie, ținînd în brațe un copil, pe care, de bună seamă, tocmai îl născuse. Printr-o altă crăpătură în perete, o rază a soarelui în asfințit cădea drept pe obrazul femeii, scaldat în lacrimi. Holm se dădu înapoi încetîșor, încălecă iarăși și intră în sat. Nu apucă bine să chibzuiască dacă să-i spună stăpînului șurei sau preotului ceea ce i-a fost dat să vadă, cînd văzu în fața casei două cinstite sătence. Se opri și întrebă :

— Cum se cheamă satul ăsta ?

— Pesemne nu sînteți dithmarschean, dacă nu știți că aici e Neuenkirchen, răspunse una dintre femei.

Holm zîmbi, clătînînd din cap :

— Nu poate fi Neuenkirchen. Cunoșteam eu un sat cu numele ăsta, dar avea locuitori cu năravuri cuviincioase, la fel cu oricare sat din Dithmarschen. Aici însă pare să fie plin de curve — am și văzut una în cea dintii casă de care m-am apropiat.

Mirarea femeilor se prefăcu repede în încruntare, iar aceasta se dezlănțui într-un șuvoi de ocări, din care „mincinosule“ și „clevetitorule“ nu erau dintre cele mai grosolane.

— Binișor, binișor ! încercă Holm să le astîmpere printre ocări. Dacă v-ați osteni numai pînă la șura aceea de la intrarea în sat, ați putea vedea acolo o muiere cu plodul ei

din flori, pe care desigur nu l-a lepădat de mult. O să puteți vedea atunci cu ochii voștri dacă e de-aici din sat, sau dacă e vreo venetică pripășită pe-aici ca să facă cinste vouă și satului.

Cu aceste cuvinte, dădu pîteni calului și porni spre apus, ieșind din Neuenkirchen.

După ce însoțiră plecarea necunoscutului cu o nouă ploaie de sudalme, femeile începură a chibzui cuvintele sale și în cele din urmă hotărîră să meargă la șura aceea și să cotrobăiască într-însa. Cîțiva vecini, atrași de zgomotul ocărilor, aflară ce pricină era și porniră împreună.

Se apropiară în tăcere și auziră curînd un scîncet înăbușit de copil. Una după alta își băgară nasul prin crăpătura peretelui și văzură ce văzuse și Holm.

Tot în tăcere, dar cuprinse de groază și scîrbă, porniră îndărăt pînă la gospodăria de care ținea șura. Cum vorbeau toate deodată, trecu o bună bucată de vreme pînă cînd gospodarii putură pricepe povestea asta nemaipomenită. În sfîrșit, una dintre țărance spuse :

— Trebuie scoasă de-acolo muierea, cu broscoiul ei cu tot ! Dar cine-o fi ?

Nimeni nu știu să răspundă, însă toți socoteau că trebuie să fi venit de departe, căci nu mai fusese văzută pe aici. Asta era lucru îmbucurător pentru locuitorii satului ; dar ei erau îndîrjiți că li se cășuna o asemenea rușine prin dezmăț venit de afară. Gospodina ceru ca tîrfa să fie gonită, fără o clipă de întîrziere. Gospodarul, om cu judecată, nu se prea simțea jignit de desfrîul altora și socotea ca să i se dea răgaz pînă a doua zi dimineața, măcar din milă pentru plod, că noaptea era rece ; dar preacinstitele femei se burzuluiă toate. Ar fi învins poate cuminenția liniștită a omului, dacă una dintre femei nu i-ar fi șoptit gospodinei că o fi știind el pentru ce are atîta grijă de curva aceea !

Gospodina, bănuitoare și țiînoasă, îi strigă drept în față că dacă nu se duce pe loc să dea afară putoarea, oamenii vor crede pe drept cuvînt că e ibovnica lui.

Atunci gospodarului i se urcă la cap sîngele de dithmarschean și, mai mînios decît nevastă-sa, strigă :

— Decît așa, mai bine dau foc acaretului meu, ca să se facă cenușă odată cu blestemăția pripășită într-însul.

Preacinstitele femei încuviințară cu strigăte sălbatice — cruzimea era pe placul lor.

Gospodarul se repezi la vatră, apucă cu jărăgai și urmat de toată ceata de femei, porni în goană la șura din marginea satului. Acolo, gospodina, care nu se mai putea îndoi de credința bărbatului ei, îl apucă de braț și-l rugă să le crute avutul — era doar de ajuns dacă se gonea spurcăciunea. Dar el, scos din fire — așa cum se întâmplă adesea tocmai cu oamenii liniștiți — o îmbrinci cât colo și alergând ca un bezmetic în jurul șopronului, îi aprinse stuful de pe acoperiș în cele patru colțuri. Cîteva clipe, femeile încremenite de mirare priveau cum se lățește focul, dar cînd văpaia cuprinse tot acoperișul, începură să țipe de groază și se repeziră să deschidă șura. Gospodarul se înfipse în fața ei și apără intrarea învîrtejind torța sa și împroșcînd o roată de pară, prin care nu se putea pătrunde. De atîta zarvă, țipete și pîrîit de flăcări, nu se auzea nimic dinăuntru șopronului.

Gospodina se căia amarnic — și cum mai era și șireată, găsi un leac ca să-și îmbuneze bărbatul :

— Ești nebun ? Vrei să creadă oamenii că lași să ardă tîrfa, ca să n-o vadă ei ? Haide ! Deschide, deschide, dă drumu' !

Omul se potoli ca prin farmec, se întoarse și deschise ușa șurei. Prea tîrziu ! În aceeași clipă, femeile din spatele lui țipară :

— Trage-te îndărăt, cade acoperișul !

Omul nu apucă bine să se ferească și, în adevăr, întreg acoperișul cuprins de flăcări se prăbuși în fața sa. Prin pară, fum și scînteii se putea vedea cum nenorocita din șopron, cu copilul în brațe, fugea dintr-o parte într-alta și, cum ușa era deschisă, se auzeau și țipetele ei. Dar nimeni nu-i putea sări în ajutor — în fața ușii era un zid de flăcări. Nici din celelalte trei laturi nu se mai putea apropia nimeni — ardea peste tot. Focul cuprinse și paiele din șopron — nu mai era nici o scăpare. Vîlvătaia și pîrîitul flăcărilor acoperiră cele din urmă țipete...

În aceeași seară, Reimer venea călare pe drumul care trecea prin Neuenkirchen spre Wöhrden. Era la sfîrșitul unui pelerinaj lung și plin de greutate. Arhiepiscopul din Brema nu putuse să-i îndeplinească cererea, sau, mai curînd, nu voise — rangul său ierarhic de păstor al ținutului Dithmarschen nu-i dădea nici o putere și nu-i aducea nici

un câștig, era numai un fel de pavază bisericească, la adăpostul căreia îndărătnicii și mândrii țărani băltăreți înfruntau regii și principii altor țări, iar la ei acasă se cârmuiau după bunul lor plac. Pe Reimer îl purtă mai întâi cu vorbe și făgăduieli întortocheate, pînă ce la urmă rosti răspicat : nu.

Așa cum îi spusese iubitei, tînărul porni deci la Roma. Dar acolo îl întâmpinară greutăți la care cugetul lui simplu de țăran din Dithmarschen nu se așteptase. Trebui să umble pe drumuri ascunse, să ungă cu aur multe trepte — și mai joase și mai înalte — pînă să poată urca întru tîrziu la picioarele scaunului papal. Și atunci, smerita lui rugămintă fu înțeleasă și îndeplinită.

Cu patalamaua de dezlegare strînsă la piept, gonea acum din cel din urmă sat de graniță, cînd zări lumina focului din Dithmarschen. I se păru că e focul de bucurie, aprins de Telse ca să-i sărbătorească întoarcerea la cămin.

Seara tîrziu, ajunse la Neuenkirchen. În partea de răsărit a satului, trecu drept în fața șurei arse — unde un mormon de cărbune, cîteva răzlete scînteii și mirosul de fum îi aminteau că aici fusese focul pe care îl văzuse de departe, în amurg. Fără griji și fără alt gînd decît la nețărnută bucurie cu care îl va întâmpina iubita la aflarea știrii că nimic nu mai stătea în calea fericirii lor, porni înainte, spre Wöhrden.

Se făcuse miezul nopții cînd bătu în ușa lui Hans Wollersien cu atîta neastîmpăr încît se treziră toți ai casei.

— Unde-i Telse ?

I se răspunse că plecase de două zile la mătușa-sa din Lunden. Nu zăbovi decît cîteva clipe, ca să-i arate tatălui patalamaua de dezlegare, cu pecetea și semnătura papei ; apoi încăleacă iar și goni spre Lunden. Dar nici acolo nu dădu de Telse.

Nedumerit, apoi cuprins de grele presimțiri — Reimer își aduse aminte deodată de ceea ce se petrecuse în noaptea aceea, înainte de a se despărți de Telse — o porni în goană îndărăt, la casa lui Hans Wollersien, unde toți fură cuprinși de spaimă.

În zoni de zi, plecară cu toți să cerceteze. Pînă la Neuenkirchen nu se găsi nici o urmă. Un țăran din Epenwöhrden, care o cunoștea pe Telse Wollersien, o întîlnise în

seara aceea și, numai după ce se depărtase mult, văzuse cum fata intrase în șura de la marginea satului.

Taina își aflate cumplita dezlegare — și foarte curînd ieși la iveală tot înfiorătorul adevăr.

Reimer turba de sete singeroasă de răzbunare ; bătrînul tată se sfîrși de durerea pierderii singurului său copil.

Se stîmni ură între Wöhren și Neuenkirchen, se iscă vrajbă, se dezlănțui război. Sute de oameni își vărsară sîngele nevinovat, pînă ce la urmă vinovații fură predați și uciși în caznele cele mai groaznice. La ce puteau folosi însă acestea ? Nimic nu mai putea readuce la viață jertfa neghioabelor porniri omenеști, — drăgălașa iubită, mîndra pavăzașă !

Neatîrnarea ținutului Dithmarschen se destrămă în scurgerea vremii. Cei Patruzecișiopt căzură aproape cu toții, luptînd fără nădejde în fruntea cetelor de țărani. În anul 1559, cei din urmă cinci vătămани care mai erau în viață îngenuncheară la picioarele tronului pe care ședea urmașul regelui Hans și făcură jurămint de credință. Unul dintre acești cinci era un bătrîn de 82 ani, rămas neînsurat. Il chema Reimer, vătămаниul din Wiemerstedt.

TICĂLOȘII

Două sînt pricinile pentru care trebuie să vă cer iertare: mai întîi pentru titlul acestei povestiri și apoi pentru că am cutezat să vă povestesc una ca asta. Titlul e vulgar, grosolan, comun, poate chiar trivial pentru un gust mai fin și mai delicat. Cu atît mai mult conținutul povestirii. Nu fiindcă descrierea unor mari ticăloși nu ar fi aspectul cel mai interesant, atît în istorie cît și în roman, dar nu li se spune astfel — aici e cusurul. Și apoi, asemenea caractere picante trebuie să fie din tagma celor simandicoși, cel puțin a celor cărora le dă mîna să fie cinstiți, nu oameni dintre cei cu care nici măcar un țăran nu mănîncă din același blid.

Cine poate tăgădui că Claudiu și Messalina, papa Sergiu și Marozia, Front de Beuf și Ulrica au trăit o adevărată viață de ticăloși? Dar să ne înțelegem: în palate, nu în grajduri de vite. Ceea ce se îngăduie, ba chiar le șade bine unor capete încoronate, unor înalte fețe bisericești sau unor cavaleri normanzi, nu se cade să facă niște țigani din Iutlanda. Nero e un monstru măreț — Jens Cuțitoi e un ticălos de rînd. Unui om cu bună creștere nici nu i-ar trece prin minte să facă aprecieri cu privire la moralitatea unui sultan *in puncto sexi*¹, fiindcă-și ține un harem de trei sute de cadîne, în timp ce un principe creștin se mulțumește numai cu trei amante — și lucrul e considerat foarte galant.

¹ În ce privește femelle. (L. lat.)

Dar dacă un geamgiu ambulant are trei femei, apoi asta se numește pe drept cuvînt o viață desfrînată. Simțul nostru moral se revoltă cînd un asemenea ticălos face cu ochiul vreunei fete de teapa lui, dar cînd un rege poruncește să-i fie adusă soția sau fiica unuia dintre supușii săi, spunem zîmbind și înțeleghători : „îi anuncă batista“. Morala nu drămuiește faptele, ci numai pe cei care le săvîrșesc și cum anume le săvîrșesc. Cînd se stoarce vлага unei țări învinse, vorbim de despăgubiri de război ; cînd se ucid și se schilodesc mii de oameni, vorbim de victorie strălucită ; cînd se pîrjolește un oraș și se pustiește un ținut, vorbim de cuceriri mărețe. Dar cînd vreunul dintre ticăloșii noștri iutlandezi jăcmănește pe cineva, apoi spunem că-i curată tîlhărie. Dacă vreunul dintre ei învinge într-un duel cu bîta sau cu briceagul, apoi asta se numește omor. Iar dacă i se năzarește să dea foc unui bordei — ceea ce cred că nici nu se prea întîmplă — apoi osînda nu-i mai mică decît pentru omor. Cînd se fură o țară întreagă, vorbim de o faptă mare, dar cînd se fură un purcel sau un miel, se vorbește de hoție ordinară. Atila și Semirâmida au binemeritat un loc în istorie — Stoffer Chioru și Margarethe Lungana găsesc loc numai în oana din Viborg.

Dar văd că sînt cît pe ce să vorbesc chiar și eu ca un ticălos și, în loc să cer iertare precum aveam de gînd, mă pomenesc că alunec într-un fel de apologie a eroilor mei. Vă rog să nu mă bănuți de așa ceva ! Mă căznesc să mă apăr pe mine însumi. Ba, sînt chiar destul de încurcat în privința asta. Nici nu văd altă ieșire decît să mărturisesc : am scris după îndemnul unuia dintre bunii mei prieteni.

Să nu credeți că și aici mă țin de minciuni sau de obișnuitele mele sclifoseli. Nu, de data asta spun adevărul curat — aș putea să vă spun și numele prietenului meu, dar nu vreau să-l compromit. „Scrie-ne o poveste despre ticăloși“, mi-a spus el — și nu numai o dată. „Să vezi ce caraghios și lic poate ieși dintr-una ca asta“. „Ptiu !“ i-am răspuns eu. „E un subiect ordinar !“ Prietenul stăruie : „Nu sînt de părerea ta. Țigarii își au locul lor în descrierile unor Scott, Goethe, Müller și alții. Ceea ce numeau ei „oamenii oacheși“ sînt țigarii danezi. Numește-i și tu ca și dînsii, dacă crezi.“ Sfatul era poate bun, dar nu-mi plăcea. *Kjeltring* (ticălos) e un cuvînt danez cu rost și cu vechime, înțelegem să-l păstrez neștirbit.

Înainte de a încheia acest lung preambul, mai țin să adaug totuși câteva observații în legătură tocmai cu acest cuvînt. *Kjeltring* este o denumire pe care poporul o dă îndeosebi nomazilor oacheși, deși ei înșiși nu o recunosc. În gura țaranului, cuvîntul folosit cu acest înțeles deosebit nu cuprinde noțiunea făptuirii de nelegiuiri, astfel că adjectivul *cinstit* se poate însoți cu substantivul *ticălos*. Adevărații ticăloși — nu cei care se găsesc împrăștiați prin toate păturile sociale — alcătuiesc o societate despărțită de cealaltă, un stat în stat. Iată de ce un francez, întorcîndu-se dintr-o călătorie, soră — și arăta lucrurile mai bine decît bănuia el : *Au Danemark il y a une nation qui s'appelle kjeltrings. Elle n'est pas si bien cultivée que les autres danois.*¹ Această națiune își spune sieși : *călători* ; un nume cît se poate de nimerit, care i se potrivește de minune ! Fiindcă pentru acești oameni, mai mult decît pentru oricine, viața este o călătorie. Ei călătoresc în adevăratul înțeles al cuvîntului prin viață, fiindcă numai ara-reori rămîn acolo unde au poposit, sînt veșnic pe drumuri de la un loc la altul, nicăieri nu au un cămin, ci numai un „adăpost“. Pe drumuri se nasc, se căsătoresc, mor — veșnic pe drumuri. Însă dacă pentru asta cineva i-ar numi hoinari sau vagabonzi, pe bună dreptate s-ar simți ofensați. Sînt nomazi, întocmai ca beduinii și calmucii. Sînt călători întocmai ca Mungo Park, Belzoni sau colonelul Sundt ; dar pe aceștia nimănui nu-i trece prin gînd să-i numească vagabonzi, fiindcă migrările și călătoriile lor au nimbul măreției — aici e deosebirea. De altă parte, această deosebire oglindește un aspect simpatice al bieților noștri drumetri, cînd îi asemuim cu cei mari : ei călătonesc *incognito*, fără pretenții, și nu ne chinuiesc după aceea cu descrieri de călătorie, a căror lectură e adesea mai obositoare decît au putut fi călătoriile înseși. Cît de instructivă e tăcerea lor ! Ce păcat că nu o imită mulți dintre cei care scriu volume întregi cu informații false și aprecieri discutabile — cătînd chiorîș spre mai-marii zilei sau spre scriitorii mari, care n-au știut să dea călătoriei destulă amploare — cu laude încă mai impertinente și indis-

¹ În Danemarca există o națiune denumită *kjeltrings*. Ea nu este la fel de cultivată ca și ceilalți danezi.

crete la adresa celor care fără voia lor se văd astfel scoși la iveală și puși în vitrină — ca un fel de plată pentru un prînz sau o găzduire — cu imagini caleidoscopice de peisaje și paroxisme exaltate, și unele și altele la fel de întunecoase și de neînțeles, sau cu liste de bucate, care de multe ori sînt duminicatele cele mai grase ale cărții și, cum pot servi la trezirea poftelor de mîncare, totodată și cele mai nevinovate !

Atît ca introducere.

1

Ziua era înăbușitor de caldă. Vîntul sufla tăios dinspre sud-est și aducea un val fierbinte — un adevărat siroco. Nori grei de furtună, albicioși-roșietici, se îngrămădeau și din răsărit și din apus, asemenea unor șiruri de munți de zăpadă în zare, chenăruți de soarele din asfințit cu dungă aurii și întretăiați de văi adînci, întunecoase. Unul, după altul, vîrfurile norilor își pierdeau ascuțișul, se subțiau și se destrămau în dîre mai ușoare, așa cum face „artileria cerului” cînd deschide focul. Dar tunetele se pierdeau în vuietul vîntului și fulgerele în marea învăpăiată a soarelui.

Luat sub focul celor două baterii, îmi urmam grăbit drumul. Setea îmi iuțea pașii spre o băltoacă pe care o știam sigur că trebuia să se afle acolo unde mă îndreptam. La ce depărtare anume, nu mai puteam vedea, fiindcă în acea pustietate de șes nu se găsește nici o ridicătură, nici o tufă de iarbă neagră, după care să te poți călăuzi — și chiar de-ar fi fost, acum unduiala aerului încetșat ar fi stînjenit și înșelat vederea.

În sfîrșit, am putut ochi vîrfurile cîtorva tufe de sălcii și o dungă verzuie. Cîinele meu, topit de sete mai rău decît mine, adulmecă puternic și sări iute într-acolo. Îmi era necaz că avea să bea înaintea mea. Dar, din păcate, n-am avut pentru ce : apropiindu-mă, l-am văzut scormonind pămîntul și am înțeles că balta secase. Totuși, m-am dus pînă acolo ca să văd cu ochii mei jalnicul adevăr. Iată-ne acum pe amîndoi pironiți în locul dezastrului, treziți din

arzătoarea noastră nădejde. Eu m-am trîntit la pămînt, copleşit de atîta amar. Dar sărmanul meu însoţitor n-avea astîmpăr, scîncea, se zbătea în fel şi chip, scormonea de zor prin iarba pîrjolită, doar-doar o dibui undeva un strop de umezeală.

Nu ne plîngeţi, milostivi cititori! Am cunoscut un om, zămislit în zodia norocului, răsfătat de soartă şi de semenii săi, care niciodată în viaţa lui n-a fost în adevăr hămesit de foame şi lihnit de sete — pe el să-l plîngeţi! Nefericitul nu ştie ce gust minunat are apa şi de bună seamă încă mai puţin plăcerea ne bună de a te arunca în braţele răcoritoare şi înviorătoare ale valurilor cînd eşi obosit de drum, pleostit de arşiţă şi de sete. Această plăcere mă aştepta într-un loc depărtat numai cu un sfert de leghe de balta secată, unde ştiam că se află un adevărat lac de bărgan¹, cu maluri de iarbă neagră şi rozmarin sălbatic.

Renăscut, gata să înfrunt noi osteneli, cu acel tremur negrăit de dulce în toate măduarele, şedeam deasupra lacului, pe un tăpşan — singurul cît puteam cuprinde cu ochiul. Cîinele sta lungit la picioarele mele şi se împărtaşea din minunatul meu ospăţ — pîine şi brînză — cînd deodată ciuli urechile, încrunţă sprîncenele, ridică puţin capul, mîrîi şi lătră scurt, aşa cum făcea cînd se apropia vreo vietate în care n-avea destulă încredere. În faţa mea nu era nimic, dar întorcînd capul, văzui venind drept spre mine un fel de amfibie, o fiinţă care putea în adevăr să stîrnească mirarea oamenilor şi a cîinilor. Era o făptură uriaşă, un Holofern cu fustă, adică o fiinţă bărbat pînă la brîu şi femeie mai jos de brîu. Dihania ţinea cîte o sulită în fiecare mîină; fără să-i fi poruncit, degetul meu se afla pe trăgaciul puştii. Dar după cîteva clipe am

¹ Acţiunea se petrece în una din acele regiuni specifice, așa-numite *hede*, care pe vremea lui Blicher mai acopereau încă o parte a peninsulei Iutlanda. Sînt şesuri întinse, aproape fără nici o ridicătură, expuse vîntului dinspre Marea Nordului, un sol ingrat pe care nu creşte decît o iarbă neagră (*erica*) şi arar cîte un arbust pipernicit. Termenul *hede* revine de multe ori în text, ca o obsesiune, intenţionată de autor pentru a atrage şi reţine cugetul în această ambianţă. În nici o parte a ţării noastre nu există o regiune cu această formă de peisaj: ca urmare, în limba română lipseşte un termen adecvat.

putut desluși că sulile nu erau decît niște pașnice bete și apoi că ciudata întruchipare era alcătuită din două ființe, avea două capete, patru brațe și patru picioare ; pe scurt, era un bărbat purtat în cîrcă de o femeie. În urma lor tropăia un băiețel. Drumul ocolea de partea cealaltă tăpșanul pe care mă aflam. Cum soarele le bătea drept în ochi, oamenii n-au putut să mă vadă — cîinele tăcea, fie de spaimă, fie de mirare.

Bărbați care — vorbind la figurat — își poartă cu resemnare crucea casnică o viață întreagă, sau, din dragoste, își poartă nevasta chiar pe brațe, se văd adesea. Dar de o femeie purtătoare de oruce, care — în sens propriu — să-și ducă bărbatul în spinare, nu mi s-a pomenit niciodată. Povestea cu „*die Weiber von Weinsberg*“¹ mi s-a părut întotdeauna cam suspectă : „...a fost odată ca niciodată și a trecut multă vreme de-atunci“ pe cînd se întîmplau de-alde astea. În orice caz, n-a fost decît o scurtă plimbare — și cu asta, basta : „...*einmal ist keinmal*“². Și-apoi, acele „*verrufene Weiber*“³ erau sub puternica îmboldire a fricii de văduvie și poate și a poftei de a stîrni senzație printre domnii ofițeri dușmani. Aici, pe întinsa pustietate a bărăganului, altele trebuiau să fie pricinile. Cea dintîi pe care am descoperit-o a fost că bărbatului îi lipseau amîndouă labele picioarelor.

Micul grup se opri drept în fața tăpșanului. Femeia se întoarse cu spatele spre suș, se plecă îndărăt și își descărcă povara, se îndreptă din șale, își dezmoți brațele, răsufli adînc de cîteva ori și se lungi între bărbat și băiat. Acesta din urmă îi puse în poală o mică desagă ; ieșiră la iveală cîteva merinde și tustrei mîncară în tăcere. Numai după ce isprăviră sărăcăciosul lor prînz, începură o scurtă convorbire. N-am putut desluși decît vreo cîteva cîrmepe, fiindcă vorbeau într-o limbă pe care — după unele cuvinte ca : *iup*, *bral*, *pukaș* (haide, veselie, a bea) — am putut-o recunoaște repede ca așa-numita limbă

¹ „Femeile din Weinsberg.“ (L. germ.) în orașelul Weinsberg, în timpul marelui război țărănesc german (1525) femeile au dat dovadă de multă bărbăție.

² „O dată nu contează.“ (L. germ.)

³ „Femei blestamate.“ (L. germ.)

romă. După foarte scurtă vreme, nu au mai avut ce să-și spună și toți trei s-au culcat să doarmă.

Am mai așteptat puțin, apoi m-am ridicat și am trecut de partea cealaltă a tăpșanului, ca să-i văd mai de aproape. Bărbatul, mic de stat, dar destul de bine făcut — afară de lipsa picioarelor — avea obrazul sănătos și rumen ; părea să fie în floarea vârstei. Femeia avea culoarea feței încă mai închisă, sprâncene negre, mari și îmbinate, nas cîrn, obrazul plin, o gură largă cu buze groase, printre care scliepa un minunat șirag de dinți albi ca zăpada. Era zdnavănă din cap pînă în picioare, o faptură într-adevăr hărăzită să-și ducă bărbatul în cîrcă. Și cam atît puteam vedea din înfățișarea acestei ciudate perechi. Dar ce înseamnă să vezi un om, cîta vreme obloanele sufletului său sînt trase ? Nu mai mult decît ai vedea doar coperta unei cărți.

Mă și întorsesem să-mi caut de drum, cînd băiețașul primse a striga : „*Madrum ! Padrum ! Un hovll ! Un grön-spaet !*“ („Mamă ! Tată ! Un ciîne, un vîcător.“) Femeia ridică plocepele de pe o pereche de ochi negri, adînci, cu privire gravă ; se plecă puțin înainte și dădu din cap în felul caracteristic acestor oameni cînd salută pe cineva. În aceeași clipă, bărbatul deschise doi ochi mari azurii, vioi și veseli, își scoase pălăria, dar rămase culcat alene.

Mi-a plăcut întotdeauna să vorbesc limba altora — nu pentru a mă făli ca grozav de învățat, dar simt parcă un fel de satisfacție să pot stabili astfel o legătură cu un străin, fiindcă altfel am sta față în față ca niște surdo-muți. Vraja cuvintelor descleștează limba, deschide lăcașul gîndurilor și înviorează acel troc spiritual, din care amîndouă părțile ies cu cîștig. Cînd e vorba de un călător străin, se mai adaugă la aceasta și mirarea lui încîntată de a auzi deodată pe cineva vorbindu-i în graiul său, după ce se căznise mai înainte în fel și chip cu limba țării ; atunci gîndurile și vorba capătă viață și aripi ; convorbirea se însuflețește și curge fără întrerupere ; ca prin farmec, străinul se simte la el acasă, iarăși între rude și prieteni.

Dar nu din asemenea pricină înțeleaptă, ci mai curînd fără nici o pricină — după cum ne sînt adesea vorbele și faptele — îmi veni în gînd să arăt că, de bine, de rău, vorbeam și eu „păsăreasca borfașilor“, cum numim pe

nedrept graiul țigănesc. Așa că am dat și eu din cap înspre harapii mei, spunînd: „*Goddeis, ghenter!*“ (Bună ziua, drumeților!) Obrazul oriental al femeii se descleștă într-un zîmbet, dar bărbatul se ridică în vine, sprijinindu-se pe amîndouă palmele și se uită chiorîș cînd la mine, cînd la femeie. Am întrebat apoi: „Asta e *dinoses maie?*“ (ibovnica ta). „*Sibe, sibe*“ (da, da), răspunse el repede, uitîndu-se cu drag la dînsa. Atunci am întrebat-o pe femeie: „E o *mengheri* (povară) pentru *dinoses* (tine) să-ți porți *cnasper* (bărbatul)?“ „*Nobes*“ (nu), răspunse ea scurt și bătu cu bățul în iarba neagră din fața ei. Atîta tot. I-am dat danciului cîțiva bănuți — la care bărbatul îmi făcu o plecăciune de mulțumire — mi-am luat rămas bun și mi-am văzut de cale.

Abia după o bună bucată de drum mi-a părut rău că nu i-am mai descusut pe oamenii aceștia. Dar așa se întîmplă în viață: cu cît neobișnuitul, ciudatul, nu e mai aproape, cu atît ne trezește mai puțin interesul. Cîte unul poate locui zece ani pe insula Møe, fără să fi văzut stîncile de cretă, dar face o călătorie în Elveția și se minunează văzînd creasta Schreckhorn și cascada Staubbach. Altul a văzut de două ori căderile de apă ale Rinului, dar n-a zărit nici o singură dată Marea Nordului, cu toate că-i poate auzi mereu mugetul asurzitor. Cînd am vizitat ruinele de la Rosenborg, am fost cu încă patru locuitori din Copenhaga și toți cinci ne aflăm acolo pentru întîia oară. Cine ar avea bani și timp ar dori poate să facă o dată o excursie la Norwood sau în Transilvania, ca să vadă cu ochii săi o șatră de țigani, dar trece zi de zi pe lîngă țiganii danezi, fără a-i socoti demni măcar de o singură privire.

Cît de ciudată e această mică familie nomadă! — îmi trecu mai tîrziu prin minte — cît de neprecupețită, de tare, cît de credincioasă, ba chiar eroică e iubirea acestei femei pentru un schilod nevolnic, pe care îl poartă pe umeri! Dumnezeu știe cît de departe, și de cîtă vreme! Cît de năvalnică e puterea nevăzută care unește aceste două ființe — adevărați copii ai stepei, ai naturii sălbatice! Și totuși, împotriva legilor naturii, căci iedera se încolăcește în jurul stejarului, femeia slabă caută ocrotire la bărbat — aici însă era altfel.

Frământat de astfel de gânduri, am făcut calea întoarsă, hotărît să-mi dreg greșeala și să cunosc mai îndeaproape ciudata pereche și soarta ei, desigur încă mai ciudată. Am mers mai mult de un sfert de leghe pînă la tăpșanul pe care poposisem, dar oamenii plecaseră și ei de acolo. Cît puteam cuprinde cu ochii, nu se zărea țipenie de om.

Se înserase — trebuia să mă gîndesc la un adăpost pentru noapte. Locul în care hotărisem să mîn în noaptea aceea se afla la depărtare de peste o leghe și jumătate, iar pînă acolo știam bine că nu era nici un sălaș omenesc.

„Furtuna de răsărit și mînia de muiere se potolesc cu apă“, spune o veche zicală iutlandeză. Aceasta poate să dea greș, mai ales cînd cel pe care-l privește se ține tare și are ultimul cuvînt. Pentru mine însă, vorba aceea s-a adevărit în chip foarte neplăcut.

Vîntul se cam potolise, dar pe bolta joasă se îngrămădeau nori grei, vestitori de potop. Tunetul se auzea din ce în ce mai tare, iar departe, fulgere răzlețe brăzdau întunericul. Mi-am dat seama că n-aveam unde mă adăposti și mă pregătisem să fiu muiat pînă la piele, dar totodată să gust plăcerea celui mai mîndru spectacol al naturii pe care ni-l hărăzește necuprinsul acestor meleaguri. „Cîmp — noapte — tunete și fulgere“, astfel ni se descrie scena în care se dezlănțuie nebunia regelui Lear, mai îngrozitoare chiar decît mînia stihilor descătușate. Aici aveam aceeași scenă, aceleași decoruri, aceeași minunată mașinărie — și eram singur; fantezia mea, nestînjită, putea să-și ia zborul fără înfrînare pe aripile furtunii și să călătorească pe norii tunetului.

Nu vă temeți, preacinstiți cititori! Nu vreau să vă smulg din mersul măsurat și orînduit al cugetului vostru plin de cumințenie! Nu, de data asta nu vreau să vă chinuiesc cu ceea ce *am gîndit* și *am simțit*. Sînt lucruri de felul celor pe care vreau să le țin numai pentru mine; și mai sînt și dintre acelea pe care nu vi le-ași putea împărtăși, chiar dacă aș voi. Dacă povestirea aceasta va cădea în mîinile cuiva care nu s-a ferit să fie udat learcă numai de dragul priveliștei unei furtuni în noapte — acela va înțelege cam ce vreau să spun. Ceilalți trebuie să se mulțumească numai cu ceea ce *am văzut* și *am auzit*.

Se făcu seară, apoi noapte. Vijelia era în jurul meu — era deasupra mea. Carul lui Thor¹ uruia, osiile împroșcau foc și pară, copitele țăpilor ropoteau urcînd munții norilor și coborînd în văile lor, ploaia pîrîia furioasă, piatra răpăia mai furioasă încă. Bezna se luase la întrecere cu fulgerele orbitoare. O clipă mergeam în acel întuneric care se poate simți — în clipa următoare bărăganul mă cuprindea într-o lumină nedeslușită și cerul îmi arăta în sclipiri repezi vâlul său zdrențuit. Atunci nu mai doream alta decît să-mi iasă în față vrăjitoarele care o înlănțuiau pe Lady Macbeth.

2

Tot mergînd așa, mi se arătă în față o lumină care pierdea cînd cîte un fulger brăzda întunericul din jur, dar se arăta de îndată ce se stingea lumina mai puternică a cerului. Știam cam în ce parte a bărăganului mă aflam și mai știam apoi că aici nu putea să fie nici un sălaș de oameni — cel puțin nu fusese pînă cu două săptămîni în urmă. Mă opream din cînd în cînd, ca să văd dacă lumina se mișcă. Nu se urmea din loc — prin urmare nu putea să fie un felinar sau una dintre acele lumini care joacă pe mlaștini — mai curînd poate acea nălucire luminoasă ce se năzarește deasupra locului unde a fost ascunsă o comoară sau a fost îngropat un mort neîmpărtășit. De una nu mă temeam, de cealaltă nici atît, așa că am mers mereu înainte. Lumina din fața mea se făcea tot mai mare și mai deslușită.

Mă oprisem iarăși, cînd un fulger năprasnic îmi dezvălui ceva ce semăna cu o casă fără acoperiș. Am rămas atît de nedumerit, încît mi-am închipuit o clipă că mă aflu în fața uneia dintre acele săli de bal pentru o noapte, pe care — după credința poporului — le clădesc cei din lumea de sub pămînt ca să-și serbeze orgiile lor vrăjite. Dar care spiriduș sau nevăstă de spiriduș numai cît de puțin cuminte s-ar hotărî să danseze deasupra pămîntului.

¹ Zeu în mitologia nordică.

pe așa vreme ? Lumina cerească se stinse, dar cea pămîntească apăru iarăși. Priveam țintă într-acolo și totodată trăgeam cu urechea, fiindcă auzeam acum, printre bubuiturile tunetului și răgetele furtunii, sunetele slabe ale unui instrument cu coarde. Așadar, era în adevăr un dans nocturn ! Și tocmai aici, în sălbăticia bărăganului și tocmai acum, în furia furtunii ! Să rămîn pe loc ? Să mă întorc ? Să merg înainte ? Curiozitatea învinse — nu fusesem încă niciodată la un sabat de vrăjitoare sau la o serbare de spiriduși (căci, ca să spun drept, basmul trăit deasupra pămîntului mi se părea un vis).

Am mai mers o bucată de drum, hotărît să pătrund pînă unde se va putea în taina aceasta îngrozitoare — dacă însă voi da de un palat al ademenitoarei Morgana¹, atunci să rămîn frumușel pe afară și să fug. Eram acum destul de aproape ca să văd că lumina ieșea din ceva pătrat, ca dintr-o fereastră a castelului fermecat. M-am oprit iarăși — acum se auzea deslușit cîntec de vioară, nu de harpă ; aceasta mă făcu să-mi piară teama că ar fi Morgana, dar mă duse cu gîndul la acele petreceri la care lăutarii sînt țapi. Am tras cu urechea : muzica era însoțită de strigăte și rîsete. M-am zgîit într-acolo : umbre nedeslușite se legănau după fereastră — ceva straniu se petrecea în fața mea și în cugetul meu.

Înăstimp, furtuna se depărtase. Nu mai ploua, iar prin goana norilor încetoșați licărea ici și colo cîte o stea cu ochi plîngăreți. Acum lumea din casa vrăjită a răsăritului se vedea lămurit ; am cutezat să mă apropii mai mult. Am cutezat chiar să întind mîna ca să văd dacă era clădită din bunuri pămîntești sau din ceea ce folosesc zînele ca să-și înalțe palate și vrăjitoarele ca să-și dureze văgăune. Am văzut, am pipăit, era ceva din lumea simțurilor noastre : o colibă făcută din turbă de bărăgan. Așadar, aici *era* un sălaș omenesc, deci *putea să fie* un asemenea sălaș, iar ceea ce socotisem mai înainte era greșit, așa cum greșim atît de des, cînd deducem *esse* din *posse*². Un altul, mai tare în principii decît mine, ar fi

¹ După legenda bretonă, sora regelui Artur, înzestrată cu o miraculoasă putere de seducție.

² *In esse* = în ființă ; *in posse* = în potențialitate — termeni latini folosiți în filozofie.

spus : „Aici nu este nici o casă, fiindcă nu poate să fie”. Eu însă, cum nu sînt tare nici măcar în logică, am luat de bună casa drept casă și m-am mirat numai cum a putut ajunge acolo și ce rost putea să aibă.

Aici să-mi fie îngăduită o paranteză : socot că nu-i lipsită de rost și în orice caz nu va fi lungă.

Cel ce are cu tot dinadinsul chef să danseze, să nu-și bată capul — va găsi el și un local pentru așa ceva. Francezii (care sînt cu adevărat o nație de dansatori), cînd cuceriră Constantinopolul au dansat — așa murdari, plini de sînge și sudoare cum erau — în Hagia Sofia ; cînd luară cu asalt Tuilleries, au dansat în saloanele regale pe parchetul împestrîțat cu trandafiri însîngerăți ; cînd făcură Bastilia una cu pămîntul, au dansat pe acel pămînt ; au înfipt acolo un par purtînd o tăblie cu lapidara inscripție „Aici se dansează”, pentru a însemna locul unde fusese grozava temniță — cît de plin de înțeles, cît de poetic și cît de cuprinzător : aici, adică unde mai înainte zidurile cele groase nu puteau înăbuși glasul celor care oftau, plîngeau, urlau, scrișneau din dinți, aici, unde victimele despotismului erau înmormîntate de vii, aici, unde ar fi trebuit să se citească deasupra porții aceeași deviză ca și la intrarea Infernului lui Dante „...*lasciate ogni speranza voi ch'entrate !*”¹

Așadar, și aici, în mijlocul întinsului bărăgan, la o leghe depărtare de orice sălaș omenesc, aici unde mai înainte nu se auzea decît oftatul vîntului în iarba neagră și jalea ploierului, unde drumețul era zvîrlit în bezna nopții fără nădejdea de a găsi un culcuș și o cină, jînduind la un foc de vatră și un blid de coaleșă fierbinte — ei bine, și aici se dansa ! Am simțit un fel de plăcere și m-am apropiat de fereastră aceea fără a mai șovăi, ca să văd cu ochii mei sala de bal și pe cei care dansau acolo.

De unde să iau penelul unui pictor flamand, ca să zugrăvesc o scenă de atîta simplitate rustică ? Și cum să-i descriu cititorului, care nu e familiarizat cu asemenea decoruri, ambianța primitoare a acestei odăi cu tavan de lut,

¹ „Lăsați orice speranță, voi ce intrați aici !”

pereți de lut, podea de lut? Cum să-i înfățișez nobila sobrietate a mobilierului, cu bănci de brad nerindeluit, scrinuri de stejar nebăițuit pe care erau înșirate blide și străchini de humă neagră, sticle verzi de rachiu și pahare lucitoare cu picior de lemn strunjit. Ce să fac ca să-i plămădesc o vedere lămurită a acestei odăi în penumbra răspîndită de patru lumînărele de seu, vîrte în crăpăturile pereților? Dar, mai ales, cum să-i înfățișez faptele vii de acolo? Să încerc cel puțin.

Drept în mijloc se învîrteau două perechi în ritmul binecunoscutului *schwäbischer Wirbeltanz*¹, dar vîrtejul era atît de năvalnic, încît nu puteam vedea cum arătau la față dansatorii. Pe o bancă, drept în fața ferestrei, ședeau alte două perechi, cu obraji atît de aprinși încît nu încapea îndoială că numai de o clipă ieșiseră din învîrtjire. Într-o parte, pe colțul unei lăzi, ședea scripcarul care cînta de zor bătînd măsura cu piciorul. În partea cealaltă stăteau doi copii zdrențăroși care scormoneau într-o oală negreala întărită rămasă din coleașă.

Valsul se sfîrși. În clipa aceea își făcu apariția un personaj care pînă acum fusese ascuns privirilor mele, trecu de-a curmezișul prin odaie și dispăru în partea cealaltă. Nu l-am putut vedea decît din profil, dar mi-a fost destul ca să-l recunosc pe loc. Să vi-l descriu? Era cam bondoc, dintre umerii căzuți se ridica un cap zdravăn. Avea gura lată, buze groase și ochi mici ce se mișcau neîncetat cînd vorbea — cam în felul în care sînt zugrăviți sălbaticii din pădurile virgine. Obrazul îi era ciupit de vărsat și arăta cînd grav și aspru, cînd vesel și brutal, trecînd cu iuteala fulgerului de la una la alta. Umbletul îi era atît de hotărît, de sigur și de repede, încît ar fi fost de ajuns să-l vezi numai din spate, ca să fii sigur că face parte dintre „cei care nu șovăie să-ți bage cuțitul între coaste, dacă te legi de ei“. Descriindu-l în felul acesta, știu că mai sînt afară de mine încă cel puțin trei oameni care își vor aduce aminte a-l mai fi văzut și altădată, cu toate că numai unuia dintre aceștia i-a dat lecții particulare de păsărească a borfașilor. I-aș putea completa semnal-

¹ Joc popular șvăbesc.

mentele adăugînd că avea tatuată pe brațul stîng imaginea unui Cristos pe cruce.

Acum, profesorul de păsărească a borfașilor și de limbă romă se întoarse în odaie, mergînd de-a-ndăratelea, se uită la lăutar făcîndu-i un semn din cap, bătu de cîteva ori cu piciorul în podea și-și încrucișă brațele pe piept. În poziția aceasta își aștepta partenera, pe care se dusesse s-o poștească, dar pe care eu încă n-o puteam vedea din locul unde mă aflam. Muzica începu — era un fel de *reel*¹ în tact repede de două pătrimi.

Acum, femeia se năpusti la dans. Să o caracterizez ca o furie? Nu, era mult prea drăguță. Ca o *Penthesilea furens, quae mediis in milibus ardet*?² Nici atît, era prea scundă, prea durdulie, costumată prea simplu și pașnic. Ca madame Schall³ într-un dans țigănesc? Asta s-ar potrivi ceva mai bine. Dar încolo — ca s-o zugrăvesc după fantezia și după gustul meu — era o sfîrlează zbîrniitoare, care zburătăcea înaintea profesorului, în spatele lui, în jurul lui — dar cine era sfîrleaza? — nimeni alta decît purtătoarea de cruce, aceea cu bărbatul în cîrcă.

Acum începu și cavalerul să salte și se dezlănțui un adevărat dans țigănesc, la care din întîmplare am fost de față — dincoace de fereastră, ce-i drept. Picioarele dansatoarei loveau podeaua de lut cu pocnituri repezi, ca niște bețe de toboșar. Nu rămîneau nemișcate nici brațele — și mai puțin degetele, cu care plesnea cum țacăne castanietele; însă în nici una din mișcările ei și nici în trăsăturile feței nu semăna cu o baiaderă. Dimpotrivă, mișcările păreau chibzuite, iar expresia feței era atît de rece, atît de aspră, ba chiar dîrză, încît rămînea în cel mai perfect contrast cu aceea a cavalerului ei. Toată mutra cea mare a profesorului era lăbărțată într-un rînjat nemișcat, neînterupt, neschimbat; ochii săi cei mici erau cășcați de tot, gura numai pe jumătate; buza de sus se ridicase pînă la nas, iar cea de jos atîrna pînă pe bărbie,

¹ Dans popular foarte vîoi, de origine scoțiană; de obicei se joacă în două perechi.

² „Penthesilea, pradă furiei și arzînd în mijlocul unei mulțimi fără număr.” (Aluzie la un vers din Vergiliu.)

³ Se pare că e vorba de o artistă a timpului.

aşa că se vedeau dinţii şi se arăta şi cerul gurii — nu se poate tăgădui că avea o faţă foarte deschisă la acest dans.

Nu eram singurul care se veselea privind sprinteneala perechii de dansatori. Spectatorii de dincolo de fereastră stăteau roată în jur şi aplaudau în felul lor, încît se auzea şi se vedea şi dincoace. Izbucneau în strigăte de admiraţie şi în hohote de rîs, se zbenguiau, se frîngeau de şale, gesticulau şi băteau din mîini, dar nu cum batem noi, ci pocnind dosul mîinii drepte de palma celei stîngi. Totodată îşi învîrteau, cînd într-o parte cînd în cealaltă, feţele care luceau de bucurie şi sudoare. Fără să vreau, îmi veniră în minte trolii din masca de Thor¹: „În veselie ini-moasă, cu cornul de ţap pe frunte, loveau iară şi iară”. Aici nu mai lipsea în adevăr decît podoaba pe care o poartă pe cap fetele din Jotunheim, ca să completeze iluzia. În orice caz, ȝiganca n-ar fi fost o Gerda² tocmai nepotrivită.

Dar şi acest dans se isprăvi. Gerda se întoarce într-acolo de unde se năpustise spre cavalerul ei. M-am plecat repede spre marginea cealaltă a ferestrei, ca să văd unde pierea. Ia te uită ! Acolo era o ladă înaltă şi pe ea şedea drumeţul cel fără picioare ! Mîndra sa parteneră în dansul vieţii se întoarce cu spatele spre ladă, se sprijini în mîini de marginea lăzii şi-şi făcu vînt ca să se așeze lîngă el. În aceeaşi clipă se auzi scîrţîitul unei uşi şi chiar lîngă mine se afla învăţatul meu profesor de păsărească a bor-faşilor ; în bătaia luminii din odaie, ne văzurăm faţă în faţă şi el mă recunoscu tot atît de repede cum îl recunoscusem şi eu — cu toate că mirarea lui era încă mai mare.

I-am povestit că pornisem spre Ørre, dar că în furtună rătăcisem drumul, aşa că mă luasem după lumina din

¹ Trolii sînt în mitologia nordică şi încă în eresurile de astăzi făpturi supraomeneşti, nu însă totdeauna închipuite cu însușiri rele. *Mascarada lui Thor* e o scenă din *Edda*, culegere de vechi legende şi cîntece islandeze.

² Figură din multe basme nordice, caracterizată ca foarte seducătoare.

casa asta. El, foarte prietenos, îmi spuse că era gata să-n fie călăuză, iar eu m-am grăbit să primesc — nu atît de dragul călăuzitului, cît fiindcă ardeam de nerăbdare să-mi dea lămuriri despre scena pe care o văzusem și mai ales despre acea pereche atît de ciudată. Iată ce am putut afla.

3

Mai întîi, însoțitorul meu îmi dezvălui taina acelei case care, după socotelile mele, nu putea să se afle acolo. Nu fusese clădită nici cu ajutorul lămpii lui Aladin, nici din porunca vreunui alt meșter în evocarea spiritelor, ci — prin grija oficiului de asistență publică al comunei Ørre și prin înputernicirea dată de acest oficiu — de către Johannes Axelsen, om care umblase prin multe țări și a cărui faimă ajunsese pînă departe, și care, după spusele călăuzei mele, avea următoarele trei însușiri : întîi, era învățat, fiindcă știa să citească și chiar să „scriitorească“ ; al doilea : era înțelept, fiindcă se pricepuse să scape de toate urmările vătămanilor și pretorilor, ba cutezase chiar să-i înfrunte ; al treilea : era un bătauș fără pereche, deoarece mai tari decît el nu erau decît „Jens Munkedal, Chresten Staerk din Hveisel și Chresten Jensen din Ørre“ (care trei atleți — după descrierea și după faptele mărturisite sub jurămint solemn — puteau fi asemuiți fără îndoială cu Milo, Polydamas și Entellus, cu Staerkodder, Bue Digre și Orm Storolfsen, cu August II, mareșal al Saxoniei și Franconiei).

Această materie oferea o tranziție naturală pînă la țiganca cea ciudată, fiindcă și ea trebuia să aibă puteri mai mult decît neobișnuite de vreme ce era în stare să-și ducă bărbatul pe umeri dintr-un loc în altul.

— Linka Faraoana, urmă însoțitorul meu, e tare cît o năpastă ; asta o spun eu, ca om pățit ce sînt ; o dată mi se făcu poftă s-o ciupesc puțin și atunci mi-a cîrpit o labă atît de zdravănă, încît nu știu zău cine ar fi putut s-o întreacă — dar asta nu înseamnă că s-a supărat, ci am rămas buni prieteni.

— Va să zică, îi e credincioasă schilodului ei? am întrebat.

— Ca aurul! se înflăcăra el. Dacă încearcă cineva să se atingă de ea, apoi e mai rea decât un câine legat la lanț când îl sîciî.

— Cum s-a întîmplat de-au ajuns o pereche acești oameni?

— Apoi să vă povestesc: Peiter Ologu — cum îi zicem noi — și cu mine, ne-am născut în același loc...

— Unde anume?

— Asta nu știu, răspunse el rîzînd. Maică-mea spunea că pe-aici, pe bărăgan...

— În vreo casă mare!

— Vezi bine! Era înaltă pînă la tavan și largă pînă la pereți! Eu și cu Peiter am crescut împreună pînă ne-am făcut mari — atunci ne-a prins dorul să vedem lumea largă. În *Hvidmatini*¹...

— Departe, nu glumă!

— Sînt multe mii de leghe, încuviință el, cu aerul care i se cuvine unui om oțelit în călătorii lungi. Cînd am ajuns în *Blaamatini*², ne-am întovărășit cu alți *smaelemer*³. Și atunci s-a întîmplat o dată — nici mai rău, nici mai bine decât eram obișnuiți — să poposim noaptea într-o pădure grozav de mare. Cînd ne-am trezit a doua zi dimineata, era război în jurul nostru; zarvă și gălăgie din toate părțile. O bună bucată de drum mai departe, într-un povîrniș de deal, era o peșteră — asta o știau ceilalți *smaelemer*. Ne gîndeam să ne tîrîm pînă acolo și să ne adăpostim. Dar frontul se apropia tot mai mult; ghiulelele vîjîiau deasupra noastră și rupeau crăcile copacilor. Una dintre aceste crăci lovi capul unei dănciuce din ceata noastră — era tocmai Linka, Linka Smaelem, după cum îi zicem noi, *maia*⁴ de mai tîrziu a lui Peiter. Dănciuca se prăbuși la pămînt. Toți *smaelemer* fugiră mai departe — nimeni nu voise s-o aștepte pe Linka, fiindcă nu era a nimănuia, ci fusese ciordită de undeva, departe, spre miazăzi.

¹ Austria.

² Prusia.

³ Țigani.

⁴ Ibevnica.

— Să vedem, să vedem de n-a murit, îmi spuse Peiter.

— Ba s-o lăsăm acolo, vie sau moartă ! strigai eu.

Dar dănciuca nu murise, nici nu leșinase. Era însă rău lovită la cap și avea un braț rupt. Se văicărea și se ruga să o luăm cu noi. Atunci Peiter o ridică de jos și o luarăm la goană după ceilalți. Când am ajuns la peșteră, eram la adăpost și atunci Linka a putut fi îngrijită și i s-au oblojit rănilile. Dar după ce a trecut urgia războiului și ne-am pregătit s-o luăm iar la drum, fetița încă nu putea merge. Ceilalți *smaelemer* voiau să-i dea cîte ceva de-ale gurii și s-o lase în peșteră — nimeni nu voia să-și ia beleaua s-o poarte și atunci tot Peiter a ridicat-o, și-a așezat-o pe umeri și a mers astfel cu ea multe zile și cale lungă, pînă cînd dănciuca s-a întremat într-atît, ca să nu mai aibă nevoie de ajutor. Așa că nu degeaba acum ea îl poartă pe dînsul : e numai plata cuvenită.

— Înțeleg că arvuna acestei plăți a fost că s-a măritat cu el !

— Ei da ! Vezi bine ! Se-nțelege că după cîtiva ani s-au căsătorit — mai mult sau mai puțin, știi doar cum se fac lucrurile astea la noi ; dar asta ține cel puțin tot așa de bine ca ceea ce leagă un *primer*¹ și un *skraaler*². Cei ce vor să pună coarne sau să fugă unul de celălalt — apoi pentru ei e totuna dacă s-au luat pe un drum de bărăgan sau într-o *siongert*³.

Nu mă socoteam îndreptățit să răspund unei batjocuri atît de nerușinate a așezămintelor preacinstitei noastre societăți, chiar dacă ieșea din gura celui ce mă învățase păsăreasca borfașilor — mi se părea sub demnitatea mea să apăr această societate împotriva unui asemenea ticălos. Așa că ticălosul meu urmă să povestească :

— Legătura dintre Peiter și Linka a fost trainică, așa cum știm s-o ținem noi, care nu sîntem la cheremul sfărăriilor de tot soiul. Dar atunci s-a întîmplat o dată — nici mai rău, nici mai bine — că furăm prinși de o ceată de soldați. Ce s-a făcut cu ceilalți *smaelemer*, nu știu ; atîta știu că Peiter și cu mine ne-am ales fiecare cu cîte

¹ Preot.

² Dascăl.

³ Biserică.

o *rokkel*¹ albă și cu cîte un *sneller*² pe umăr și mai multă bătaie decît soldă, pînă am învățat muștrul. Așa am pornit și împotriva franțujilor. Linka venea în urma regimentului nostru, cu celelalte femei și căruțele. Cînd nu mărșăluiam sau nu luptam, era întotdeauna cu Peiter și îi făcea tot binele ce putea să-i facă. Și era pe cît se putea de greu; mai întîi era borțoasă, apoi trebui să-și care plodul — același dănciuc pe care-l au și acum cu ei — dar n-a orîcnit niciodată.

Un an sau trei, ne-a mers destul de bine, dar într-o bună zi ne-am pomenit într-o bătălie mare și atunci o ghiulea i-a paradiț bietului Peiter amîndouă picioarele, iar cînd s-a vindecat apoi, putea să se ducă unde poftea. I-au dat drumul, nimic de zis, dar ca să-i dea vreo pensie — apoi asta au uitat-o. Atunci Linka l-a luat în cîrcă și dănciucul de mîna și așa au pornit în lumea largă. Pentru ea era o trudă grozavă, căci singură trebuia să aibă grijă de toate și să facă pe dracu în patru ca să hrănească trei guri. Dar niciodată nu se pierdea cu firea — are o inimă de bărbat în lege! Ceșea, dansa, mai oștiga un ban și ca ghicitoare — căci știe să ghicească, adăugă profesorul meu, cu tonul sentențios al unui arbitru care are dreptul să nu fie contrazis. Ghicește în cărți, în cafea, în palmă — și ce spune e sfînt.

Așa s-a căznit de departe, din miazăzi, de la o apă mare pe care cei de acolo o numeau *die Donau*³, pînă tocmai în *Böffelsmatini*⁴. Acolo am izbutit să dau iar de ea și mai departe am mers iarăși împreună, spre meleagurile noastre...

— Stai puțin — l-am întrerupt aici — tu ai rămas cu picioarele întregi; cum de ți-au dat drumul?

— N-am mai așteptat să-mi dea ei drumul, răspunse rînjind. Mi s-a făcut lehamite de-atîta război și atunci, într-o zi cînd eram de sentinelă într-o pădure mare — tocmai pădurea aceea în care se întîmplase atunci nenorocirea cu Linka — m-a apucat dorul să mă întorc iar

¹ Uniformă.

² Pușcă.

³ Dunărea.

⁴ Macklenburg.

în Danemarca. De aceea am zvîrlit cît colo și *rokkelpot* și *sneller* și cartușiera, cu toate celelalte boarfe, am luat-o din loc și vă rog să credeți că totul a mers de minune.

În timpul povestirii — care de altfel a fost mult mai detaliată, mai epică și mai episodică decît socot că e nevoie să o redau aici — ajunseseam la drumul care duce drept la Ørre. Însoțitorul meu — care colindase prin atîtea țări și se descurcase și în pustietatea de acasă — și-a luat rămas bun și s-a întors îndărăt, iar eu am pornit mai departe, cu toate că aș fi dorit să mai văd o dată perechea aceea de ticăloși și să stau de vorbă cu Linka Țiganca și Peiter Ologu. Dar nu i-am mai întîlnit niciodată.

Nu vreau să ascund că povestirea aceasta a avut darul să trezească în cugetul meu tot soiul de gînduri, sentimente, presupuneri, dar cele mai multe dintre acestea n-au văzut lumina zilei — și nici n-o vor vedea.

De una însă îmi aduc aminte; de o presupunere — romantică sau romă, asta nu știu; dacă această damă din seminția Țiganilor, care acum dansează într-un bordei de turbă pe bărăganul Ørre, ar fi cumva o contesă sau o baroneasă maghiară? Ce ar fi dacă nașterea ei ar fi predestinat-o să danseze la balurile Curții din Viena? Să vadă la picioarele ei baroni, conți și prinți, în loc de a fi silită să poarte în spinare prin viață un „ticălos“ fără picioare? Leagănul i-a fost poate în „săli de aur“ — mormîntul îi va fi în colțul cimitirului unui cătun iutlandez — însă nestrămutata ei dragoste va fi poate înscrisă acolo unde stau alături palatele împărătești cu bordeiele de turbă.

MARIE

O amintire de pe coasta Mării Nordului

Fîşia îngustă de pămînt pe care peninsula daneză o întinde în Marea Nordului e acoperită aproape în întregime de nisipuri mişcătoare, aruncate pe coastă de valuri şi duse mai departe de furtuni, credincioasele lor tovarăşe — ca şi cum urgia necruţătoare a talazurilor ar voi să răsplătească în bătaie de joc şi printr-un dar neroditor paguba ce-i căşunează fără încetare pămîntului săpîndu-l şi răpindu-i din străfunduri părţile sale roditoare.

Dar duşmanul încă n-a izbutit să-i izgonească pe statornicii locuitori ai limbii de pămînt şi chiar din belşugul acestui duşman îşi agonisesc ei despăgubire pentru pierderea ce o suferă glia ; iar împotriva puterii nisipului luptă cu ajutorul unui soi de iarbă ce nu se lasă înăbuşită şi răzbate mereu în sus. În aşa fel cresc, pînă tocmai pe coasta de apus, înălţimi şi se adîncesc vîlcele de multe şi felurite înfăţişări. Dacă drumetul le priveşte din depărtare, cînd soarele asfinţeşte în spatele lor, acestea îl înşeală cu năluciri de dealuri împădurite. Mai departe de coastă sînt însă şi dune de nisip pleşuve, semănînd din depărtare cu munţi acoperiţi de zăpadă şi cotropind an de an fişii din ţărîna, şi aşa destul de nerodnică, din care sîrguinţa şi sudoarea oamenilor storc un rod sărac. De aici şi pînă la coasta de răsărit, priveliştea rămîne neschimbată.

Cel ce vă povesteşte acestea, aflîndu-se în tinereţea sa pe unul dintre aceste drumeaguri pustii, s-a urcat pe un deal de nisip acoperit cu ovăz de dună, ca să vadă şi el

ce nu văzuse încă — marea adevărată, marea largă. Soarele era la asfințit, marea era ca o oglindă învăpăiată, dunele de nisip luceau în para încetoșată. Vântul dormea, numai vijitiul înăbușit al resacului amintea cea din urmă hărțuială cu valurile; o victimă mută dar tristă a urgiei dezlănțuite de îngemănarea puterilor furtunii în cele ale mării — o epavă — zăcea pe bancul cel mai apropiat de mal și coastele ei sfîrțecate și înnegrite ieșeau din nisip.

Eram atît de încîntat de priveliștea din fața mea, încît soarele ar fi apus și m-ar fi trezit doar întunericul din gîndurile mele duse în depărtări nedeslușite, dacă nu s-ar fi ivit în apropierea locului unde mă aflu o ceată de pescari purtîndu-și vîslele și năvoadele. Încă înainte de a-i vedea, le-am auzit pașii scrișnind pe nisip, pe cînd se strecurau tăcuți, într-un singur șir, ca un șarpe, printre văile strîmte dintre dune. Într-o creștătură a malului era o lotcă trasă pe uscat. Ajunși acolo, pescarii își puseră uneltele într-însa, se înșinară de amîndouă părțile de-a lungul ei, se opintiră cu umerii și o împinseră în apă. Luorul acesta nu se făcuse fără rînduială, ci în tactul unui cîntec vesel; cel mai zdravăn dintre ei începea: „eu ridic pînza și tu o cobori“, iar ceilalți răspundeau „ura! ura! ura!“. Apoi tot așa: „eu beau și tu plătești“ — „ura! ura! ura!“. Era o nepotrivire ciudată între aceste cuvinte vesele și glasul celor care le cîntau; nu se potriveau nici cu fețele lor dîrze și încă mai puțin cu ceea ce făcură o clipă mai tîrziu — își scoaseră pălăriile, îngenuncheară, atingînd cu fruntea copastia bărcii. Rămăseră așa nemișcați puțină vreme. Nu se auzea nici o vorbă — în tăcere se rugau celui ce mînuie vînturile și valurile. Apoi, tot în tăcere, se ridicară, împinseră barca mai în larg, se avîntară peste copastie și începură a vîsli. Luntrișoara lor alunecă lin pe fața lucie a mării în bătaile ritmice ale vîslelor. M-am uitat după ea pînă pieri în zarea întunecoasă.

Un singur om rămăsese pe țarm. Era un bătrîn, înșă anii încă nu-i albiseră pletele roșcovane ce-i umbreau obrazul zbîrcit; izbutiseră doar să-i încovoie puțin spațiile cel lat. Se uită și el multă vreme după cei plecați în larg, nemișcat și tăcut, cu mîinile băgate adînc în buzunare, apoi se întoarse și porni încet pe suișul dunei drept

spre mine și-mi spuse prietenos „bună seara“. Eram tânăr — nu voiam să pierd asemenea prilej de a încerca să aflu ceva mai mult despre ceea ce făceau oamenii aceia cu atîta trudă, dar și despre nenorocirile ce se întîmplau atît de des pe coasta aceea primejdioasă. Bătrînul era sfîtos și începu a-mi povesti cîte și mai cîte din viața pescărească, dar mai ales îmi zugrăvi cel din urmă naufragiu, ale cărui rămășițe erau chiar lîngă noi ; mi-l zugrăvi atît de lămurit și în culori atît de vii, încît trezi în cugetul meu ușuratic de atunci dorința pămîntului de a fi și eu o dată de față la desfășurarea unei asemenea nenorociri.

L-am însoțit pînă la căminul său, o casă curățică, bine ținută, ceva mai sus pe coastă și nu departe de una dintre cele mai mari bocșe¹. Puțin înainte de a ajunge acolo, se opri, se uită îndărăt și scrută apoi cerul, mai puțin spre răsărit și mai mult spre apus. Cînd ne coborîrăm apoi de pe cea din urmă movilă, mormăi cu glas posomorît :

— Sînt pîndari în aer.

— Ce înseamnă vorba asta ?

— Nimic alta decît că se schimbă vremea foarte curînd.

Apoi intrarăm în casă ; acolo nevastă-sa, cam de o vîrstă cu el, mă pofti să iau masa cu ei, iar după masă mi-au spus că nu-i supăr cu nimic dacă rămîn acolo și noaptea. Oamenii erau pe cît se poate de primitivi — am fost ospătat și găzduit în așa fel, cum nu te poți aștepta să fii nici în corturile beduinilor. Am adormit pe așternut moale, în acea molcomeală care te cuprinde cînd te simți în liniște și la adăpost, gîndindu-mă că tocmai aceeași noapte aveau să o petreacă pescarii în trudă și primejdie, undeva departe, pe marea vicleană.

Încă înainte de a se crăpa de ziuă, am fost trezit de zgomotul din odaia vecină. Se auzeau voci mai groase și mai subțiri, răsuna troncănitul sabotilor de lemn pe podea, se trînteau și scîrțiau ușile. M-am ridicat să ascult — tocmai era o clipă de tăcere și mi se păru că aud de afară un vuiet surd, întrerupt de cîte un răget adînc și

¹ Movile mai înalte și pleșuve, trolenite de nisipurile mișcătoare.

prelung. M-am îmbrăcat repede și am intrat în odaia de alături. Acolo, forfotă mare. Toată familia era adunată — bătrînul desfăcea nodurile unei frînghii și o învîrtea într-un rotocol în jurul umerilor, bătrîna trebăluia la vatră, înteeța focul și punea niște oale la fier, două femei tinere — fiica și nora — gata îmbrăcate, își înfășurau niște marame mari pe cap, de se pregăteau parcă să plece într-o călătorie lungă. Cînd le-am dat „bună dimineța”, abia mi-au răspuns scurt și grăbit; iar cînd am întrebat apoi ce era mugetul pe care îl auzisem, bătrînul îmi răspunse încă mai scurt și mai grăbit:

— Marea!

— Și încotro porniți înainte de a mihi de ziuă, oameni buni?

— La coastă, să vedem ce-i cu băieții noștri, spuse tot bătrînul. Vine furtună urîță.

M-am cutremurat la auzul acestor cuvinte și n-am șovăit o clipă să-i însoțesc pe acești oameni neînfricați întru întîmpinarea îngrozitoarei lor vecine. Foarte repede am fost cu toții gata de plecare și am părăsit casa.

Soarele răsărea și chenăruia cu purpură desimea norilor întunecați. Nu se simțea nici o adiere de vînt, dar mugetul neîntrerupt al mării se auzea tot mai tare. În tăcere ne îndrumarăm spre țarm. Eram cuprins de neli-niște și ardeam de nerăbdare, așteptînd să se întîmple ceva ce nu mi se deslușea în cuget.

M-am cățarat pe malul cel mai ridicat. Spre adîncă mea mirare, marea era aproape nemișcată. Numai lîngă mal, răzbind mai din adînc, șuvoaie de apă se străduiau să se urce pe țarm, oboseau, se spărgeau în spumă și, cu un vîjiit surd, se întindeau pe toată lungimea lui. Aerul era tot nemișcat, dar bătrînul meu, care cunoștea viclenia stihiiilor, îmi spuse că foarte curînd voi simți vîntul de apus. Avu dreptate; nu ținu mult și cumplitul stăpînitor al Mării Nordului se desprinsese din văzduh, învăluit în mantia sa încetoșată și mohorîță. Acum începu să se miște și marea în depărtare. Se arătau niște punctulețe albe care se înmulțeau mereu, se măreau și păreau că se apropie cu iuțeala vîntului. Dar vîntul le luă înainte, se năpusti pe neașteptate cu un oftat prevestitor de rele, apoi cu un urlăt șuierător prin răzlețele tufe de ovăz de coastă. Încă nu se vedea luntrea. Mai încolo, pe malul înalt, începură

să se adune oameni, mai mult femei și băieți. Veneau, ca și noi, să vadă ce se întâmplă cu pescarii plecați în larg. Dintre acești oameni, unii plecau și se întorceau apoi, sau poate erau alții care veneau în locul lor.

Puterea vîntului creștea, tot astfel și vîlmășagul valurilor. Întregul țărm era acoperit cu spumă și mă gîndeam tremurînd la bietii pescari, acolo, undeva în depărtare; în cugetul meu mîhnit îi și socoteam pierduți. Deodată, bătrînul, cu privirea ațintită în zare și adumbrindu-și ochii cu mîna, strigă :

— Iată-i colo !

Același strigăt se auzi apoi de-a lungul coastei. Dar eu tot nu puteam vedea nimic și frica mea creștea. În sfîrșit, privind mereu într-acolo unde arătau oamenii, am putut desluși în zare un punct întunecos, care se ivea o clipă, pierdea în cea următoare, dar revenea mereu, de fiecare dată tot mai mare și mai aproape.

Marea se zbătea. Pletele cele albe — berbecii, cum li se spune — se înmulțeau și se lărgeau. Cele trei bancuri de nisip ce se întindeau la aceeași depărtare de uscat spre miazănoapte, pînă unde poate cuprinde ochiul și la depărtare mică între ele, purtau acum coame de spumă. Aceste bancuri au fost din toate vremurile o nenorocire pentru cei de pe mare. Pentru cei de pe uscat însă sînt stăvilare ocrotitoare, fiindcă sparg talazurile uriașe, de multe ori mai înalte decît malul drept. Pe aceste melcaguri, pămîntul e sub fața mării și, dacă nu s-ar afla asemenea stavile, mînia ei neînfricăată ar putea rupe slabele diguri și cotropi sălașurile oamenilor și rodul trudei lor.

Cei din luntre se zoreau. Acum se și vedeau capetele pescarilor, cînd mica lor barcă se cățara pe creasta unui val, dar cînd cobora apoi ca de pe o coamă de deal și pierdea în valea altui val, mă cuprindea frica și tremuram la gîndul că nu va ajunge iarăși sus. Nu m-am putut stăpîni și am strigat de deznădejde, dar bătrînul care stătea lîngă mine cu brațele încrucișate mă luă la rost :

— Ce te-a apucat ? Încă nu-i primejdie.

Luntrea ajunsese acum la bancul cel mai depărtat. Acolo se opri, ba se putea vedea chiar că vîslașii trăgeau îndărăt din toate puterile, izbutiră să taie mai multe talazuri mari și le trecură cu bine. Acestea se sparseră apoi, lăsînd în urma lor o fîșie de apă liniștită — pescarii se folosiră

de acest scurt răgaz, vîslind acum înainte din toate puterile, astfel că barca se năpusti ca o pasăre de pradă peste cea dintîi stavilă. Cu aceeași îndemînare trecură și peste bancul din mijloc.

Acum era în adevăr primejdie de moarte. Toți cei de pe mal coborîră în fugă și, ca la o poruncă primită din nevăzut, căzură în genunchi și ridicară mîinile împreunate spre cer. Apoi, tot atît de repede, săriră în picioare și se prinseră de mîini. Mai întîi n-am putut înțelege ce rost avea acest lanț, dar mi-a fost dat să mă lămuresc foarte repede.

Barca era la cel de-al treilea banc — de acolo pînă la țarm nu mai era nici cît o aruncătură de piatră. Pătrunse în vîltoare, urmărită de un talaz uriaș care boltea creasta sa de spumă sus, peste ea... fu ajunsă din urmă... se întoarse de-a curmezișul... fu covîrșită... se răsturnă. Femeile și copiii izbucniră în țipete și strigăte sfîșietoare. Acum totul era pe muchie de cuțit : viață sau moarte.

O dată cu talazul fură aruncați spre mal și pescarii. Cîțiva putură să se cațere pînă sus — alții însă nu ajunseseră atît de departe. Atunci lanțul celor de pe mal se desprinsese în mai multe părți. Dintre acestea, aceea care era mai aproape de apă apuca repede cîte un pescar ce se zbătea în vîltoare. Ceilalți trăgeau din răsputeri ca să-i răpească mării prada omenească — fiindcă același talaz, care o aruncase spre țarm, ar fi luat-o cu el în resac, și atunci nu mai era scăpare.

Clipe îngrozitoare ! Dar ele trecură cu atîta repeziciune, încît aproape n-am putut urmări ce se petrecea înaintea ochilor mei aiuriți. Scăpară toți pescarii. Cu aceeași îndemînare și repeziciune fu scoasă din vîltoare și barca plină cu peștele prins în timpul nopții, trasă pînă sus pe mal și bine priponită.

Această lotcă nu era numai un avut prețios al pescarilor, ci oredinciosul lor tovarăș de trudă, era ceea ce îi ținea deasupra prăpastiei fără fund, ceea ce îi mîntuise de atîtea ori din grea primejdie. Numai după adăpostirea bărcii, pescarii, de pe care apa curgea șiroaie, fură primiți cu zdravene strîngerii de mîini, iar cîte unul fu cuprins de brațe iubitoare — așa, ud learcă din cap pînă în picioare. Acum veniră în grabă mamele, nevestele și fiicele,

oare nu ieșiseră încă din case, purtînd ulcioare cu băuturi calde¹. Fiecare pescar primi cîte un ulcior, îl apucă bine cu amîndouă mîinile și nu-l lăsă pînă ce nu goli cea din urmă picătură. Apoi se împărți rodul pescuitului din acea noapte și fiecare se îndreptă spre casa lui. Eu mi-am urmat gazda și familia sa în casa cea primitoare.

Bătrîna nu stătuse degeaba — ne aștepta cu o masă bună. Dar nu isprăvisem bine cu mîncatul cînd un om își băgă capul prin ușa deschisă pe jumătate și strigă :

— O corabie în primejdie !

— Unde ? întrebă toți într-un glas și săriră de la locurile lor.

— Aici ! răspunse omul repede, se dădu înapoi și fugi ca să ducă vestea mai departe.

Gazda mea, fiul său și doi dintre oamenii care luaseră parte la pescuitul de noapte, dădură buzna afară — eu după ei.

Vîntul se făcuse furtună. Marea dezlănțuită urla în mînie turbată. Nisipul dunelor ne biciuia obrajii și peste capetele noastre zbura spuma ca fulgi de zăpadă. Cu spaima în ochi am alergat pînă sus, la duna cea mai înaltă și m-am urcat pe ea ; mi se părea că tremură sub picioarele mele. Apele negricioase se prefăcuseră în clăbuc alb ; deasupra, zarea era încetoșată de stropi de spumă. Urletul valurilor mă asurzea.

— Unde ? am răcnit în urechea omului de lîngă mine. Acesta nu răspunse, ci întinse numai brațul drept înainte. Scrutînd într-acolo, am putut desluși nenorocita corabie — nu era mai departe decît o bătaie de pușcă. Am răcnit iar în urechea vecinului meu :

— Nu mai e chip să scape ?

De data asta omul răspunse, strigînd destul de tare ca să pot auzi :

— Nu ! Chiar de-ar avea cea mai bună vîntrea din cîte s-au pomenit și cel mai bun cîrmaci, care a colindat toate mările pămîntului, tot va fi aruncată pe mal — din iadul ăsta nu mai poate ieși.

¹ Oamenii aceștia oțeliți au obiceiul să nu ia niciodată cu ei de-ale mîncării sau băuturii, cînd pleacă în larg. Nu au nici loc, nici răgaz pentru așa ceva. De aceea sînt întîmpinați, la înapoiere, cu tradiționala bere fiartă.

Și așa era : corabia se clătina, sălta și se apropia mereu.

— Acum ! strigară toți în jurul meu. Acum e la bancul întii.

— Dă de fund ! strigă unul.

— Ba nu ! răoni altul. Uite cum năvălește un val care-i vine în ajutor.

Valul porni în adevăr, ridicînd corabia ca o jucărie și aruncînd-o iarăși în adînc.

— A trecut ! strigară oamenii. Îmi căzu o piatră de pe inimă, dar încă nu cunoșteam viclenia coastei iutlandeze.

Cîteva clipe mai tîrziu, se auzi strigătul :

— Uite-o colo !

Vasul se urcase pe bancul al doilea. Credeam mai întii că îl mai duce vîntul, dar era numai ruliul și tangajul. Se oprise, se împotmolise la o aruncătură de piatră de mal. Nădăjduiam atunci că marinarii vor putea scăpa. De bună seamă, credeau și ei acest lucru și coborîră o barcă în apă : doi oameni săriră după ea, dar un val uriaș îi acoperi și barca fu sfărîmată și aruncată pe mal — oamenii nu se mai vedeau. Nici urletul vîltorii, nici vuietul furtunii nu erau destul de tari ca să acopere strigătele de groază ale echipajului cînd pieri barca.

Acum se rostogoliră din larg mai multe talazuri, mai înalte și mai grele decît cele de mai înainte.

— Vin nouă din astea, unul după altul, mă învăță cineva de lîngă mine, și cel din urmă e cel mai mare din toate.

Cînd cel dintîi se năpusti peste corabie, aceasta începu a se învîrți în jurul ei — se auzi un strigăt și mai puternic și mai sălbatic al marinarilor. Al doilea val învîrți vasul încă mai mult și îi acoperi aproape toată prova. Marinarii se cățărară pe sarturi și se legară care cu ce putea apuca. Valurile următoare învîrtiră corabia tot mai mult, pînă cînd o aduseră cu latul spre coastă. Vîntrelele se desprinseseră și fluturau în vînt, catargele se clătinau.

După această dezlănțuire a furtunii, urmară cîteva clipe aproape liniștite ; parcă marea își strîngea puteri noi pentru a se năpusti cu mai multă furie. Marinarii înspăimîntați întindeau mîinile cînd spre cerul întunecat, cînd spre coasta atît de apropiată, la care nu aveau să

ajungă însă niciodată vii. Strigătele lor mă umpleau de groază — eram tânăr și încă nu văzusem moartea cu ochii. Era cu neputință să li se vină în ajutor. În zadar le strigau oamenii de pe mal să se lege cu frînghii de butoaie sau de putini și să se arunce peste bord. Nu-i auzeau, sau poate nu-i înțelegeau.

Atunci ne-a fost dat să vedem ceva încă mai mișcător ! Din cabina de comandă sări un om urmat de o femeie — se uitară la cer, la mare, la coastă, apoi se îmbrățișară. Desigur că era căpitanul cu nevasta lui. Deodată se desprinseră, alergară înapoi la cabină și apărură îndată iar, ducînd între ei un balot mare, legat cu o frînghie. Lăsară balotul în mare și apoi îngenuncheară și întinseră brațele spre noi. Balotul jucă pe fața apei, vîltoarea îl arunca pe creste de valuri și-l trăgea în adîncul văilor pînă cînd, la urmă, îl aruncă pe țarm. Un om îl apucă, și îl duse mai sus pe mal. Numai acum cei doi de pe vas săriră în picioare, ridicară brațele spre cer și izbucniră în strigăte de bucurie. Repede, căpitanul o legă pe nevastă-sa de o scîndură și îi dădu drumul în apă — prea tîrziu : noi talazuri uriașe ajunseră corabia. Cel dintîi se rostogoli urlînd și spumegînd peste întreaga punte. Unul din catarge căzu peste bord, cu toți oamenii agățați în tachelaj. Căpitanul nu se mai vedea. Nevastă-sa fu trasă la mal, dar capul îi era sfărîmat. Talazul următor rupse și al doilea catarg. Corabia se plecă într-o parte. Veni apoi un val încă mai uriaș, încă mai năvalnic, ridicîndu-se ca un munte din străfunduri. Bătrînul de lîngă mine îmi răcni în ureche :

— Dacă-l ține pe ăsta, apoi mai ține și altele !

Dar nu-l ținu : muntele de apă își înălță creasta încă mai mult, stătu o clipă în loc, strîngîndu-și parcă toate puterile cînd ajunse deasupra corăbiei, apoi se prăbuși peste ea stîlcind-o, făcînd-o zob, cu un urlet care îl acoperea pe cel al furtunii și al talazurilor. Nu se mai vedeau decît bucăți sfărîmate, scînduri, săltînd și învîrtîndu-se în clocotul vîltoarii.

Trupul căpitanului n-a fost găsit niciodată, după cum n-a putut fi dibuit nici numele său, nici numele corăbiei, nici portul ei de ataș.

Pe cînd toți ceilalți de pe țărm încercau să prindă cîte ceva din epavă, eu m-am dus la balotul care fusese aruncat mai întîi pe mal, ca să-l cercetez mai îndeaproape. Era alcătuit din așternut marinăresc strîns înfășurat, și legat de o ușă de cabină. Mă plecasem tocmai să desfac nodurile, cuprins de o presimțire nedeslușită, cînd, spre mirarea și bucuria mea, se auzi de acolo un scîncet plăpînd. Am tăiat frînghiile, am desfăcut în grabă pernele și în fața ochilor mei se ivi un copil viu și nevătămat. Repede l-am învelit iarăși și, cu această prețioasă pradă în brațe, am alergat cît am putut de repede la gazda mea.

Nu erau acasă decît bătrîna și nepoțelul ei, un băiețaș de vreo trei ani. Am pus pe masă ceea ce, după dreptul de epavă, era avutul meu legiuit; acest avut era o fetiță — să tot fi fost de șase luni. Apa mării o udase pînă la piele, dar părea să nu fi înghițit nimic din această băutură amară a morții. Începu iarăși să scîncească — de bună seamă fiindcă-i era foame. Cînd bătrîna auzi glăsciorul atît de neașteptat în casa ei, lăsă vatra, cu toate că avea să dea ceva în foc, iar la văzul copilului se bătu cu amîndouă palmele pe coapse, izbuclind într-un strigăt:

— Doamne! De unde ți-a venit?

— De la Dumnezeu, i-am răspuns și am rugat-o să-mi dea vreo rufă uscată și puțin din laptele cald de pe vatră. Copilul bău laptele cu vădită poftă și apoi se lăsă să fie înfășat, fără a scoate un scîncet. L-am luat în brațe, în vreme ce i se pregătea un leagăn. Foarte curînd, căpșorul micuței se plecă pe umărul meu și dormea liniștită încă înaintea de a o fi culcat.

Adînc mișcat, priveam această mică ființă cufundată în somn dulce — nu trecuse nici un ceas de cînd se odihnea în brațele părinților ei, iar acum iat-o într-o țară străină, vlăstar smuls din mijlocul celor ce-i dăduseră viață.

Cînd ai să deschizi iarăși nevinovații tăi ochi, ai să-ți cauți tatăl și mama, dar n-ai să-i găsești. Niciodată gura ta n-are să aibă cui da aceste nume, cele dintîi pe care le învățăm și cele mai scumpe — biată floriceică plăpîndă! Te-ai născut într-o țară depărtată, poate pe meleagurile calde din miazăzi și acum ai fost aruncată aici, pripășită pe coasta rece din miazănoapte, ca să fii răsădită într-un

pustiu de nisip ! Dar poate că ai să te ofilești curînd și n-ai să-i lipsești nimănui, nici o lacrimă de adio n-are să pice pe obrăzorul tău rece. Ai să fii numai o venetică, o fugară, neîubită în viață, uitată în moarte !

— Ce te-a apucat de bocești așa ? se răsti bătrîna la mine, urmînd apoi cu mai puțină minie : Îi bocești pe cei care ne-au pierit în mare ? Fiecare îi e dator Domnului o viață ! Tatăl meu s-a prăpădit pe mare și o dată cu bărbatul meu dintîi și singurul meu frate. Atunci am plîns, dar...

— Nu-i jelesc pe cei morți, ci pe cea care-i vie, am întrerupt-o eu. Nu credeți că trebuie să ne fie milă de ea ?

— Da, da, încuviință bătrîna, urmînd să trebăluiască la vatră. Dumnezeu are grijă de toți...

Ceva nedeslușit în vorbele bătrînei mă însufleții și făcu să mi se usuce lacrimile.

Am părăsit casa pentru a vedea ce se mai întîmpla pe țarm. La jumătatea drumului am întîlnit cîțiva oameni care veneau de acolo, cu cîte ceva ce scăpaseră din epavă ; gîffiau din greu sub poverile pe care le cărau. Cînd mi-au spus că nu mai rămăsese nimic pe țarm, am pornit înapoi, însoțit de bătrînul meu și de ceilalți ai casei. Aceștia, care nu știau nimic, făcură ochi mari cînd văzură copilul în leagăn. Nepoțelul stătea alături și se uita la prunc cu priviri vesele și întrebătoare. L-am lămurit pe el și pe ceilalți din jurul meu. După ce se mai potoli mirarea lor, stăpînul casei spuse :

— Toate bune și frumoase, dar ce ne facem cu plodul ?

— Asta-i treaba comunei, fu părerea fiului, iar ginererele adăugă :

— Să ducem copilul îndată la preot și să facă ce-o găsi de cuviință cu el.

Cîtă vreme bărbații mai puneau încă la cale cum și ce fel avea să fie soarta acestui copil fără părinți, nora se apropiase de leagăn și, cu mîinile înfipte în solduri, se uita țintă la mititica adormită. Lîngă ea stătea nepoțelul care întrebă :

— Mămico, asta-i surioara mea ?

În clipa aceea pruncul deschise ochii și se uită la toți din jurul său, pînă ce rămase cu privirea îndreptată spre băiețel. Acesta îi întinse mîna și cînd copilul o apucă, iz-

bucni într-un strigăt de bucurie. Mamă-sa, cu lacrimi în ochi, îngînă :

— Doamne, Dumnezeule ! Uitați-vă cum seamănă cu mica noastră Marie.

— Unde-i Marie ? întrebai eu, uitîndu-mă nedumerit împrejur.

— În ceruri, răspunse ea cu un oftat prelung. A murit acum trei luni. Apoi, uitîndu-se pe furis la bărbatul ei, urmă : Nu crezi că am putea s-o luăm pe asta în loc, să ne fie copil ?

— Da, răspunse el șovăind, nu noi avem să hotărîm.

— Ce spun tata și mama ? întrebă ea și în glas îi tremura ruga fierbinte și înduioșătoare. Se uită cu atîta dragoste la noi, mieluşica !

— Da, răspunse bătrînul, unde se satură zece, o mai fi loc și pentru al unsprezecelea — în numele Domnului, luați-o !

Micuța surîse, ca și cum ar fi înțeles vorbele lor și întinse mînuțele spre noua sa mamă. Aceasta o ridică din leagăn, o luă în brațe și o sărută cum știe să sărute numai o adevărată mamă.

Băiețelul sări în jur, bătu în palme și strigă :

— Slavă Domnului, Marie e iarăși cu noi !

Bătrînul, îngîndurat, mormăi :

— Dumnezeu știe cum i-o fi zicînd mai înainte. Dar noi ce nume să-i dăm ?

— Marie ! Marie ! strigă nora, plină de bucurie. Ați auzit doar ce spune micul nostru Jørgen !

Toți încuviințară ; bătrîna împreună mîinile în poală și spuse — cu o căldură de care n-aș fi bănuț-o în stare pe această femeie oțelită :

— În numele Domnului ! E darul pe care Dumnezeu ni l-a încredințat din mare !

Trecuseră treizeci de ani de cînd văzusem pentru înția oară sălbaticul țărm al Iutlandei, și iată că vara trecută mă aflu a doua oară acolo. În răstimp — cum se spune — cursese multă apă pe sub pod și cînd privirea mea încercă să cuprindă nesfîrșitul mării, m-am gîndit că de atunci mulți pescari vor fi pierit în străfundurile ei. Întîmplările unei vieți de om, zbuciumările și furtunile

ei făcuseră să pălească amintirea de atunci, cu toate grozăviile ei, cu toate culmile ei de înălțare sufletească — întocmai cum vîntul șterge urmele pașilor în nisipul dunelor. Dar vederea mării, a coastei care îi înfruntă urgia de mii de ani, îmi trezira iarăși amintirea.

Am mers mai întîi o bună bucată de drum pe țarm, apoi m-am urcat spre dune, m-am cățărat pe unul dintre cele mai înalte dealuri de nisip și m-am uitat împrejur, căutînd casa aceea curățică, în care fusesem găzduit. N-am putut s-o descopăr nicăieri și credeam că nu nimerisem locul și că m-am rătăcit — ceea ce n-ar fi fost de mirare în monotonia acestui peisaj, al cărui aspect în întregul său se schimbă atît de des. Dunele nu sînt veșnice — ici vîntul nivelează una, dincolo îngrămădește alta și chiar cea mai falnică ridicătură își schimbă locul și fața, sau se îndreaptă în altă parte, întocmai ca troienele de zăpadă pe care vînturile le joacă după plac.

Soarele era sus pe cer, aerul era molcom și dinspre uscat sufla un vînt slab de răsărit, care făcea să se legene foile verzi ale răzlețelor tufe de pe dune. Ciocîrliile cîntau. M-am așezat pe nisipul cald, privind marea. Era liniștită și avea culoarea azurie a cerului senin — cît de deosebită de aceea pe care o văzusem în bezmetică dezlanțuire! Mi-am pus întrebarea: o fi totuși aceeași mare? De ce nu? Cunosc o prefacere mult mai dureroasă: obrazul unui copil e și el cîndva o oglindă a bucuriei și a nevinovăției, dar vine vremea cînd îl întunecă norii gri-jilor și ceața gîndurilor negre, cînd îl răscolesc și îl brăzdează sălbaticile vijelii ale patimilor.

Mă pregăteam să părăsesc locul singuratic și liniștit unde mă afluam, cînd ceva neașteptat îmi atrase vederea și mă opri. Un moșneag cu plete albe se apropie încet, cu pași legănați. Ținea în mîna dreaptă un băț cu care dibuia mereu drumul, iar de mîna stîngă îl ducea un băiețel ca de cinci sau șase ani. Se opriră într-o vîlcea între dune, foarte aproape de movila mea.

— Am ajuns, Terkil? întrebă moșneagul.

— Da, bunicuțule, se auzi glasul băiețușului.

Atunci, cu ajutorul acestuia, moșneagul se așeză pe nisip, cu fața în plin soare îndreptată spre mine, luă bățul

în amîndouă mîinile și și-l potrivea ca sprijin sub bărbia lui stufoasă. Băiețașul începu să strîngă pietricelele și să le așeze în pătrat. După o bucată de vreme, moșneagul întrebă iarăși :

— N-ai plecat, Terkil ? Ce tot faci acolo ?

— Clădesc o mulțime de case, bunicuțele, răspunse mititelul.

Nu te lăsa copile, mi-am zis eu în gînd, nici noi, cei mari, nu facem altceva decît să clădim pe nisip. După puțină vreme, orbul întrebă iar :

— Unde-i maică-ta ?

— Uite-o acolo, nu mai e departe de dealul nostru.

Cam tot dintr-acolo de unde veniseră și ei, se apropia în adevăr o țarancă tînără, bine îmbrăcată, cu un obraz frumos, dar, după cum mi se păru, lipsit de vlagă. Mergea cu pași mărunți și grăbiți. Ținea o sapă pe umăr. Se opri deodată cînd mă zări, înfipse sapa în nisip și-și împinse amîndouă mîinile în șolduri. Cu un fel de zîmbet ciudat clipi din ochi, dădu din cap, așa cum se face cînd vezi un vechi prieten, apoi începu să cînte cîu glas vesel, dar cu sunete neplăcut de stridente :

„Ce mincinoși sînt flăcăii, da, ce mincinoși !

Ne jură dragoste cu mîna și cu gura, da, ne jură,

Dar nu din adîncul inimii, nu din adîncul inimii !

Ai naibii sînt, nu sînt cînstiți, nu sînt cînstiți !

Chiar așa, chiar așa, vino-ncoa, tralala !“

Era un cîntec popular iutlandez, pe care eu însă nu-l mai auzisem. La fiecare refren făcea o mică săritură și-și arunca brațele în lături. Orbul oftă și mormăi posomorît :

— Uf, Doamne ! Mereu cîntecul ăsta urîcios ! Și n-ai dreptul să-l cînti tocmai tu — știi bine că Jørgen nu te-a înșelat !

La auzul acestor cuvinte, veselie femeii se prefăcu îndată în cea mai adîncă tristețe, brațele îi căzură vlăguite, își întoarse într-o parte fața frumoasă și palidă, un oftat prelung îi ridică pieptul și umerii :

— Ai dreptate, bunicule, scînci ea. Ia să văd dacă nu-i pe-aici !

Apoi luă sapa și începu să facă o groapă în nisip. Lucra de zor, dar numai după câteva clipe se opri, își rezemă mâinile pe coada sapei, clătină din cap și spuse :

— Nu ! Nu-i aici. Mahanster¹ trebuie să-l fi vrăjit și l-a momit să vină cu ea. Știm noi ce poamnă e !

Se îndreaptă repede din șale și reluă cîntecul întrerupt ; acum obrazul ei arăta iarăși vesel, aproape zglobiu :

„Mult îi iubim pe flăcăi, da, mult !

Dar cu ce ne alegem, cu ce ?

Răminem numai cu dragostea, da, dragostea.

Iar ei pleacă departe, da, departe,

Niciodată nu se mai întorc, niciodată !

Chiar așa, chiar așa, vino-ncoa, tralala !“

Mititelul, care de bună seamă nu înțelegea cuvintele, și mai puțin încă știa ce e nebunia, cînta și el refrenul și, în zburdălnicia lui copilărească, sălta și dădea cu picioarele în căsuțele pe care le clădise. Moșneagul însă își acoperise fața cu mâinile și printre degete îi picau lacrimile în nisip. Am rămas pironit la locul meu. Nu mă răbda inima să pun întrebări, ca să aflu ce rost aveau toate. Dar foarte curînd m-am lămurit — iar după aceea aș fi fost mai bucuros să nu fi aflat nimic.

Nebuna luă iarăși sapa pe umăr și plecă, începînd să cînte din nou :

„De aceea multe cărunțesc,

Da, cărunțesc de dorul celui iubit.

Dar rușine să-i fie, rușine mare,

Celei ce altea-i momește iubitul !

Chiar așa, chiar așa, vino-ncoa, tralala !“

După ce se depărtă, moșneagul încercă să se ridice, dar îi tremurau genunchii așa că se așeză iarăși, își împreună mâinile și ridică fața către cerul pe care nu-l mai vedea, dar de la care chiar și un orb așteaptă lumină pentru sufletul său pleostit și nădejde pentru inima sa îndurerată. După ce își făcu tăcuta rugăciune, moșneagul se plecă spre micuțul de lîngă el :

— Vino, Terkil. Vino de-l sărută pe străbunicu.

¹ Prescurtare din Maren Hansdatter, adică Maria, fiica lui Hans.

Băiețașul își puse minulele în mînile noduroase ale moșneagului și-l sărută ; apoi îl ajută să se ridice și pleacă îndărăt, încet, încet, așa cum veniseră.

Adînc mișcat, am părăsit și eu duna, coborînd spre mare. Pe țarm, chiar lîngă apă, mergea o bătrînă cu un coș de nuiele¹ în spinare. I-am făcut semn. Femeia se apropie spunînd :

— Pace întru Domnul și bună ziua.

I-am povestit ce văzusem și auzisem acolo sus, între dune — și, la rîndul ei, femeia începu să povestească după ce își desfăcu traista din spinare, o puse jos și se așeză lîngă ea :

— Orbul acela e bătrînul Terkil — nici el singur nu știe cîți ani are, dar sigur că a trecut de o sută. Dumnezeu să ne ajute pe toți ! Bătrînul Terkil a fost și el cîndva un om gospodar, avea bani la bancă și o casă frumoasă, acolo, la poalele dunei celei mari. Dar nisipul mișcător i-a cotropit mai întîi pămîntul pe care-l îngărase și atunci a fost silit să se mute mai departe de coastă și să o ia de la capăt. Ehei, tăticule ! Orideunde îi fi venind, te văd eu că ești din răsărit și acolo nu prea știți mare lucru de cele ce avem de pătimit noi, cei din apus. Ne covîrșește nisipul și ne îneacă marea. Vezi colo, unde acum merg corăbiile în voie, acolo m-am născut și eu.

M-am uitat într-acolo și mi-am dat seama că nu greșisem locul unde se aflase atunci casa cea curățică și atît de primitoare și că buna mea gazdă de atunci mai era în viață — moșneag trecut poate de o sută de ani, orb și sărăcit. Am întrebat apoi :

— Dar nebuna, femeia, sau poate chiar fata aceea, e mult prea tînără ca să-i fie fiică — cine-i dînsa ?

— Nu-i chiar din neamul lui. Uite cum e istoria : acum nu știu cîți ani, dar sînt mulți de-atunci — s-a sfărîmat aici pe mal o corabie. Au pierit toți oamenii, cîți

¹ Un fel de tralstă, tipică în regiunea coastei de apus, fără băleri, dar cu frînghii, pentru a fi legată și purtată în spinare. În aceste tralste, femeile bătrîne și sărace string de pe țarm chihlimbar, bucățele de lemn și altele, pe care marea le leapădă la țarm.

vor fi fost pe ea, afară de un copil în fașă, pe care valurile l-au aruncat pe țarm, teafăr, așa cum se afla în leagăn. Asta e dînsa — Marri nebuna — cea pe care ai văzut-o sus cu orbul. Familia lui a luat-o de suflet și a crescut-o. I-a mers bine și s-a făcut o fetișcană zdrăvănă. Trebuie să știi că Terkil avea doi copii : o fiică măritată, dar care murise de mulți ani fără să fi lăsat copii — și un fiu, mort și el. Dar atunci mai trăia ; se însurase și avea un băiat, singurul copil. Cînd se făcură mai mari, băiatul și Marri erau în dragoste. Asta nu era pe placul părinților băiatului, fiindcă fata nu adusese în casă altceva decît scutecele și așternutul cu care era încotoșmănată cînd s-a pripășit pe coastă. Însă, ce s-o fi întîmplat și ce nu s-o fi întîmplat, dragostea celor doi a fost atît de mare, că avură un copil — băiețașul pe care l-ai văzut acolo sus. Atunci părinții n-au mai vrut s-o țină în casă pe Marri, cu copil cu tot — de, lucru ușor de înțeles. Bătrînul Terkil nu s-ar fi împotrivit, dar nu mai avea nimic de spus în casă — o lăsase lui fiu-său, după cum se cuvine la așa vîrstă, iar nevastă-sa murise încă mai de mult. Ce mai voiam să spun : Terkil și Jørgen — ăsta era iubitul fetei — îl înduplecară pe bărbatul meu să luăm noi în casă pe mamă și copil. Dar a fost o pacoste pentru noi, căci nu mai aveam liniște nici ziua, nici noaptea. Avem noi aici o vorbă : cîcă chinul nenorocitului este că nu-i bucurios niciodată ! Și-apoi, sărmana Marri ! Ofta și gemea și plîngea de dimineța pînă seara. Copilul se tînguia și scîncea. Fiindcă — să ți-o spun și p-asta — mama avea mai puțin lapte în sîni decît lacrimi în ochi. C easuri în șir sta îngenucheată lîngă culcușul copilului, pe care-l legăna plîngînd și cîntînd totodată. Cînd se liniștea copilul, nefericita mamă se arunca de-a curmezișul pe pat, așa îmbrăcată cum era, și se ruga cu osîrdie ca Dumnezeu să-i mîntuie pe amîndoi. Jørgen venea, ce-i drept, ori de cîte ori putea, o îngrijea cum se pricepea și el, îi dădea bani și încerca să o mîngie în fel și chip. Dar lucrurile nu se îndreptau. „Jørgen ! — îi spunea ea iară și iară — Jørgen, nu se cade să mai vii pe la mine ! De ce să fiu eu pricină de zîzanie între tine și părinții tăi !” Dar Jørgen venea totuși, nu voia s-o părăsească nici în ruptul capului. Cîteodată, Marri îmi spunea : „Kirsten, de ce n-a dat Domnul să mă înec și eu o dată cu părinții mei !

Așa, sînt o străină, venită din altă țară în lumea asta plină de păcate ! O ! de n-ar fi asta, în leagănul lui !” Nu spunea mai mult, dar știam eu bine la ce se gîndea.

În vremea aceea se întîmplă că gospodarul Stig căzu la pat cu boală grea și adormi întru Domnul. Fusesse bogat și văduva lui rămase cu bani, era tînără și frumoașă și începu să-i facă ochi dulci lui Jørgen, apoi îl peți în lege. Jørgen spuse hotărît : Nu !

Rău fusese pînă atunci, dar acum era și mai rău. Părinții lui Jørgen nu-l slăbeau de loc, dar Jørgen : nu, nu și nu ! Nu se putea să nu afle asta și Marri, așa că nu numai o dată, ci de multe și multe ori îi spunea : „Jørgen, ia-o pe Mahanster. E mai bine pentru noi toți !” Dar el, nu și nu și nu. În cele din urmă, Marri îl amenință : „Dacă n-o iei, să știi că mă duc îndărăt acolo de unde m-am pripășit” — voia să spună : în mare. Atunci Jørgen începu să plîngă și fugi din casă ca un bezmetic. De cum plecase, Marri se căi ; plîngea cu hohote și-și frîngea mîinile, de credeam că-și rupe degetele din încheieturi. El nu veni înapoi, nici în ziua aceea, nici după două zile, nici după trei.

Acum se răspîndi zvonul că Jørgen se hotărîse s-o ia pe Mahanster. Marri primi știrea fără să spună o vorbă, dar parcă se cocea ceva în cugetul ei. Am păzit-o cît am putut, bărbatu-meu și cu mine, fiindcă ne era teamă.

Într-o seară însă, veni Jørgen în goană, dădu buzna în casă, trînti ușa de perete, o luă în brațe pe Marri, smulse copilul din leagăn, îl sărută și îi învîrți pe amîndoi în jur. Ai înțeles ce însemna asta : izbutise în sfîrșit să capete încuviințarea — putea s-o ia pe Marri ! Atunci s-o fi văzut, sărăcuța de ea ! Îi pierise glasul ! Da, da, a fost cea din urmă bucurie hărăzită celor doi pe lumea asta — și a fost atît de scurtă !

Abia pe la miezul nopții s-au putut despărți. Jørgen plecă și nu ne făcurăm nici un fel de griji.

În dimineata următoare veniră oamenii din casa lui Terkil și întrebă ce se făcuse Jørgen — că nu-l mai văzuse nimeni, parcă pierise. Am căutat cu toții în fel și chip. La urmă, Marri îi găsi pălăria, acolo jos, întocmai acolo, în fața noastră, unde ai văzut-o pe ea și pe ceilalți. Să nu lungesc vorba — acolo dedesubt era el însuși, îngropat în nisip. În ajun fusese furtună și toren-

tele de apă înecaseră țărmul. Se vede că Jørgen se rătăcise în întuneric și ajunsese pe nisipurile mișcătoare, îmbibate cu apă. Și cine calcă acolo, nu mai poate scăpa, se înfundă, se înfundă tot mai mult, pînă ce nisipul îl înghite de tot și-l acoperă.

Marri își pierdu mințile. De-atunci nu și-a mai venit în fire și de bună seamă n-are să-și mai vină niciodată. Cu asta se isprăvește povestea. Acum știi pentru ce nenorocita vine aici și pentru ce sapă. Și mai știi pentru ce bătrînul Terkil vine să stea la soare aici cînd e vreme bună — și oftează și-i curg lacrimi din ochii săi orbi. Da, da, Dumnezeu să-i mîngîie pe toți cîți suferă !

După aceste cuvinte, femeia se ridică, își aruncă traista în spinare și îmi spuse :

— Pace întru Domnul și rămîi cu bine !

Apoi coborî spre țărm și mai adăugă, legănîndu-se în mers și vorbind mai mult pentru sine :

— Ei, nu ! Pacea n-o găsim în lumea asta decît numai cînd deasupra noastră sapa și lopata fac cruce.

CUPRINSUL

Pastorul din Vejlbbye	9
Else Sandberg	42
Telse	50
Ticăloşii	121
Marie	141

Redactor responsabil: G. MARCUSON
Tehnoredactor: AURICA IONESCU

Dat la cules 28.03.1967. Bun de tipar 17.06.1967. Apărut 1967. Tiraj 14 145 ex. broşate. Hârtie tipar înalt B mat de 63 g/m². 54 × 84/16. Coli editoriale 9,06. Coli de tipar 10. Planşe tipo 1. A 4046. C. Z. pentru bibliotecile mari 839.8 C. Z. pentru bibliotecile mici 839.8-32=B.

Întrepr. Poligrafică „Informația” str. Brezolanu nr. 23-25
Bucureşti, R.S.R., Comanda nr. 123.

În colecția
„CLASICII LITERATURII UNIVERSALE”
au apărut:

DOSTOIEVSKI
Frații Karamazov

•
W. REYMONT
Țăranii

•
E. T. A. HOFFMANN
Opere alese

•

Nuvela austriacă
în secolul al XIX-lea

•
J. P. JACOBSEN
Niels Lyhne

•
H. FIELDING
Joseph Andrews

Lei 4,75